

DUTCH BIRDING

VOLUME 15 • NO 5 • 1993

Dutch Birding

Een internationaal tijdschrift over Palearctische vogels

Hoofdredacteur Arnoud van den Berg (023-378024)

Adjunct-hoofdredacteurs Enno Ebels (030-961335) en Gerald Oreel (02518-70992)

Uitvoerend redacteur André van Loon (020-6997585)

Fotografisch redacteur René Pop (010-4508879)

Redactieraad Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger en Frank Rozendaal

Redactie-adviesraad Christine Barthel (Duitsland), Peter Barthel (Duitsland), Gerald Driessens (België), Klaas Eigenhuis (Nederland), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Nederland), Lars Jonsson (Zweden), Killian Mullarney (Ierland), Hans Schekkerman (Nederland), Hadoram Shirihai (Israël) en Peter Symens (Saudiarabië)

Redactiemedewerkers Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen en Peter de Rouw

Productie en lay-out André van Loon en René van Rossum

Advertenties Peter Meijer (03480-31905, fax 03480-20394)

Abonnementen 1993: NLG 52,50 (Nederland) of BEF 1000 (België); NLG 60,00 (overige landen binnen Europa) en NLG 65,00 (landen buiten Europa). Girorekening (Nederland) 01 50 697; girorekening (België) 000 1592468 19; bankrekening 54 93 30 348 van ABN•AMRO (Bilthoven). Alle rekeningen zijn ten name van de Dutch Birding Association.

Dutch Birding is een tweemaandelijks tijdschrift met nummers in februari, april, juni, augustus, oktober en december. Het publiceert originele artikelen en mededelingen over morfologie, systematiek, voorkomen en verspreiding van vogels in de Benelux, Europa en elders in het Palearctische gebied. Het publiceert tevens bijdragen over vogels in het Aziatisch-Pacifische gebied.

De Nederlandse, Engelse en wetenschappelijke vogelnamen volgen: de *Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1993* door A. B. van den Berg (1993, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* door British Birds (1993, Blunham); de door C. S. Roselaar samengestelde lijst in de *Geïllustreerde encyclopedie van de vogels* door C. M. Perrins (1991, Weert); en *Distribution and taxonomy of birds of the world* door C. G. Sibley & B. L. Monroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripten behoren te worden uitgevoerd in machineschrift met een dubbele regelafstand en een ruime marge aan beide zijden. Manuscripten kunnen ook op diskette worden ingeleverd (in Macintosh of in MS-DOS format). Meer informatie hierover is verkrijgbaar bij de redactie.

Een lijst met tarieven voor de betaling van auteurs, fotografen en tekenaars is verkrijgbaar bij de redactie.

Dutch Birding Association

Bestuur Gijsbert van der Bent (voorzitter, 01718-13606), Chris Quispel (secretaris, 071-124825), Arnold Veen (penningmeester), Arnoud van den Berg, Roy de Haas en Peter Meijer

Nuts-Aegon Ziektekosten NV is hoofdsponsor van de Dutch Birding Association

Bestuursmedewerkers Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Paul Knolle, Ger Meesters, Anja Nusse, Gerald Oreel, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot en Kees Tiemstra

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Nederland (03434-57501)

Telefoonlijnen Nederland: 06-320 321 28 (vogellijn 50 cpm); 078-180935 (inspreeklijn)
België: 03-4880194 (vogel- en inspreeklijn)

Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna

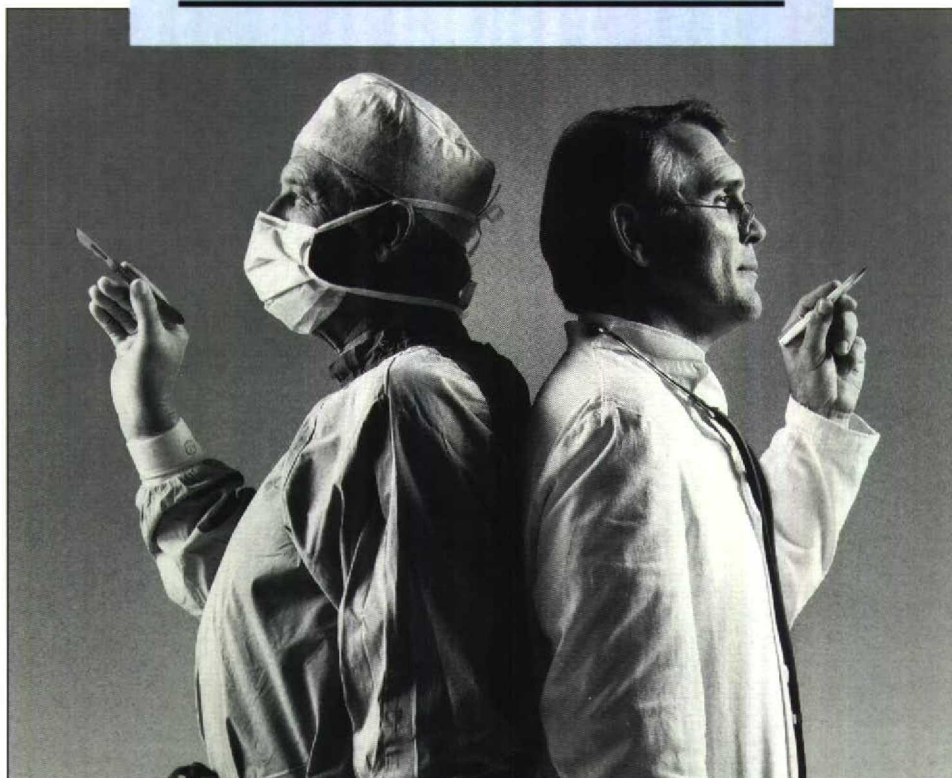
Leden Edward van Ijzendoorn (voorzitter, 023-391446), Karel Mauer, Cock Reijnders, Kees Roselaar, Jelle Scharringa, Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus en Wim Wiegant (archivaris)

Een commissie van de Dutch Birding Association en de Nederlandse Ornithologische Unie

© 1993 Stichting Dutch Birding Association. Het copyright van de foto's en tekeningen blijft bij de fotografen en tekenaars. ISSN 0167-2878.

Drukkerij Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Nederland

U TWIJFELT OF U DIE OPERATIE
WEL ECHT MOET ONDERGAAN.

**GELUKKIG IS ER EEN SPECIALIST DIE
VOOR 100% ACHTER EEN SECOND OPINION STAAT.**

Vraag uw assurantie-adviseur naar de Zeker Beter Polis.

NUTS-AEGON
ZIEKTEKOSTEN N.V.

Stadhoudersplantsoen 214, 2517 SK Den Haag. Telefoon 070 - 3100 614.

NUTS-AEGON HOOFDSPONSOR DUTCH BIRDING ASSOCIATION

DUTCH BIRDING SERVICE KIJK EN VERGELIJK ! DUTCH BIRDING in samenwerking met SIGHTS OF NATURE

BAUSCH & LOMB ELITE LEVENSLANGE GARANTIE

NLG

10 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 42 (rubber) lederen etui	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

LEICA 30 JAAR GARANTIE

10 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
-------------------------------------	----------------------

ZEISS WEST 30 JAAR GARANTIE

10 x 40 BGAT (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
7 x 42 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 56 BGAT (rubber)	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
15 x 60 BGAT (rubber) compleet	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
10 x 25 B + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
8 x 20 B	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

OPTOLYTH 30 JAAR GARANTIE

Alpin 10 x 40 (rubber) + speciale etui	845
Alpin 10 x 50 (rubber) + etui	950
Alpin 12 x 50 (rubber) + etui	970
Alpin 8 x 40 (rubber) + speciale tas	745
Touring 10 x 40 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Touring 7 x 42 BGA (rubber) + speciale tas	BEL VOOR PRIJSOPGAVE
Royal 9 x 63 (rubber)	1495
Telescoop TBS 80 (groen rubber) body	1626
20 x WA lens	425
30 x WA lens	485
22 x 60 zoom	577
Telescoop TBS 80 (groen rubber) fluorite	BEL VOOR PRIJSOPGAVE

OPTICRON 5 JAAR GARANTIE (JAPANS)

10 x 40 ZWCF (rubber) WA	355
10 x 50 ZWCF (rubber) WA	365
8 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 42 ZCF Dioptron WA	595
10 x 50 ZCF Dioptron WA	625
Telescoop (45°, 60 mm) + 20-60 x zoomlens	1045

JAPANESE / RUSSISCHE VERREKIJERS

8 x 30 Tanto USSR + etui	110
20 x 70 ZCF + etui	625
7-15 x 35 ZCF + kompas	335
8 x 21 mini (rubber) + kompas	315

STATIEVEN

Slik SL 67	495
505 QF (3800 gram)	538
Slik SEC 16 (met pistoolgreep, 2800 gram)	415
Autoraamstatief	135

Prijzen *mv.* BTW en porto

Wijzigingen voorbehouden

INFORMATIE: ROY DE HAAS ☎ 036 - 5362819

Bovenstaande artikelen kunnen besteld worden door het vereiste bedrag over te maken op giro 4148343 tnv Dutch Birding Association, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam, Nederland, ovv het/de gewenste artikel(en).
De bestelling wordt binnen drie weken goed verpakt per post thuisbezorgd.

architectura+natura
international booksellers

Leliegracht 44 – 1015 DH Amsterdam-C
Telefoon 020-6 23 61 86 – Holland

- Ecologische atlas van de Nederlandse roofvogels *Rob G Bijlsma* (voorlopig) **f 85.00**
- Vogels in het hart van Gelderland *Rob Lensink* **f 59.50**
- Shorebirds of the Pacific Northwest *Dennis Paulson* **f 93.30**
- Las Aves de Tikal *Frank B Smithe* **f 45.00**
- Birds of prey (Hamly bird behaviour guides) *Nicolas Hammond & Bruce Pearson* **f 53.80**
- Nesting birds of the coastal islands *John C Dyas* **f 65.60**
- A world checklist of birds *Burt L Monroe Jr & Charles G Sibley* **f 110.00**
- Eric Hosking's classic birds – Sixty years of bird photography *Text by Jimm Flegg & David Hosking* **f 61.00**

MOBY DICK

in- en verkoop boeken

Gespecialiseerd in natuurboeken

Onze nieuwe
vogelcatalogus is uit

Schoolstraat 31
2202 HD Noordwijk
01719 - 19498

SWIFT

"AUDUBON SOCIETY" de int. Ornithologen vereniging heeft Swift toestemming gegeven de naam "Audubon" te gebruiken, mits deze kijkers voldoen aan de specificaties voor een ideale natuurkijker. Verkrijgbaar in respectievelijk 8,5 x 44 BWCF, 7 x 35 DCF (waterproof) en 10 x 50 BWCF. Vraag naar onze gratis catalogus.

technolyt

Industrieweg 35 1521NE Wormerveer
Tel. 075-282204/285767 Fax 075-213663

**DUTCH
BIRDING**

*Tweemaandelijks tijdschrift
voor elke fervente vogelaar*

Schrijf voor informatie naar:
Dutch Birding, Postbus 75611, 1070 AP Amsterdam

THE AMERICAN BIRDING ASSOCIATION

invites readers of **Dutch Birding** into our membership. If you join the only North American association of and for birders, you will receive **Birding**, our bi-monthly magazine which gives active field birders the expertise they seek, and **Winging It**, a lively monthly newsletter with the latest happenings and rarities. Many ABA birdwatchers are available to advise or guide visitors to their local areas. These members are listed in our Membership Directory.

Annual Dues: US\$ 37.00
Visa and MasterCard Accepted

For sample copies, send US\$3.50 to:

**American Birding
Association
PO Box 6599
Colorado Springs, CO
80934 USA**

Oriental Bird Club

The Club's region of interest embraces the entire Indian Subcontinent, South East Asia, the Philippines, Taiwan and much of Indonesia and China.

It is open to all ornithologists throughout the world who share an interest in the region's birds and their conservation.

Members receive two Bulletins and a journal 'Forktail' annually, keeping them in touch with the latest developments in Oriental ornithology.

JOIN TODAY

Membership costs £12 per annum.

For further details or to join (enclose your fee), write to ORIENTAL BIRD CLUB, c/o THE LODGE, SANDY, BEDFORDSHIRE SG19 2DL.

VOGELS HEBBEN VEREN, VOGELAARS HEBBEN BEVER ZWERFSPOORT

Met de complete uitrustingen van Bever kunt u overal warm en droog van de natuur genieten.

- Enorme keus uit Gore-tex-, MPC-kleding, sterk sportief, ademend en toch waterdicht, 2/3 jaar garantie.
 - Rugzakken, dagtourrugzakjes, meer dan 150 verschillende modellen.
 - Onderkleding, vochtregulerend, houdt uw lichaam gegarandeerd vrij van transpiratie.
 - Wandelschoenen, laarzen, kaartentassen, verrekijkers en een grote kollektie fotolenzen- en cameratassen.
- En nog 1000-den andere interessante artikelen.

Breng eens een bezoek
aan Bever of vraag de 84 pag.
dikke catalogus aan:
070 - 3883700

BEVER[®]
ZWERFSPOORT
OUTDOOR INNOVATORS

Den Haag 2521 AB Calandplein 4 / Rotterdam 3031 AA A. de Ruyterweg 33-35 / Utrecht 3521 GR Balijelaan 12 / Arnhem 6811 LS
Utrechtsestraat 5 / Haarlem 2013 DC Zijlweg 63 / Breda 4818 SG Wilhelminastraat 22 / Apeldoorn 7311 LA Brinklaan 45 / Hilversum
1211 KL Havenstraat 16 / Bever Boek en Kaart 2521 AB Calandplein 4 / Erdman Schmidt 7903 BD Weberstraat 7 Hoogeveen

Breeding Black-winged Stilts in the Netherlands in 1989-93, including one paired with Black-necked Stilt

Peter L. Meininger

In Europe, Black-winged Stilts *Himantopus himantopus* mainly breed in countries bordering the Mediterranean Sea and the Black Sea. In years when the southern European breeding areas are dry in spring, considerable numbers of Black-winged Stilts may move to more northern parts of Europe. During such invasions in north-western Europe, most breeding attempts have been noted in Belgium and the Netherlands (Glutz von Blotzheim et al 1977, Cramp & Simmons 1983). In the Netherlands, during 1931-92, breeding attempts were noted in at least 35 years (figure 1). Largest numbers were in 1935 (at least 33), 1958 (at least 26), 1965 (at least 40) and 1989 (at least 22) (Meininger & Schekkerman 1990).

This paper summarizes the situation in 1989-90, previously detailed by Meininger & Schekkerman (1990) and Meininger (1991), and describes the breeding attempts in 1991-93. It also describes the breeding of a mixed pair of Black-winged and Black-necked Stilts *H h mexicanus* (the latter bird considered originating from captivity).

Results

In 1989-93, Black-winged Stilts have bred in the Netherlands annually, with totals of 22, 11, four, 14 and five breeding attempts, respectively (table 1).

In 1989, 10 nests were found in the Oostvaardersplassen, Flevoland, but all were trampled by cattle. In the south-western Netherlands, 12 breeding pairs were present. Breeding success was low due to the drying-up of pools or flooding of nests. Seven young fledged: one at Slikken van de Heen, Zeeland, three in the Zoommeer area at Prinsesseplaat and Molenplaat, Noordbrabant, and three near Sas van Gent, Zeeland.

In 1990, 11 pairs attempted breeding of which several were successful: two young fledged near Blekslagebrug, Groningen, and at least seven at Molenplaat.

Molenplaat was the only area where breeding was noted in the cold and wet spring of 1991 when four nests were found. Two pairs produced one and two fledglings, respectively. With a mean of 0.75 fledged young per pair, the Black-winged Stilts were more successful than the 31 local breeding pairs of Avocet *Recurvirostra avosetta* which completely failed to raise young.

In the warm spring of 1992, Black-winged Stilts turned up in many parts of the Netherlands. The only areas where definite breeding was noted was again at Molenplaat and nearby Markiezaat. In May-June, two pairs alarm-calling and showing distraction display were observed for 4 weeks at Markiezaat. No chicks were observed and both breeding attempts are believed to have been unsuccessful (Hidde Bult and Ray Teixeira pers comm). From late April, up to 24 birds were regularly present in the Zoommeer area. Among these were two Black-necked Stilts which could be readily identified by their remarkable pattern on head and neck (black crown, nape, lower ear-coverts and hindneck, white 'post-ocular spot' around the eye), relatively short legs and broad wings (cf Hayman et al 1986). Later in the season, they were easily recognized because they were the only birds actively moulting their primaries. Primary moult was first noted on 25 May, c 1 month earlier than in birds of the subspecies *H h himantopus*.

12 Black-winged Stilt nests were found at Molenplaat. One female laid three eggs in a nearby nest already containing four eggs, after the single egg in her own nest had been predated. The nest with seven eggs was attended by two females and a male; at least one chick hatched. A female Black-necked Stilt (sexed by the presence of blackish-brown mantle-feathers) was paired with a male Black-winged Stilt (black mantle and pure white head). This pair's nest contained four eggs from which three chicks hatched. Measurements of the eggs were 42.4 x 27.7, 43.3 x 28.6, 42.6 x 29.0 and 44.7 x 28.4

Breeding Black-winged Stilts in the Netherlands in 1989-93, including one paired with Black-necked Stilt

TABLE 1 Breeding attempts of Black-winged Stilts *Himantopus himantopus himantopus* in the Netherlands in 1989-93 (per area)

	1989	1990	1991	1992	1993
Blekslagebrug; Groningen	-	1	-	-	-
Oostvaardersplassen; Flevoland	10	-	-	-	-
Almere; Flevoland	-	3	-	-	-
Slikken van de Heen, Krammer-Volkerak; Zeeland	5	-	-	-	-
Rammegors; Zeeland	1	-	-	-	5
Sas van Gent; Zeeland	1	-	-	-	-
Dintelse Gorzen, Krammer-Volkerak; Noordbrabant	1	1	-	-	-
Prinsesseplaat, Zoommeer; Noordbrabant	1	-	-	-	-
Molenplaat, Zoommeer; Noordbrabant	1	6	4	12	-
Ossendrecht; Noordbrabant	2	-	-	-	-
Markiezaat; Noordbrabant	-	-	-	2	-
Total	22	11	4	14	5

mm, respectively. Mean measurements of these eggs (43.2 x 28.4 mm, extremes 42.2-44.7 x 27.7-29.0 mm) were slightly smaller than those of the eggs of Black-winged Stilts, measured locally (mean 44.6 x 31.5 mm, extremes 41.7-47.6 x 29.7-32.6 mm, n=22). The eggs of the mixed pair were slightly darker than those of normal pairs but the chicks were identical. The other Black-necked Stilt, of unknown sex, did not appear to be involved in breeding although it was regularly seen in the breeding colony. Reports of

up to four Black-necked Stilts at this site (Vogeljaar 40: 191, 1992) are considered erroneous. There were several Black-winged Stilts with head patterns superficially resembling those of Black-necked Stilts but well within the normal variation noted in *H h himantopus* (cf Xeira 1987).

At least 28 chicks hatched from the 12 nests. During some heavy showers on 4 June which inundated the breeding site for several days with several centimeters of water, all pairs managed to save their nest by building it up with small

FIGURE 1 Number of breeding attempts of Black-winged Stilts *Himantopus himantopus himantopus* in the Netherlands in 1930-92

sticks to a small mound up to 8 cm high. Contrary to previous years, when the birds remained close to their breeding site until the young had fledged, in 1992 all pairs with chicks left the breeding site immediately after hatching. They attempted to lead the chicks over a dike, across a road, and through a field to a (temporarily) suitable feeding area c 1000 m from the breeding site. Many chicks disappeared during this journey. Of the few chicks which succeeded in reaching the other marshy area, several died after this area dried up. Probably only two young fledged (both of unmixed pairs). The area had been abandoned by Black-winged Stilts by 10 July.

In 1993, the only area where Black-winged Stilts were frequently present was Rammegors, Zeeland. From early April, up to 11 birds were seen and five birds attempted breeding. At least two young fledged. In 1993, there were no sightings of Black-necked Stilts in the Netherlands.

Discussion

The recent breeding of a relatively large number of Black-winged Stilts in the Netherlands is almost unprecedented (Meininger & Schekkerman

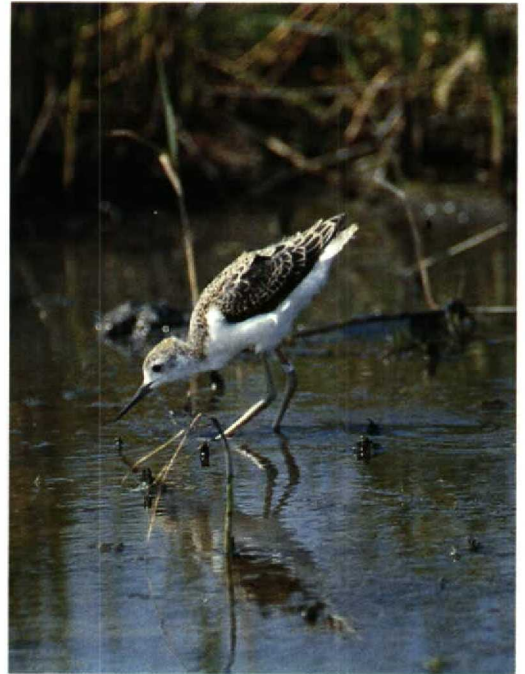
1990). Most recent breeding attempts were in the south-western part of the country where the majority was found in an area where breeding was relatively successful.

There is only one definite indication of the origin of the Black-winged Stilts breeding in the Netherlands. A male carrying colour rings was observed at Slikken van de Heen between 19 May and 2 June 1989. This bird had been ringed on 10 July 1987 as an adult non-breeding male at Les Portes, Ile de Ré, Charente-Maritime, France (Meininger & Schekkerman 1990). A previously published record of a dead bird carrying an Italian ring (Meininger 1990) is unsubstantiated and should be ignored. To date, no recoveries have been received of the 50 chicks ringed in the Netherlands in 1989-93. The apparent fidelity to Molenplaat as a breeding area could not only indicate adults returning to a former breeding area but also birds returning as breeders to their natal site. There is, however, no evidence for these presumptions. In 1992, several breeders were first-year birds but no (metal) rings were seen.

The Black-necked Stilts present in the Zoom-

120 Black-winged Stilt / Steltkluut *Himantopus himantopus himantopus*, adult male, Molenplaat, Zoommeer, Noordbrabant, 21 May 1992 (Jan van Holten)

121 Black-winged Stilt / Steltkluut *Himantopus himantopus*, chick, Molenplaat, Zoommeer, Noordbrabant, June 1992 (Tobi Koppejan) **122** Black-winged Stilt / Steltkluut *Himantopus himantopus*, Rammegors, Zeeland, 30 June 1993 (Peter L Meiningner) **123** Three chicks of mixed pair of female Black-necked Stilt / Amerikaanse Steltkluut *Himantopus himantopus mexicanus* and male Black-winged Stilt / Steltkluut *H h himantopus*, Molenplaat, Zoommeer, Noordbrabant, 22 June 1992 (Peter L Meiningner)

meer in 1992 are probably the same as reported during the previous winter at several sites in Belgium and the Netherlands. Two birds were reported in Belgium on an unknown date before 12 August 1991, on 12-13 August 1991 at Tiel, Gelderland, on 7-8 September 1991 at Mokkebank, Friesland, on 6-14 December 1991 again at Tiel, on 14 March 1992 at Dreumel, Gelderland, and from 23 April at Molenplaat (van der Burg et al 1991, 1992, van Dongen et al 1992). From 8 September 1991 until spring 1992, one bird was continuously present in the Zoommeer area (Ray Teixeira in litt). The simultaneous observations at Zoommeer and elsewhere in the Netherlands prove that at least three different birds were involved. We noted that one bird at Zoommeer carried a small metal clip ring, probably without inscription, above the tibio-tarsal joint on the left leg. Thus, there is little doubt that the birds had escaped from a zoological garden or private collection. In 1991, at least one Black-necked Stilt reputedly escaped from a luna park in Limburg, Belgium, but no details are available (Ludo Benoy in litt). Vagrancy from their natural American breeding areas should be considered highly unlikely. There are no known previous reports of mixed breeding pairs of Black-necked and Black-winged Stilts.

Acknowledgements

Most field-work in the south-western Netherlands was done in the company of Cor Berrevoets, Rob Strucker and Pim Wolf who all commented on a first draft of this paper. Hidde Bult and Ray Teixeira gave information on the breeding attempts at Markiezaat in 1992. Jan van Holten and Tobi Koppejan provided photographs.

Samenvatting

BROEDENDE STELTKLUTEN IN NEDERLAND IN 1989-93, INCLUSIEF GEMENGD PAARTJE MET AMERIKAANSE STELTKLUUT In

1989-93 vonden respectievelijk 22, 11, vier, 14 en vijf broedpogingen plaats van Steltkluten *Himantopus himantopus himantopus* in Nederland (tabel 1), het meest regelmatig in Zuidwest-Nederland. Het broedsucces was meestal gering door het opdrogen van plas-sen, het overspoelen van nesten en het vertrappen van nesten door vee. Het aantal jongen dat vliegvlug werd bedroeg respectievelijk minimaal zeven, negen, drie, twee en twee. In België en Nederland waren sinds tenminste augustus 1991 minimaal drie Amerikaanse Steltkluten *H h mexicanus* aanwezig. Eén van deze vogels had een 'clip'-ring hetgeen wees op een herkomst uit gevangenschap. In 1992 vond een gemengd broedgeval plaats van een vrouwtje Amerikaanse Steltkluit en een mannetje Steltkluit in een kolonie van 12 nesten op de Molenplaat in het Zoommeer, Noordbrabant. Drie jongen van het gemengde paartje kwamen uit maar geen werd vliegvlug.

References

- van der Burg, E, van Dongen, R M & de Rouw, P W W 1991. Recente meldingen. Dutch Birding 13: 191-195, 226-232.
- van der Burg, E, van Dongen, R M, Gebuis, H & de Rouw, P W W 1992. Recente meldingen. Dutch Birding 14: 30-35.
- Cramp, S & Simmons, K E L 1983. The birds of the Western Palearctic 3. Oxford.
- van Dongen, R M, Gebuis, H & de Rouw, P W W 1992. Recente meldingen. Dutch Birding 14: 114-117.
- Glutz von Blotzheim, U N, Bauer, K M & Bezzel, E 1977. Handbuch der Vögel Mitteleuropas 7. Wiesbaden.
- Hayman, P, Marchant, J & Prater, T 1986. Shorebirds: an identification guide to the waders of the world. London.
- Meininger, P L 1991. Broedende Steltkluten *Himantopus himantopus* in Nederland in 1990. Limosa 64: 72.
- Meininger, P L & Schekkerman, H 1990. Broedende Steltkluten *Himantopus himantopus* in Nederland in 1989. Limosa 63: 11-15.
- Xeira, A 1987. The head-pattern of Black-winged Stilts. Wader Study Group Bull 50: 29.

Peter L. Meininger, Rijkswaterstaat Dienst Getijdewateren, Postbus 8039, 4330 EA Middelburg, Netherlands

Mongoolse Pieper te Westenschouwen in november 1983

Arnoud B van den Berg, Leen van Ree & C S (Kees) Roselaar

Op 13 november 1983 was Leen van Ree aan het ringen op de vinkenbaan van Vogelringstation *Nebularia* gelegen in de duinen ten noordwesten van Westenschouwen, Zeeland. Er stond een zwakke oostenwind en het was een zonnige en berijpte ochtend waarop 62 vogels werden gevangen waaronder 39 Vinken *Fringilla coelebs*. Binnen het slagnet, waar de zang van de Veldleeuwerik *Alauda arvensis* werd afgespeeld, viel om c 11:30 een als een leeuwerik landende vogel in welke onmiddellijk werd geslagen. Pas tijdens het ringen van de vogel bemerkte LvR tot zijn verrassing dat hij geen Veldleeuwerik maar een hem onbekende grote pieper *Anthus* had gevangen. De vogel was erg mager en niet fit. Er werd besloten hem de nacht over te houden; de volgende dag bleek de pieper echter overleden. LvR kon niet tot een sluitende determinatie komen, ook omdat hij geen ervaring had met de Grote Pieper *A richardi*. Het leek hem daarom verstandig de vogel naar het Zoölogisch Museum te Amsterdam (ZMA), Noordholland, te sturen. Daar determineerde CSR de vogel als een eerstejaars vrouwtje Mongoolse Pieper *A godlewskii* (ook wel Blyths Pieper genoemd) en publiceerde de gegevens in Glutz von Blotzheim & Bauer (1985) en Cramp (1988). Een foto van de balg werd gepubliceerd door van den Berg et al (1989).

Beschrijving

De onderstaande beschrijving werd gemaakt door CSR aan de hand van de verse vogel (in 1983) en ABvdB aan de hand van de balg (in 1989).

GROOTTE & BOUW Forse pieper als Grote Pieper of Duinpieper *A campestris*. Snavel fors. Poot stevig en lang. Lange achternagel gekromd.

KOP Voorhoofd, kruin en achterhoofd in lengterichting gestreept met dikke zwarte vlekken op lichte groenbruine ondergrond. Wenkbrauwstreep licht van snavel tot achter oog boven oorstreek, boven en achter oog witter en opvallender dan voor oog. Oogstreep van oog naar achteren, vaag begrensd. Teugel zonder streep. Oorstreek licht met vaag gevlekt geelbruin aan achter-

zijde. Snorstreep vaag begrensd en zwartachtig, als langwerpig vlekje onder oog. Mondstreep breed en witachtig doorlopend tot op zijhals. Baardstreep vaag begrensd en zwartachtig op zijborst overgaand in vlekken. Kin en keel crèmewit.

BOVENDELEN Mantel, rug en schouders licht groenbruin in lengterichting gestreept met dikke zwarte vlekken. Stuit groenbruin met vage donkere streping.

ONDERDELEN Borst oranjeachtig lichtbruin met kleine zwarte vlekjes op bovenborst. Overige onderdelen ongestreept witachtig met licht oranjebruine zweem, vooral op flank en rond dij.

VLEUGEL Handpennen, armpennen en tertials donker grijsbruin met smalle lichte rand. Grote dekveren zwartachtig met lichtbruine zoom. Middelste dekveren zwart met witte binnenrand en lichtbruine buitenrand; lichte rand aan top onderbroken door accoladevormig zwart van veercentrum. Lichte randen van grote en middelste dekveren twee vleugelstrepen vormend.

STAART Binnenste vier staartpennen (t1-4) bruingrijs. Zwarte binnenvlag van op één na buitenste staartpen (t5) met 22 mm lange breed wigvormige witte top. Buitenvlag van t5 over lengte half zwart (tegen schacht aan) en half wit (aan rand). Buitenste staartpen (t6) geheel wit (inclusief schacht).

NAAKTE DELEN (genoteerd aan verse vogel) Boven-snavel hoornzwart met bleke vleeskleurig gele snijrand. Ondersnavel vleeskleurig met hoornzwarte punt. Poot bleek rozeachtig hoorngeel, donkerdere hoornkleur op gewrichten en bovenzijde tenen. Nagels gelig wit.

BIOMETRIE Gewicht 20.1 g (na nacht in gevangenschap); vleugellengte 93 mm; staartlengte 64 mm; snavellengte (tot schedel) 16.6 mm; tarsuslengte 27 mm; achternagellengte 12.8 mm (cf Cramp 1988).

SLEET Slag- en staartpennen gesleten.

GEDRAG In biddende vlucht landend als Veldleeuwerik (LvR).

Determinatie

De determinatie was voornamelijk gebaseerd op de biometrie. De staart- (64 mm) en tarsuslengte (27 mm) vielen duidelijk onder de minima voor Grote Pieper (respectievelijk 68 mm en 28.7 mm). De verhouding vleugel : tarsus ($93 : 27 = 3.4$) sloot oostelijke ondersoorten van Grote Pieper uit (Cramp 1988; zie Glutz von Blotzheim & Bauer 1985 voor taxonomie van Grote Pieper). Ook de achternagellengte was extreem kort voor Grote Pieper. De snavel- (tot schedel: 16.6 mm)

124 Mongoolse Pieper / Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*, eerste-winter, 13 november 1983, met Grote Pieper / Richard's Pipit *A. richardi*, Zoologisch Museum, Amsterdam, Noordholland (Arnoud B van den Berg)

en achternagellengte (12.8 mm) vielen buiten de extreme maten van Duinpieper (respectievelijk minimaal 16.8 mm en maximaal 11.5 mm) (cf Cramp 1988). Alle maten pasten daarentegen wel op Mongoolse Pieper (Cramp 1988; figuren 1-2).

Het koppatroon verschilde van dat van Duinpieper door een 'open gezichtsuitdrukking' zonder donkere teugelstreep. De korte witte wig op de binnenvlag van t5 (22 mm) wees ook op Mongoolse Pieper maar sloot een zelden voorkomend staartpatroon van Grote Pieper niet uit (cf figuren 3-4).

De sleet toonde aan dat het een eerstejaars vogel was. Alle vleugel- en staartveren waren juveniele behalve veel geruide kleine dekveren en enkele geruide binnenste middelste dekveren; kop- en lichaamsveren waren geruid (Cramp 1988). Sectie wees uit dat de vogel een eerstejaars vrouwtje was (oviduct recht en dun).

Veldherkenning

Eerste-winter Mongoolse Pieper doet zowel denken aan Grote Pieper als aan juveniele Duinpieper (waarmee hij voorheen vaak als conspecifiek werd beschouwd). In het algemeen kan worden

gesteld dat hij in bouw en gedrag het meest op Duinpieper lijkt en in verenkleed het meest op Grote Pieper (Glutz von Blotzheim & Bauer 1985). In eerste instantie vallen in vergelijking met Grote Pieper de korte staart en poten op (Russell 1988). Als de vogel van dichtbij kan worden bekeken kan de korte achternagel zichtbaar zijn (niet zo extreem lang als en iets meer gekromd dan bij Grote Pieper). Tijdens het lopen is de houding in het algemeen minder rechtop en meer kwikstaart *Motacilla*-achtig dan bij Grote Pieper (Russell 1988, Heard 1990).

De koptekening van eerste-winter Mongoolse Pieper lijkt op die van Grote Pieper en verschilt van Duinpieper door het ontbreken van een donkere teugelstreep (cf Huizinga & van der Waal 1984). Een juveniele Duinpieper heeft geen oranje op de flanken. Er zijn verschillen in verenkleed met Grote Pieper bekend die niet consistent zijn omdat de Grote Pieper zeer variabel is (cf Grant 1983, 1989). Zo zouden eerste-winter Mongoolse Piepers gemiddeld iets warmer gekleurde en minder getekende oorstreek, zwaarder zwartachtig gestreepte kruin en bovendien, opvallendere oranjeachtige tint op de flank en uniformer gekleurde onderdelen hebben dan

125 Mongoolse Pieper / Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*, eerste-winter, buitenste staartpennen, 13 november 1983, Zoologisch Museum, Amsterdam, Noordholland (Arnoud B van den Berg) **126** Mongoolse Pieper / Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*, eerste-winter, Säppi, Finland, oktober 1986 (Antti Lind) **127-128** Mongoolse Pieper / Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*, eerste-winter, De Moeren, Westvlaanderen, 16 november 1986 (Norbert Roothaert)

Grote Pieper (Kitson 1979, Königstedt & Robel 1983, Glutz von Blotzheim & Bauer 1985, Alström & Mild 1987, Harris et al 1991). Grote Piepers kunnen echter dezelfde kenmerken tonen, vooral als oostelijke ondersoorten in aanmerking worden genomen (cf Wassink 1979, Svensson 1984, Alström 1989). Dit laatste geldt ook voor het verschil in staartpatroon dat in het veld normaliter toch al niet goed te zien is. In het algemeen heeft Mongoolse Pieper vergeleken met Grote Pieper minder wit op de binnenvlag van t5 (Königstedt & Robel 1983, Svensson 1984, Glutz von Blotzheim & Bauer 1985, Cramp 1988); sommige Grote Piepers kunnen echter het voor Mongoolse Pieper karakteristieke patroon heb-

ben, maar het omgekeerde schijnt vrijwel nooit het geval te zijn (Alström 1989, cf figuren 3-4).

De adulte middelste dekveren van Grote Pieper en Mongoolse Pieper verschillen in tekening, in tegenstelling tot juveniele middelste dekveren die sterk op elkaar lijken (Alström & Mild 1987, Alström 1989, Lewington et al 1991). Bij sommige eerste-winter Mongoolse Piepers is ten minste één centrale juveniele middelste dekveer vervangen door een adulte. Op een dergelijke centrale adulte middelste dekveer (dus niet op een binnenste of buitenste) is bij de Mongoolse Pieper een kenmerkende stompe, bijna rechthoekige tekening van het donkere centrum te zien en een brede lichte punt. Bij Grote Pieper is het donkere

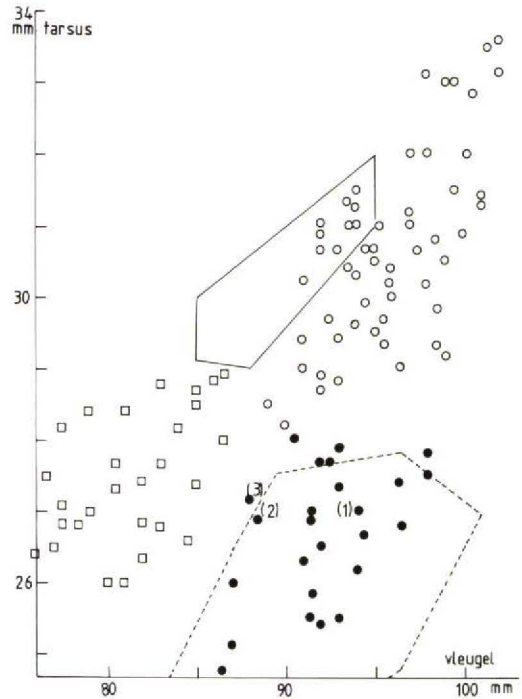
centrum minder contrasterend en meer puntvormig. Een eerste-wintervogel met één centrale adulte middelste dekveer in Kirkkonummi, Finland, op 30 november 1986 toonde dit kenmerk. Veel eerste-wintervogels hebben echter geen juveniele centrale middelste dekveer geruid, zoals die van Houtskari, Finland, en de vogels in België en Nederland. Bovendien is dit kenmerk, evenals de hiervoor genoemde kenmerken, vaak lastig in het veld vast te stellen en blijkt de tekening bij Mongoolse Pieper te kunnen variëren (Heard 1990).

Alström & Mild (1988) meenden derhalve dat Mongoolse Pieper en Grote Pieper in het algemeen gemakkelijker zijn te onderscheiden aan hun geluid dan aan hun verenkleed. De zang verschilt sterk maar zal in Europa nooit te horen zijn. Er worden wel twee vluchtroepen beschreven waarvan er één lijkt op die van de Grote Pieper maar, onder meer, iets hoger van toon, zachter en iets aflopend aan het einde is. Een tweede vluchtroep is een kort en luid *tsep* dat op één van de roepen van Duinpieper lijkt (Kitson 1979, Alström & Mild 1988, Alström 1988, 1989, Lewington et al 1991). De laatste roep wordt apart of in combinatie met de eerste roep ten gehore gebracht en vaak herhaald. Als men erin slaagt een bandopname van deze geluiden te maken, kan men wellicht de determinatie als Mongoolse Pieper veilig stellen. Anders doet men er goed aan iemand met een ringvergunning te verzoeken de vogel te vangen.

Herkenning in de hand

Bij een gevangen vogel moet vooral aandacht worden besteed aan het meten van de lengten van vleugel, snavel (bij voorkeur tot schedel), tarsus, achternagel en witte wig op de binnenvlag van t5. Met deze maten is men verzekerd van een sluitende determinatie (voor meetmethoden zie Svensson 1984).

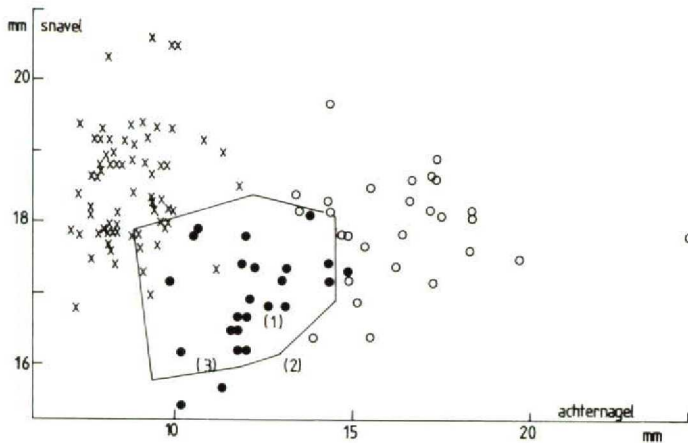
De maten van Mongoolse Pieper kunnen worden vergeleken met die van Grote Pieper *A r richardi*, Ladangpieper *A rufulus* en Duinpieper (cf Glutz von Blotzheim & Bauer 1985, cf Oddie 1988). Van de Grote Pieper worden meestal vijf verschillende populatiegroepen onderscheiden: behalve *A r richardi* ook *A r centralasiae* en *A r dauricus* en in het oosten behalve *A r sinensis* ook *A r ussuriensis*. Hoewel Glutz von Blotzheim & Bauer (1985) het niet gerechtvaardigd achten elk de status van ondersoort te verlenen doet CSR dat wél na vergelijkend onderzoek in het British Museum (Natural History) te Tring, Hertfordshire, Engeland (BMNH). De twee oostelijke

FIGUUR 1 Vleugellengte versus tarsuslengte van westelijke ondersoorten van Grote Pieper *Anthus richardi centralasiae*, *A r dauricus* en *A r richardi* (○), oostelijke ondersoorten van Grote Pieper *A r sinensis* en *A r ussuriensis* (kader van ononderbroken omlijning), Ladangpieper *A rufulus* (□), Mongoolse Pieper *A godlewskii* (●) en Duinpieper *A campestris* (kader van onderbroken omlijning). Nummers betreffen Mongoolse Piepers in Europa: 1, Nederland, 13 november 1983, 2, Finland, 10 oktober 1974 en 3, Engeland, 23 oktober 1882

FIGURE 1 Length of wing versus length of tarsus of western subspecies of Richard's Pipit *Anthus richardi centralasiae*, *A r dauricus* and *A r richardi* (○), eastern subspecies of Richard's Pipit *A r sinensis* and *A r ussuriensis* (within frame of non-broken line), Paddyfield Pipit *A rufulus* (□), Blyth's Pipit *A godlewskii* (●) and Tawny Pipit *A campestris* (within frame of broken line). Numbers indicate Blyth's Pipers in Europe: 1, Netherlands, 13 November 1983, 2, Finland, 10 October 1974 and 3, England, 23 October 1882

ondersoorten *A r sinensis* en *A r ussuriensis* (die vergeleken met *A r richardi* klein zijn) komen voor in het gebied tussen Ussurië en Zuidoost-China en zijn niet in Europa te verwachten (tenzij afkomstig uit gevangenschap). De Ladangpieper komt met verschillende ondersoorten in Zuidazië voor (in Thailand bijvoorbeeld *A r rufu-*

FIGUUR 2 Snavelengte (tot schedel) versus achternagellengte van westelijke ondersoorten van Grote Pieper *Anthus richardi centralasiae*, *A r dauricus* en *A r richardi* (○), Ladangpieper *A rufulus* (kader van ononderbroken omlijning), Mongoolse Pieper *A godlewskii* (●) en Duinpieper *A campestris* (x). Nummering van drie Mongoolse Piepers in Europa als in figuur 1
 FIGURE 2 Length of bill (to skull) versus length of hind claw of western subspecies of Richard's Pipit *Anthus richardi centralasiae*, *A r dauricus* and *A r richardi* (○), Paddyfield Pipit *A rufulus* (within frame of non-broken line), Blyth's Pipit *A godlewskii* (●) and Tawny Pipit *A campestris* (x). Numbers of three Blyth's Pipits in Europe as in figure 1

lus en *A r malayensis*) en is evenmin als dwaalgast in Europa te verwachten (cf Ali & Ripley 1973). Van al deze taxa is materiaal bekeken in BMNH, ZMA en het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden, Zuidholland (NNM), behalve van *A r sinensis* en *A r ussuriensis* waarvan ge-

vens uit de literatuur gebruikt zijn (Stresmann 1931, Hall 1961); hiermee zijn ook de tabellen samengesteld in Cramp (1988; met name tabel A op pagina 312). Om de verschillen in afmetingen te verduidelijken zijn die in figuren 1-4 samengevat. Waar in figuren 1-2 de individuele punten van enkele (onder)soorten te veel overlappen, is alleen de omkadering van de puntenwolk van één soort aangegeven.

Tussen Grote Pieper en Mongoolse Pieper is vaak een verschil zichtbaar in het zwart-witpatroon op t5 waarbij men moet letten op het wit op de binnen-vlag, niet op de zeer variabel getekende buitenvlag. Volgens figuur 3, waarbij van elke vogel alleen de linker t5 bekeken is, zou op basis van dit patroon 10% van 31 Mongoolse Piepers en 9% van 105 Grote Piepers fout worden gedetermineerd.

Worden zowel de linker als de rechter t5 vergeleken, dan valt het mee: van de Mongoolse Piepers zijn er twee (6%) die op één van beide t5 meer dan 33 mm wit hebben (de andere t5 van beide exemplaren heeft wel weinig wit) en op grond daarvan niet te determineren. Van de 32 Grote Piepers die vanwege

129-130 Mongoolse Pieper / Blyth's Pipit *Anthus godlewskii*, eerste-winter, Kirkkonummi, Finland, 30 november 1986 (Lasse J Laine)

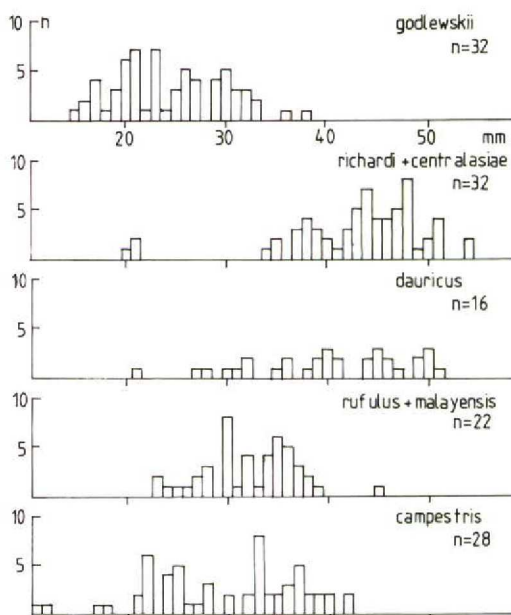
FIGUUR 3 Variatie in kleurpatroon van op één na buitenste staartpen t5 van westelijke ondersoorten van Grote Pieper *Anthus richardi* (n=105) en Mongoolse Pieper *A godlewskii* (n=31). Let op lengte van witte wig op binnenvlag (linkerzijde van veer). Gebaseerd op linkerstaartpenen van vogels uit drie zoölogische musea, aangevuld met gegevens van Königstedt & Robel (1983)

FIGURE 3 Variation in colour pattern on second outermost rectrix t5 in western subspecies of Richard's Pipit *Anthus richardi* (n=105) and Blyth's Pipit *A godlewskii* (n=31). Note length of white wedge on inner web (left side of feather). Based on specimens in three musea, complemented with data from Königstedt & Robel (1983)

de westelijke vindplaats tot *A r richardi* of *A r centralasiae* (de grootste en bleekste van alle ondersoorten) kunnen worden gerekend is er één (een mannetje uit Nederland) met op één t5 te weinig wit en één met op beide t5 minder dan 34 mm wit (een vrouwtje van Helgoland, Schleswig-Holstein, Duitsland, met op beide t5 een witte wig van 21 mm). Behalve deze twee exemplaren zijn dus alle onderzochte *A r richardi* en *A r centralasiae* correct te determineren. Deze vogels zijn afkomstig uit Nederland (zeven), Zuid-Siberië (zeven), Sinkiang, Noordwest-China (vier), Spanje (vier), Helgoland (drie), Frankrijk (drie), Egypte (één), Engeland (één), Italië (één) en Portugal (één). Van 16 Grote Piepers die behoren tot *A r dauricus* (van een gebied oostelijk van het Baikalmeer) hebben echter twee exemplaren een 'fout' staartpatroon met te weinig wit op beide t5 en drie exemplaren op één van beide t5. Bij Ladangpieper is de witte wig nog wat kleiner maar deze kleine soort heeft in verhouding met de staartlengte toch een, vergeleken met Grote Pieper, normaal geproportioneerde witte staartwig. De wig op t5 van de Ladangpieper is evenals bij Grote Pieper c 58% van de staartlengte, en verschillend van Mongoolse Pieper (c 38%) en Duinpieper (c 45%).

Verspreiding en voorkomen

De Mongoolse Pieper broedt in Zuid-Siberië, Mongolië, Noord- en Centraal-China, Tibet en

FIGUUR 4 Frequentieverdeling van lengte van witte wig op binnenvlag van op één na buitenste staartpen t5. Beide staartpenen van elke vogel zijn bekeken; n = aantal bestudeerde vogels

FIGURE 4 Frequency distribution of length of white wedge on second outermost rectrix t5. Both t5's of each bird are included; n = number of studied birds

131 Duinpieper / Tawny Pipit *Anthus campestris*, eerste-winter, Amsterdam, Noordholland, 1 december 1983 (Arnoud B van den Berg) **132** Duinpieper / Tawny Pipit *Anthus campestris*, juveniel, Spanje, 10 juli 1983 (Arnoud B van den Berg) **133** Grote Pieper / Richard's Pipit *Anthus richardi*, eerste-winter, Bloemendaal, Noordholland, 4 oktober 1989 (Arnoud B van den Berg) **134** Ladangpieper / Paddyfield Pipit *Anthus rufulus*, Kuala Selangor, Maleisië, 1 november 1991 (Arnoud B van den Berg)

misschien Assam, India, en overwintert voornamelijk in India (cf Ali & Ripley 1973, Glutz von Blotzheim & Bauer 1985).

Het exemplaar van Westenschouwen was het eerste geval voor Nederland en het derde voor het Westpalearticische gebied. Sindsdien zijn tot en met 1991 in Europa nog acht exemplaren vastgesteld. Op één na werden alle gevallen door middel van gepubliceerde foto's gedocumenteerd en, voor zover bekend, waren alle exemplaren in eerste winterkleed. De uiterste datums van de aanwezigheid van de soort in Europa zijn 10 oktober en 30 november. Zeven van de 11 gevallen waren in 1986-88. In Zuid-Finland zijn zes gevallen vastgesteld (Jännes et al

1991). Voorts zijn er twee gevallen in Engeland en één elk in België, Nederland en Schotland. De Britse gevallen van deze eeuw zijn formeel nog niet aanvaard door de Britse zeldzaamhedencommissie (Rogers & Rarities Committee 1992). Buiten Europa is voor het Westpalearticische gebied één geval bekend: op 7-16 november 1987 verbleef een door c 20 vogelaars bekeken exemplaar te Eilat, Israël (Anonymus 1988, Hadoram Shirihai in litt).

Plaats en datum van de 11 gevallen in Europa tot en met 1991 zijn: Brighton, Sussex, Engeland, 23 oktober 1882, verzameld (Williamson 1977, British Ornithologists' Union 1980); Långskär, Finland, 10 oktober 1974, verzameld en gefoto-

grafeerd (Rauste & Salonen 1978, Mikkola 1979); Westenschouwen, Zeeland, Nederland, 13 november 1983, verzameld en gefotografeerd (van den Berg et al 1989); Säppi, Finland, 19 oktober-6 november 1986, gevangen en gefotografeerd (Anonymus 1987, Hario et al 1987); Kirkkonummi, Finland, 15-30 november 1986, gevangen en gefotografeerd (Hario et al 1987, Alström 1988); De Moeren, Westvlaanderen, België, 16 november 1986, gevangen en gefotografeerd (Roothaert 1990, van Sanden et al 1991); Houtskari, Finland, 23-29 november 1986, gevangen en gefotografeerd (Hario et al 1987); Fair Isle, Shetland, Schotland, 13-23 oktober 1988 (Russell 1988, Dymond 1991); Säppi, 15-17 oktober 1988, gevangen en gefotografeerd (Lindroos & Missonen 1988, Hario et al 1989); Skewjack, Land's End, Cornwall, Engeland, 22 oktober-1 november 1990, gefotografeerd (Heard 1990); Kristiinankaupunki, Finland, 4-7 november 1990, gevangen en gefotografeerd (Anonymus 1990, Lindroos & Missonen 1990, Jännes et al 1991).

Illustratief voor de determinatieproblemen met deze soort is de lange tijd die het eerste geval voor Europa nodig had om aanvaard te worden. Het op 23 oktober 1882 in Brighton verzamelde exemplaar lag 80 jaar als Duinpieper gedetermineerd in de collectie van het British Museum (Natural History) voordat Williamson het in 1963 op naam bracht tijdens onderzoek voor een artikel over de herkenning van grote piepers (Williamson 1963). Daarna werd dit geval aanvankelijk nog afgewezen (British Ornithologists' Union 1974), voordat het uiteindelijk als nieuwe soort voor de Groot-Brittannië werd aanvaard (British Ornithologists' Union 1980).

Dankzegging

Wij danken Hannu Jännes voor zijn informatie over de Finse gevallen van de Mongoolse Pieper en Lasse Laine, Tapani Numminen en Norbert Roothaert voor het beschikbaar stellen van foto's.

Summary

BLYTH'S PIPIT AT WESTENSCHOUWEN IN NOVEMBER 1983. On 13 November 1983, a first-winter female Blyth's Pipit *Anthus godlewskii* was trapped at Westenschouwen, Zeeland. The bird was in weak condition and died overnight. The specimen is deposited in the collection of the Zoological Museum in Amsterdam, Noordholland. Details on the bird are given (see also Cramp 1988, van den Berg et al 1989). The bird's identification was primarily based on measurements: wing 93 mm, tail 64 mm, bill 16.6 mm, tarsus 27 mm and hindclaw 12.8 mm. Juvenile central median coverts

had not been moulted. The pattern on the second outermost rectrix (length of white wedge 22 mm) was correct for Blyth's Pipit but did not exclude abnormally patterned Richard's Pipits *A richardi*. The identification of Richard's, Paddyfield *A rufulus*, Blyth's and Tawny Pipits *A campestris* is discussed with the aid of measurements taken from museum skins (see figures).

This was the first record for the Netherlands and, chronologically, the third for Europe and the WP. The first was collected at Brighton, Sussex, England, on 23 October 1882 (identified in 1963 and accepted in 1980) and the second was collected on Långskär, Finland, on 10 October 1974. Up to and including 1991, there have been 11 records in Europe of which six in southern Finland, two in England and one in Belgium, Netherlands and Scotland. The British records of this century, however, have not yet been formally admitted to the British list (Rogers et al 1992); these are also the only records of birds that were not measured. All records refer to first-winter birds. The extreme dates of occurrence are 10 October and 30 November.

Verwijzingen

- Ali, S & Ripley, S D 1973. Handbook of the birds of India and Pakistan 9. Bombay.
- Alström, P 1988. Identification of Blyth's Pipit. *Birding World* 1: 268-272.
- Alström, P 1989. Blyth's versus Richard's Pipit: comment. *Birding World* 2: 213.
- Alström, P & Mild, K 1987. Mystery photograph 122: Blyth's Pipit. *Br Birds* 80: 50-52.
- Alström, P & Mild, K 1988. Calls of Blyth's Pipit. *Br Birds* 81: 655.
- Anonymus 1987, 1988. European news. *Br Birds* 80: 322-330, 81: 330-340.
- Anonymus 1990. Western Palearctic news. *Birding World* 3: 372-374, 413-415.
- van den Berg, A B, de By, R A & CDNA 1989. Rare birds in the Netherlands in 1988. *Dutch Birding* 11: 151-164.
- British Ornithologists' Union 1980. Records Committee: eighth report. *Ibis* 116: 578-579.
- British Ornithologists' Union 1980. Records Committee: tenth report. *Ibis* 122: 564-568.
- Cramp, S 1988. *The birds of the Western Palearctic* 5. Oxford.
- Dymond, J N 1991. *The birds of Fair Isle*. Levenwick.
- Glutz von Blotzheim, U N & Bauer, K M 1985. *Handbuch der Vögel Mitteleuropas* 10/2. Wiesbaden.
- Grant, P J 1983. Mystery photograph: Richard's Pipit. *Dutch Birding* 5: 67-69.
- Grant, P J 1989. The Portland pipit. *Birding World* 2: 178-179.
- Hall, B P 1961. The taxonomy and identification of pipits (genus *Anthus*). *Bull Br Mus (Nat Hist) Zool* 7: 245-290.
- Hario, M, Numminen, T & Yrjölä, R 1987. Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1986 harvinaisuus-havainnot. *Lintumies* 22: 195-206.
- Hario, M, Numminen, T & Palmgren, J 1989. Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1988 harvinaisuus-

- havainnot. Lintumies 24: 238-256.
- Harris, A, Tucker, L & Vinicombe, K 1991. Vogeldeterminatie: handboek voor het identificeren van vogels. Baarn.
- Heard, C 1990. Blyth's Pipit in Cornwall. *Birding World* 3: 375-378.
- Huizinga, M & van der Waal, W 1984. Duinpieper te Amsterdam in november en december 1983. *Dutch Birding* 6: 15-16.
- Jännes, H, Nikander, P J & Numminen, T 1991. Rariteettikomitean hyväksymät vuoden 1990 harvinaisuushavainnot. *Lintumies* 26: 241-262.
- Kitson, A R 1979. Identification of Olive-backed Pipit, Blyth's Pipit and Pallas's Reed Bunting. *Br Birds* 72: 94-100.
- Königstedt, D & Robel, D 1983. Über die Feldkennzeichen einiger Mongolischer Vogelarten. *Mitt Zool Mus Berlin* 59, Suppl Ann Ornithol 7: 127-149.
- Lewington, I, Alström, P & Colston, P 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Lindroos, T & Missonen, T 1988, 1990. Viimeaikaisia havaintoja. *Lintumies* 23: 278-279, 25: 296-297.
- Mikkola, K 1979. RK:n hyväksymät harvinaisuushavainnot vuoteen 1975 asti. *Lintumies* 14: 124-136.
- Oddie, B 1988. Blyth's, Richard's & Paddyfield Pipits. *Birding World* 1: 403-404.
- Rauste, V & Salonen, V 1978. Mongoliankirvinen *Anthus godlewskii* tavattu Suomessa. *Ornis Fenn* 55: 84-85.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1992. Report on rare birds in Great Britain in 1991. *Br Birds* 85: 507-554.
- Roothaert, N 1990. First record of Blyth's Pipit, *Anthus godlewskii*, in Belgium. *Giervalk* 80: 61-72.
- Russell, D 1988. Blyth's Pipit on Fair Isle. *Birding World* 1: 395-397.
- van Sanden, P, van den Steen, J & BAHC 1991. Zeldzame vogels in Vlaanderen in 1988. *Oriolus* 57: 90-97.
- Stresemann, E 1931. Über *Anthus richardi* und *Anthus striolatus* in China. *J Ornithol* 79: 128-132.
- Svensson, L 1984. Identification guide to European passerines. Derde druk. Stockholm.
- Wassink, A 1979. Possible record of Blyth's Pipit *Anthus godlewskii* in the Netherlands. *Dutch Birding* 1: 118.
- Williamson, K 1963. The identification of the larger pipits. *Br Birds* 56: 285-292.
- Williamson, K 1977. Blyth's Pipit *Anthus godlewskii* in the Western Palearctic. *Bull Br Ornithol Club* 97: 60-61.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG, Santpoort-Zuid, Nederland
Leen van Ree, Vogelringstation Nebularia, Schuwacht 130, 2941 EH Lekkerkerk, Nederland
C S (Kees) Roselaar, Instituut voor Systematiek en Populatiebiologie (Zoölogisch Museum),
Postbus 94766, 1090 GT Amsterdam, Nederland

Invasie van Witbandkruisbekken in Nederland en Westeuropa in 1990-91

Enno B Ebels

De Witbandkruisbek *Loxia leucoptera* heeft een uitgestrekt broedgebied dat in drie gescheiden delen uiteenvalt. De Noordamerikaanse ondersoort *L l leucoptera* broedt in Alaska, Canada en het uiterste noorden van de VS. Het broedgebied van de Siberische ondersoort *L l bifasciata* strekt zich uit van Noordwest-Rusland tot en met Oost-Siberië en een klein deel van Noordoost-China, met regelmatig broedgevallen westelijk tot in Finland. Deze twee onder-

soorten broeden in de boreale naaldboszones ten zuiden van de poolcirkel, in gebieden waar lariksen, ceders en dennen overheersen. Een relict-populatie, *L l megaplaga*, is te vinden op het Caraïbische eiland Hispaniola (Dominicaanse Republiek en Haïti; Bond 1978, Harrison 1982, Howard & Moore 1991). Exemplaren van de twee noordelijke ondersoorten maken, net als bij noordelijke populaties van de Kruisbek *L curvirostra* en Grote Kruisbek *L pytyopsittacus*, in

135 Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, juveniel vrouwtje, Den Helder, Noordholland, 3 september 1990 (Fred Geldermans) **136** Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, adult mannetje, Dalfsen, Overijssel, 27 oktober 1990 (Erwin Goutbeek) **137** Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, vrouwtje, Baarn, Utrecht, 11 november 1990 (Lammert van der Veen) **138** Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, vrouwtje, Beekbergen, Gelderland, 17 april 1991 (Carl Derks)

sommige jaren trekbewegingen naar gebieden ten zuiden van hun normale broed- en overwinteringsgebieden. In Noordamerika worden vogels gezien tot in Texas (National Geographic Society 1984) en in het Palearctische gebied tot in Japan in Azië (Brazil 1990) en tot in Bulgarije, (voormalig) Joegoslavië, Italië, Frankrijk en Groot-Brittannië in Europa (Lewington et al 1991). In de meeste West- en Oosteuropese landen is de soort als dwaalgast bekend.

In Nederland werden tot en met 1989 40 exemplaren vastgesteld. Het merendeel van deze waarnemingen is toe te schrijven aan één invasie aan het eind van de vorige eeuw: 32 exemplaren in september 1889 waarvan 22 te Harderwijk,

Gelderland, en 10 bij Bloemendaal, Noordholland (van den Berg 1993, Pieter Bison in litt). Deze getallen zijn gebaseerd op Eykman et al (1936-49) waarin wordt vermeld: '11 en 19 september 1889 werden aldaar [Harderwijk, EBE] zelfs door twee vogelvangsters 22 exx gevangen, waarvan er drie in de collectie 'Artis' kwamen; 17 september 1889 werden twee mannetjes uit een troepje van 10 stuks bij Bloemendaal geschoten (collectie Crommelin)'. Van de vogels in de collectie 'Artis' is één vogel bewaard gebleven, en wel in de collectie van het Zoölogisch Museum (ZMA) in Amsterdam, Noordholland. De twee vogels van Bloemendaal bevinden zich nog altijd in de collectie Crommelin (tegenwoor-

139-140 kruisbek / crossbill *Loxia*, mannetje, Beekbergen, Gelderland, 17 april 1991 (Carl Derks) **141** Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, mannetje, Ophain, Brabant, België, december 1990 (Kris De Rouck) **142** Witbandkruisbek / Two-barred Crossbill *Loxia leucoptera*, mannetje, Ophain, Brabant, België, december 1990 (Mark Vanherck)

dig onderdeel van de collectie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum (NNM) in Leiden, Zuidholland). Van slechts drie vogels is dus bewijsmateriaal bewaard gebleven. In de door de CDNA te publiceren revisie (herziening van alle gevallen op de Nederlandse lijst tussen 1800 en 1980) wordt het aantal van 32 vogels aangehouden omdat van beide waarnemingen het bewijs aanwezig is dat de determinatie van minimaal één vogel juist is. Bij de revisie is in principe de stelregel gehanteerd dat alleen exemplaren aanvaardbaar zijn waarvan nog tastbaar bewijs (beschrijving, balg of foto) aanwezig is. Wanneer het echter groepen betreft, wordt dikwijls de beschrijving of balg van één of enkele exemplaren van die groep voldoende geacht (Arnoud van

den Berg in litt). Het enige andere geval uit de vorige eeuw dat de revisie heeft doorstaan betreft een mannetje dat op 18 juli 1884 bij Harderwijk gevangen werd. Deze vogel is levend naar Artis gebracht; de balg bevindt zich in het ZMA.

In de 20e eeuw waren er tot 1990 slechts zeven gevallen (steeds van één exemplaar). Drie vogels werden vastgesteld in de 80er jaren: twee waarnemingen (3 maart 1984, Doorwerth, Gelderland; en het door vele 10-tallen vogelaars bewonderde mannetje bij Ansen, Drenthe, van 9 april tot 5 mei 1984) en een vangst (2 februari 1987, Tongeren, Gelderland) (Blankert et al 1986, 1988).

Grote invasies waren deze eeuw in West-europa niet meer opgetreden. Kleine oplevingen

waren er in 1966 met vijf gevallen in Groot-Brittannië en 1972 met zes gevallen in Groot-Brittannië en twee in Nederland (Dymond et al 1990, van den Berg 1993). Beide jaren werden gekenmerkt door grote invasies van Kruisbekken. De grootste invasie in deze eeuw tot 1990 vond plaats in augustus 1987 met c 25, meest juveniele, exemplaren in Shetland, Schotland, en één in Orkney, Schotland. Deze invasie was uniek door de sterke concentratie, zowel in tijd als plaats, en door het ontbreken van een gelijktijdige invasie van Kruisbekken.

Toen in de zomer van 1990 de eerste signalen werden ontvangen van een aanstaande invasie van Witbandkruisbekken vanuit Fennoscandinavië naar Westeuropa, waren de verwachtingen voor nieuwe waarnemingen in Nederland hooggespannen. De optimisten werden niet teleurgesteld. Integendeel, tussen augustus 1990 en april 1991 werden in Nederland zoveel Witbandkruisbekken vastgesteld dat sprake was van de eerste invasie van deze eeuw en de op één na grootste in de geschiedenis.

Verloop van invasie in Nederland

In de zomer van 1990 bleek een grote invasie van Kruisbekken vanuit Fennoscandinavië Westeuropa te overspoelen. De eerste groepen Kruisbekken in Nederland werden in juni op de Waddeneilanden waargenomen en de invasie zette door tot in de winter van 1990/91. Er waren twee duidelijke perioden van arriverende vogels: één in juli-augustus en één in september-oktober. De invasie wordt beschouwd als één van de grootste van de laatste decennia (SOVON 1991). In juli 1990 volgden de eerste berichten dat ook Witbandkruisbekken, zij het in kleine aantallen, met deze invasie mee naar het zuiden kwamen. De eerste gevallen buiten Fennoscandinavië werden eind juni vastgesteld op de Faeröer en eind juli op Fair Isle, Shetland, Schotland, in augustus gevolgd door meer gevallen op hetzelfde eiland en in Orkney (Rogers & Rarities Committee 1991).

Het eerste Nederlandse geval werd in augustus vastgesteld op Terschelling, Friesland. In de rest van het najaar en de winter volgden nog minimaal zes gevallen. In totaal werden 13 exemplaren vastgesteld. Het chronologische overzicht van waarnemingen die (tot nu toe) door de CDNA zijn aanvaard ziet er als volgt uit (van den Berg et al 1992-93):

24 augustus 1990, juveniel, Boschplaat, Terschelling, Friesland

2 september 1990, juveniel, vondst, Den Helder, Noordholland

De vogel werd op bovengenoemde datum aangereden in de Zuidstraat en is op 3 september overleden. De vogel is opgenomen in de collectie van het NNM.

27 oktober 1990, adult mannetje, vondst, Dalfsen, Overijssel

Deze vogel is opgenomen in de collectie van het Natuurmuseum West-Overijssel in Zwolle, Overijssel.

8 november 1990 tot 1 februari 1991, adult mannetje, Baarn, Utrecht

Deze vogel werd tot in december bij Baarn gezien (cf van der Burg et al 1991) en in ieder geval vanaf 26 januari 1991 bij Hilversum, Noordholland (Max Berlijn in litt). De afstand tussen beide locaties is hemelsbreed c 2.5 km en er is geen overlap geconstateerd in de waarnemingsdata. De CDNA neemt aan dat beide gevallen op hetzelfde mannetje betrekking hebben. De breedte van de vleugelbanden was bij de vogel van Baarn echter zichtbaar groter dan bij die van Hilversum (Max Berlijn pers meded, Gerard Steinhaus pers meded).

11-20 november 1990, vrouwtje, Baarn, Utrecht

Deze vogel trok van alle Witbandkruisbekken het meeste bekijks en haalde ook de plaatselijke pers. Een blijkbaar niet geheel juist geïnformeerde journalist maakte in de Baarnse Courant van 12 november 1990 melding van de unieke aanwezigheid van een *Witbaardvuurbek-vogel* (!).

25 november 1990 tot 24 januari 1991, maximaal zeven, inclusief drie adulte mannetjes, Hooge Mierde, Noordbrabant.

21 april 1991, vrouwtje, Beekbergen, Gelderland

Deze vogel was vanaf 15 april aanwezig (Max Berlijn in litt).

De melding van een mannetje bij Beekbergen, Gelderland, in april 1991 is door de CDNA niet aanvaard. Een melding van twee vogels bij Oldenzaal, Overijssel, in het vroege najaar is pas recent ingediend en nog in behandeling. Naast de ingediende gevallen zijn er meldingen bekend die (nog) niet aan de CDNA zijn voorgelegd (onder andere vier op Terschelling in oktober en vier vrouwtjes bij Sellingeren, Groningen, in december-januari). Omdat Witbandkruisbekken in veel gevallen niet moeilijk te herkennen zijn, zou een aantal gevallen zonder beschrijving óf met te summiere beschrijving op deze soort betrekking kunnen hebben.

De vogel in augustus op Terschelling werd waargenomen tussen zes Kruisbekken in een lijsterbes en kon tot op minder dan 1 m worden benaderd. De eerste Britse vogels op Fair Isle ver-

toonden een vergelijkbare tamheid. Alle andere (levende) Witbandkruisbekken werden eveneens waargenomen in groepen Kruisbekken, variërend van minimaal 10 exemplaren (zoals bij Baarn) tot minder dan 10 exemplaren (bij Beekbergen). Deze groepen verbleven in bospercelen met overwegend naaldbomen of in gemengde bospercelen.

Verloop van invasie elders in Westeuropa

De grootste aantallen Witbandkruisbekken in 1990 werden gezien in Fennoscandiavië. In Zweden werden de hoogste aantallen in de geschiedenis vastgesteld. In totaal werden in het tweede halfjaar c 2300 vogels gemeld, met de volgende maandelijkse verdeling: 12-13 in juni, 510 in juli, 650 in augustus, 590 in september, 450 in oktober, 75 in november en 29 in december (Tyrberg 1991).

In Denemarken werden in het tweede halfjaar van 1990 252-283 vogels gemeld, eveneens het hoogste aantal dat ooit geregistreerd is. In 'normale' jaren worden in Denemarken hooguit enkele 10-tallen exemplaren gezien (eg, acht in 1989 en 33 in 1988). De eerste vijf vogels werden in de laatste dagen van augustus vastgesteld. In september (78) en oktober (82) werden de meeste vogels gemeld en november en december leverden allebei 59 waarnemingen op. De meeste vogels werden gezien in het noorden en oosten van Denemarken, 129-137 in Sjælland en 48-59 in Nordjylland (Skov et al 1992).

Op de Faeröer werd reeds op 20 juni 1990 het vijfde geval voor deze eilanden vastgesteld, een vondst bij Fuglafjördur, Eysturoy (Søren Sørensen in litt).

In Duitsland zijn 12-14 exemplaren vastgesteld, vrijwel allemaal in de kuststreek (Peter Barthel in litt). De eerste vogel betrof een juveniel in augustus op het waddeneiland Norderoog, Schleswig-Holstein. Op Helgoland werden vervolgens vijf vogels (minimaal twee juvenielen) vastgesteld in de tweede helft van september en de eerste week van oktober (Ornithologische Arbeitsgemeinschaft Helgoland 1991). Eind september werden één mannetje en twee vrouwtjes/juvenielen gezien in Nedersachsen, in december een vrouwtje in Baden-Württemberg (het meest zuidelijke geval), in januari 1991 een vrouwtje in Nordrhein-Westfalen en eind mei-begin juni 1991 een zeer laat (of vroeg?) mannetje op Helgoland. Tenslotte werd in mei-juni 1991 een paartje waargenomen op de St Matthias-begraafplaats in Berlijn. Op 25 mei bleek dit paartje een nest met twee jongen te hebben waarmee het eerste broedgeval van Duitsland

(en Middeneuropa) een feit was (Fischer et al 1992). Met name op grond van de ongebruikelijke locatie komt Peter Barthel (in litt) tot de conclusie dat het hier vermoedelijk twee ontsnapte vogels betrof. Hoewel de Witbandkruisbek in Duitsland in redelijke aantallen geïmporteerd wordt, lijkt dit aanvechtbaar. Naar mijn mening is het samenvallen van de grootste invasie van deze eeuw in Westeuropa met dit unieke broedgeval te opvallend om een wilde herkomst in twijfel te trekken. Deze opvatting wordt door Fischer et al (1992) gedeeld.

In België zijn in 1990 vier gevallen gemeld. Eén geval had betrekking op een mannetje dat meestal aan de Nederlandse zijde van de grens bij Hooge Mierde, Noordbrabant, verbleef maar op 29-30 november ook af en toe aan de Belgische zijde bij Ravels-Arendonk, Antwerpen, werd gezien. Een vangst van een eerste kalenderjaar vrouwtje vond plaats op 5 december te Hoeilaart, Brabant. Deze twee gevallen zijn door het BAHC aanvaard (Gerald Driessens pers meded). Van 23 december tot 5 januari 1991 verbleven twee exemplaren, waarvan één mannetje, bij Ophain, Brabant. Dit geval is aanvaard door de Waalse *Commission d'homologation* (Lafontaine et al 1991) evenals de waarneming van een mannetje op 7 oktober 1990 te Robertville, Botrange, Luik (Lafontaine et al 1992). Naast het mannetje te Ophain is ook het mannetje bij Arendonk gefotografeerd (Gerald Driessens pers meded). Tussen 1900 en 1985 waren in Vlaanderen 19 gevallen vastgesteld, met kleine invasies in 1955-56 en 1962-63 (Vlaamse Avifauna Commissie 1989). Uit Wallonië zijn uit de vorige eeuw zes gevallen bekend (met enkele exemplaren in oktober 1889, aansluitend op de invasie in Nederland) en uit de 20e eeuw tot 1990 acht gevallen (van negen vogels) waaronder vier juveniele mannetjes in oktober 1962. Op één na hebben alle Waalse gevallen betrekking op verzamelde exemplaren of ringvangsten (Paul Herroelen in litt).

In Groot-Brittannië zijn in 1990-91 minimaal 20 Witbandkruisbekken vastgesteld, goed voor de op één (1987) na grootste invasie (Rogers & Rarities Committee 1991-92). Na de eerder genoemde waarnemingen van eind juli en augustus in Orkney (vijf) en Shetland (vijf, vervolgens nog één in september en één in oktober) volgden, vergelijkbaar met de situatie in Nederland, waarnemingen in zuidelijkere streken, met als meest zuidelijke vogels twee in Kent (oktober-november en maart-april 1991) en één in Somerset (oktober). Andere gevallen zijn vastgesteld in

Devon (oktober), Norfolk (november-mei 1991), Northamptonshire (twee in november-december) en Dumfries and Galloway (april 1991). Op een aantal van de Britse gevallen is nader ingegaan door Harvey (1990) en Harrap & Millington (1991). Door nagekomen meldingen zal het totaal aantal gevallen vrijwel zeker nog verder stijgen (cf Evans 1993).

Uit Frankrijk waren deze eeuw vier waarnemingen bekend (Dubois & Yésou 1992). De invasie van 1990 bracht het vijfde geval (twee vrouwtjes) bij Fleurines, Oise, van 27 januari tot 27 februari. Twee andere meldingen werden niet aanvaard (Philippe Dubois in litt).

In Hongarije werden in 1990 de eerste twee gevallen vastgesteld. Het betrof vondsten van onvolwassen vogels op 12 september te Sátoraljaújhely en 16 december nabij Biatorbágy. Beide balgen zijn opgenomen in de collectie van het Museum voor Natuurlijke Historie. De soort is op grond van deze waarnemingen door de Hongaarse dwaalgastencommissie opgenomen in de lijst van officieel in Hongarije vastgestelde soorten (Bankovics 1991).

Bespreking

Ondanks het kleine aantal waarnemingen in Nederland is toch een indruk te krijgen van het verloop van de invasie, zeker als ook gekeken wordt naar de situatie elders in Westeuropa. Omdat mag worden aangenomen dat de vogels vanuit het noord-oosten via Fennoscandinavië zijn aangekomen, is het logisch dat de eerste waarnemingen op eilanden in en rondom de Noordzee gedaan werden (Fair Isle, Helgoland, Terschelling). Ook de (vroeg) vondsten op de Faeröer en in Den Helder passen in dit beeld.

De waarnemingen in Nederland, Duitsland en Groot-Brittannië in juli-september hadden voor het merendeel betrekking op juveniele vogels. Door de rui naar het eerste winterkleed in juni tot oktober zijn eerstejaars vogels vanaf november niet meer eenvoudig als zodanig te herkennen (Svensson 1992). De ontdekking van 'adult-type' vogels in oktober-december kan dus in principe op vogels uit dezelfde aankomstgolf betrekking hebben. Vanaf november zijn alle waarnemingen in meer zuidelijke streken en in het binnenland gedaan. Dit geeft aan dat het hier om vogels kan gaan die eerder zijn aangekomen en zich geleidelijk in zuidelijke richting verplaatst hebben. Het ontbreken van vervolgwarnemingen na september-oktober op de Waddeneilanden en andere kustlocaties ondersteunt deze hypothese, al speelt hier ook de afnemende

waarnemersintensiteit een rol. Anderzijds is zeker niet uitgesloten dat in oktober-november een tweede 'golf' Witbandkruisbekken is gearriveerd met (voornamelijk) adulte vogels, die sneller doordrong tot zuidelijkere locaties. Het feit dat in die periode een tweede trek golf van Kruisbekken werd gesignaleerd en dat de eveneens in 1990 optredende invasie van Grote Kruisbekken in Westeuropa pas in oktober-november goed op gang kwam (cf van den Berg 1993, Bert de Bruin pers meded) toont aan dat er in die maanden nog volop beweging vanuit het noorden was.

Wanneer eenmaal een goede stek gevonden was, konden de Witbandkruisbekken langdurig op één locatie blijven pleisteren, getuige de waarnemingen in Noordbrabant en Utrecht/Noordholland. Cruciaal bij de plaatskeuze voor Witbandkruisbekken is de aanwezigheid van lariksen. Door hun, in verhouding tot andere soorten kruisbekken, kleine snavel, kunnen Witbandkruisbekken de fijne lariks-kegels het beste benutten.

Voorzover de Witbandkruisbekken zich weer hebben teruggetrokken uit Nederland, is dit onopgemerkt verlopen, in samenhang met het langzaam verdwijnen van de meeste Kruisbekken (en Grote Kruisbekken), begin 1991. De enige 'nieuwe' waarneming in 1991, bij Beekbergen, is te karakteriseren als een toevalstreffer.

Determinatie

De meerderheid van de in Nederland waargenomen vogels leverde weinig of geen determinatieproblemen op. Problemen kunnen vooral optreden bij het onderscheid tussen Witbandkruisbekken met zwaar gesleten of zwak ontwikkelde vleugelbanden (vooral bij jonge vogels) en Kruisbekken met opvallende lichte toppen aan de vleugeldekveren en de tertials (cf van den Berg & Blankert 1980, Berthold & Schenker 1982, Lewington et al 1991, Harrap & Millington 1991, Svensson 1992). Svensson (1991) heeft aangegeven dat de 'angst' voor Kruisbekken met lichte randen wellicht overdreven wordt en kan leiden tot een te grote terughoudendheid bij het determineren van Witbandkruisbekken. In Harrap & Millington (1991) worden twee mannetjes beschreven en afgebeeld die beide aanvankelijk niet als Witbandkruisbek werden gedetermineerd vanwege de niet geheel juiste vorm en kleur van de vleugelbanden en tertialtoppen. Svensson (1991) noemt beide vogels echter overtuigende Witbandkruisbekken vanwege de breedte van de witte banden en de vorm van de tertialtoppen (twee witte vlekken

aan weerszijden van een donkere centrale schachtstreep met hooguit een smalle verbinding, bij Kruisbek een vrijwel over de gehele lengte even smal randje langs de gehele veertop).

De combinatie van twee brede, sikkelvormige, zuiver witte vleugelbanden (de bovenste kort en van buiten naar binnen smaller wordend, de onderste langer en van buiten naar binnen breder wordend) en de opvallende 'gespleten' witte toppen aan de tertials boden in de meeste Nederlandse gevallen voldoende zekerheid voor determinatie als Witbandkruisbek. Bij sommige vogels werd ook de vergeleken met Kruisbek fijnere snavel en het iets kleinere formaat vastgesteld. Bij enkele vrouwtjes was het vrij zwaar gestreepte, overwegend grijze verenkleed met verhoudingsgewijs weinig groen of geel (behalve op de stuit) opvallend. In de beschrijving van het vrouwtje van Baarn wordt melding gemaakt van de in verhouding tot Kruisbek langere staart. Het dode mannetje van Dalfsen was een exemplaar 'volgens het boekje' en vertoonde duidelijk de van de Kruisbek afwijkende, meer roze-rode kleur. Dit kleurverschil werd ook bij Hooge Mierde en Baarn vastgesteld. Van het mannetje bij Baarn werd op 11 november het karakteristieke Barmsijs *Carduelis flammea*-achtige *dijp dijp* gehoord (Max Berlijn pers meded). De volgende dag werd van dezelfde vogel in vlucht een trompet-achtig *puuh* gehoord (Paul Knolle pers meded). De vogel van Terschelling riep een 'keffend en schrapend' *tjef tjef*.

Problemen bij de determinatie traden op bij de vogel van Den Helder en het niet-aanvaarde mannetje van Beekbergen. De vondst in Den Helder betrof een juveniele vogel (vanwege de spitse staartpennen) met smalle witte vleugelbanden die aanvankelijk reeds als Witbandkruisbek werd gedetermineerd. Bij nader onderzoek bleken de kenmerken in het verenkleed een Kruisbek met lichte vleugelstrepen echter niet uit te sluiten. Uiteindelijk gaven de structurele kenmerken toch de doorslag ten gunste van Witbandkruisbek. De verhouding van vleugellengte (95 mm) gedeeld door staartlengte (68 mm) bedroeg 1.40. Deze verhouding past op Witbandkruisbek (variërend van 1.39-1.66, *L l bifasciata*) en zeker niet op Kruisbek (1.64-1.79, *L c curvirostra*, Arnoud van den Berg in litt, cf Svensson 1992). De snavellengte (17 mm) past beter op Witbandkruisbek (16.0-18.0 mm) maar sluit Kruisbek net niet uit (vrouwtje 17.0-19.7 mm, mannetje 17.9-21.2 mm, cf Svensson 1992). Of de smalle lichte banden te wijten waren aan sleet of individuele variatie is niet

goed te bepalen. De kans dat deze vogel in het veld met zekerheid te determineren zou zijn geweest moet vrijwel uitgesloten worden geacht.

Het mannetje bij Beekbergen bevond zich in een groepje van enkele Kruisbekken en een (aanvaard) vrouwtje Witbandkruisbek. Het vrouwtje vertoonde brede witte vleugelbanden met de voor Witbandkruisbek karakteristieke sikkelvorm. De bovenste vleugelband was echter zwak ontwikkeld en de lichte tertialtoppen ontbraken geheel, waarschijnlijk door sleet. Het vrouwtje vertoonde sterke overeenkomst met de afbeelding in Harvey (1990) van een vrouwtje op Fair Isle in juli 1990. Het mannetje vertoonde alleen een smalle, zuiver witte, onderste vleugelband (op de grote dekveren). De bovenste vleugelband (op de middelste dekveren) en de lichte tertialtoppen ontbraken vrijwel volledig. De onderste vleugelband was niet zuiver sikkelvormig. Aan één zijde bestond de band uit smalle lichte randjes op de buitenste drie dekveren en een vrij abrupte overgang naar bredere randen aan de meer naar binnen gelegen dekveren; aan de andere zijde liep het wit op vier dekveren door alvorens te verbreden (pers obs). Op grond van het verenkleed is de vogel naar het oordeel van de CDNA niet met voldoende zekerheid te onderscheiden van een afwijkende Kruisbek met lichte randen aan de dekveren. De aanwezigheid van het aan de tertials zwaar gesleten vrouwtje suggereert dat het wel een (zwaar gesleten) Witbandkruisbek betrof. Ook het zuivere wit van de vleugelband pleit hiervoor omdat de lichte randen bij de Kruisbek niet zuiver wit maar vuilwit of lichtroze zijn. Daarnaast zou een Kruisbek met ongebruikelijk witte en brede veerranden waarschijnlijk niet in ongesleten kleed zijn en deze lichte randen dus ook prominenter aan de middelste dekveren en tertials moeten tonen.

De vogel van de Faeröer op 20 juni 1990 leverde van alle Europese gevallen wellicht de meeste hoofdbreken op. Tijdens een influx van Kruisbekken werden de koppen gevonden van drie vogels die door een kat waren opgegeten. Eén van de koppen bleek op grond van de volgende maten, culmen 17.0 mm, snaveldiepte 10.1 mm (bij Witbandkruisbek 9.4-10.8 mm, bij Kruisbek 10.0-12.3 mm) en snavel plus schedel 35.5 mm (bij Kruisbek 37-42 mm), niet van een Kruisbek maar van een Witbandkruisbek te zijn en is als zodanig door de Deense dwaalgastencommissie aanvaard (Søren Sørensen in litt, cf Svensson 1992).

Andere kruisbekken

Met uitzondering van de in de inleiding genoemde invasie in Shetland in augustus 1987, vallen invasies van Witbandkruisbekken in Westeuropa altijd samen met invasies van Kruisbekken. De invasie van 1990-91 vormde op deze regel geen uitzondering. Ook de zeldzame invasies van Grote Kruisbekken gaan meestal gepaard met invasies van Kruisbekken. De vorige invasies van Grote Kruisbekken vonden plaats in 1962 en 1982-83 (Dymond et al 1990, Schekkerman 1985). In het winterhalfjaar van 1982-83 werden in Nederland c. 230 Grote Kruisbekken vastgesteld (tegenover slechts 11 tussen 1900 en 1982). In 1990 werd na 'aanloop-meldingen' in juli-september (die tot nu toe geen van alle aanvaard werden) in oktober duidelijk dat Nederland (en Westeuropa) opnieuw te maken had met een invasie van Grote Kruisbekken. In Nederland zijn de aantallen van 1982-83 overtroffen; tot nu toe zijn door de CDNA c. 330 exemplaren aanvaard (van den Berg et al 1993). Schattingen van het werkelijk aanwezige aantal Grote Kruisbekken bedragen soms veelvoud van dit getal. In vergelijking met de vorige invasie is opvallend dat sprake was van een grotere geografische spreiding en meer binnenland-waarnemingen (Bert de Bruin pers meded).

Hiermee ontstond een situatie die niet eerder in Westeuropa was voorgekomen: het samenvallen van invasies van drie soorten kruisbekken. Ondanks het overlappen van de broedgebieden is het, door de verschillen in voedselkeuze, niet vanzelfsprekend dat invasies tegelijkertijd optreden. Of het samenvallen in 1990 is toe te schrijven aan een gemeenschappelijke oorzaak of slechts aan een uniek toeval is op dit moment niet duidelijk.

Dankzegging

Ik dank Peter Barthel, Arnoud van den Berg, Max Berlijn, Pieter Bison, Bert de Bruin, Rolf de By, Carl Derks, Gerald Driessens, Philippe Dubois, Erwin Goutbeek, Paul Herroelen, Jaap van 't Hof, Paul Knolle, Gerald Oreel, Kris De Rouck, Søren Sørensen, Gerard Steinhaus, Mark Vanherck en Lammert van der Veen voor hun hulp bij het schrijven van dit artikel of het beschikbaar stellen van fotomateriaal.

Summary

INVASION OF TWO-BARRED CROSSBILLS IN THE NETHERLANDS AND WESTERN EUROPE IN 1990-91 In the autumn of 1990 and the subsequent winter, relatively large numbers of Two-barred Crossbills *Loxia leucoptera* were recorded

in the Netherlands and other countries in western Europe. The first Dutch record concerned a juvenile in August, followed by a dead juvenile in the first week of September. Up to 10 birds were discovered inland at the end of October and in November, some of them staying into 1991, including a group of seven birds near the Belgian border. In 1991, the only new bird was a female in April, accompanied by an unidentified male. In total, 13 different individuals have been accepted by the Dutch rarities committee. More birds were reported but have not (yet) been submitted or accepted.

This invasion was the largest 20th century influx in the Netherlands. Between 1900 and 1990 only seven records, all of single birds, have been accepted. In the 19th century, one bird was collected in 1884 and a major invasion took place in September 1889 when 32 birds were observed or collected (three birds still remain in Dutch collections).

The large invasion of 1990-91 was noted in many European countries. In Sweden (c. 2300) and Denmark (252-283), the highest counts ever were reported. The fifth record for the Faroe Islands was on 20 June 1990 (identified by measurements of bill and skull only, the rest being eaten by a cat). In Britain, at least 20 birds were recorded between July 1990 (several birds on Fair Isle, Shetland) and May 1991, including a few long-staying individuals and records south to Kent and Somerset. In Germany, 12-14 birds have been recorded, including five birds on Helgoland in September-October and the first German breeding record, in Berlin in May-June 1991. In Belgium, four records, totalling five birds, have been reported, including one bird also observed on the Dutch side of the border. In France, the fifth record (two females) for this century was accepted. In Hungary, two juvenile birds were found dead, constituting the first accepted records.

The records from the Netherlands and other western European countries indicate that the first Two-barred Crossbills arrived in July-August, together with large numbers of Common Crossbills *L. curvirostra*, mostly on islands surrounding the North Sea and including many juvenile birds. Other birds were discovered from the end of October in more southerly locations and often inland. These records could refer to birds that had arrived earlier and had moved slowly southward. On the other hand, a second arrival peak of Common Crossbills (together with large numbers of Parrot Crossbills *L. pytyopsittacus*) occurred in October-November and may well have been accompanied by 'new' (adult-plumaged) Two-barred Crossbills. All Two-barred Crossbills from November onwards were observed in groups of Common Crossbills and, at least in the Netherlands, showed a preference for larches.

The identification of most Dutch birds was fairly straightforward because of broad white wing-bars and white tertial-tips. A few males were more pinkish-red than Common Crossbill. Some female-type birds were noted to be very grey and heavily streaked, without any obvious green or yellow, except for the contrastingly yellow rump. Identification problems were caused by

the juvenile bird in September, which showed only very thin pale wing-bars. This bird was identified by the wing to tail ratio of 1.40, matching the lower end of the range for Two-barred Crossbill and being too long-tailed for Common Crossbill. This bird would have been almost impossible to identify in the field. Another problem bird was a male in April, which has been rejected by the Dutch rarities committee. This bird showed very small wing-bars and lacked pale tertial-tips. The wing-bars, however, were pure white and may have been heavily worn (as indicated by the accompanying female Two-barred Crossbill with completely worn-off tertial-tips), suggesting that this bird was also a Two-barred Crossbill.

The most remarkable characters of the 1990-91 invasion to western Europe were the large number of birds (and countries) involved and the combination of invasions of three crossbill species.

Verwijzingen

- Bankovics, A 1991. Two-barred Crossbill (*Loxia leucoptera* Gm, 1788) in Hungary. *Aquila* 98: 188.
- van den Berg, A B 1993. Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1993. Santpoort-Zuid.
- van den Berg, A B & Blankert, J J 1980. Crossbills *Loxia curvirostra* with prominent double wingbar. *Dutch Birding* 2: 33-36.
- van den Berg, A B, de By, R & CDNA 1992-93. Rare birds in the Netherlands in 1990-91. *Dutch Birding* 14: 73-90; 15: 145-159.
- Berthold, P & Schlenker, R 1982. Crossbills with pale wing-bars: a brief review. *Dutch Birding* 4: 100-102.
- Blankert, J J, Scharinga, C J G & CDNA 1986. Rare birds in the Netherlands in 1984. *Dutch Birding* 8: 121-125.
- Blankert, J J, de By, R A & CDNA 1988. Rare birds in the Netherlands in 1987. *Dutch Birding* 10: 167-177.
- Bond, J 1985. *Birds of the West Indies*. Vijfde druk. Londen.
- Brazil, M A 1991. *The birds of Japan*. Londen.
- van der Burg, E, van Dongen R M en de Rouw, P W W 1991. Recente meldingen. *Dutch Birding* 13: 33-37.
- Dubois, P J & Yésou, P 1992. Les oiseaux rares en France. Chabaud.
- Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1990. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
- Evans, L G R 1993. Rare birds in Britain in 1992. Amersham.
- Eykman, C, Hens, P A & van Heurn, F C 1936-49. *De Nederlandsche vogels 1-3*. Wageningen.
- Fischer, S, Mauersberger, G, Schielzeth, H & Witt, K 1992. Erster Brutnachweis des Bindenkreuzschnabels (*Loxia leucoptera*) in Mitteleuropa. *J Ornithol* 133: 197-202.
- Harrap, S & Millington, R 1991. Identification forum: Two-barred Crossbill. *Birding World* 4: 55-59.
- Harrison, C 1982. An atlas of the birds of the Western Palearctic. Londen.
- Harvey, P 1990. Two-barred Crossbills in the Northern Isles. *Birding World*: 226-227.
- Howard, R & Moore, A 1991. A complete checklist of the birds of the world. Derde druk. Londen.
- Lafontaine, D, Lafontaine, R M & van der Elst, D 1991, 1992. Rapport de la Commission d'homologation. Année 1990, 1991. *Aves* 28: 141-150; 29: 95-104.
- Lewington, I, Alström, P, & Colston, C 1991. A field guide to the rare birds of Britain and Europe. Londen.
- Ornithologischer Arbeitsgemeinschaft Helgoland 1991. *Ornithol Jahrbcr Helgoland* 1: 5-45.
- Rogers, M J & Rarities Committee 1991, 1992. Report on rare birds in Great Britain in 1990, 1991. *Br Birds* 84: 449-505; 85: 507-554.
- Schekkerman, H 1986. Invasie van Grote Kruisbek in Nederland in 1982/83. *Dutch Birding* 8: 89-97.
- Skov, H, Munk, M, Christensen, R, Lindballe, P & Smidt, J 1992. Fugle i Danmark 1990. Årsrapport over observationer. *Dan Ornithol Foren Tidsskr* 86: 209-243.
- SOVON 1991. Hoera Kruisbekken. *SOVON Nieuwsbr* 3 (4): 9.
- Svensson, L 1991. Forum response: crossbill identification. *Birding World* 4: 349-352.
- Svensson, L 1992. Identification guide to European passerines. Vierde druk. Stockholm.
- Tyrberg, T 1991. Fågelrapport för 1990. *Vår Fågelvärld* 50: 27-61.
- Vlaamse Avifauna Commissie 1989. Vogels in Vlaanderen, voorkomen en verspreiding. Bornem.

Enno B Ebels, Lessinglaan 7-2, 3533 AM Utrecht, Nederland

Mededelingen

Morphology and distribution of Socotra Cormorant in Saudi Arabia

Socotra Cormorant *Phalacrocorax nigrogularis* is an endemic species of the Arabian Gulf, the Arabian Sea and the Gulf of Aden. Compared with Great Cormorant *P carbo*, the only other cormorant that occurs within its range, it has a slimmer head with a longer, more slender bill with a much smaller hook at the tip of the upper mandible and a longer thinner neck. It also has a shorter, more wedge-shaped tail and shorter narrower wings. In flight, Great Cormorant looks much heavier and less elegant than Socotra Cormorant which in size and jizz resembles more the Mediterranean subspecies of Shag *P aristotelis desmarestii*. Several authors have indicated Cape Cormorant *P capensis* from southern Africa to be its closest relative (eg, Archer 1937, Ripley & Bond 1966, Gallagher & Woodcock 1980, Siegel-Caussey 1988).

In the breeding season, the freshly moulted adults are black, with the exception of a sharply defined yellowish line along the edge of the lower mandible and tiny white filoplumes, especially on the head, neck, lower back and rump. In some birds, these plumes form dense white tufts reaching even beyond the ear-coverts. These white tufts are only present for a short time before and during the initial part of the breeding season and disappear very quickly, often before the eggs are laid. Consequently, very few birds with tufts may be found in an active breeding colony. The amount of filoplumes varies between birds and is, probably, age and sex related, being most prominent in older males. Under good light conditions, the upperparts, with the exception of the lower back and rump, show a green-and-purple gloss and a dull blackish central subterminal dot on each feather-tip but this pattern is only visible at short range. The iris is green. The legs, feet, bare facial skin and gular pouch are blackish-grey although the latter can show a dark greenish hue in some birds. As the breeding season proceeds, the filoplumes disappear but some, especially around the neck, stay throughout the year. At a later stage, the worn plumage loses most of its gloss and becomes brownish-black. Very old, worn remiges might

even become buffish-brown. There are no sexual differences in plumage but the sexes differ in body dimensions; although there is some overlap, males are significantly larger than females (Keijl & Symens in press).

Juvenile birds are easily separable from adults. They are greyish-brown on the head, back and rump. In some very young birds, the forehead can be contrasting greyish-white. There is a variable amount of narrow buffish feather-edges on the upperparts, especially on the hindneck, sides of neck and back. The scapulars, median and greater wing-coverts are paler brownish-grey, with dark brown shaft-streaks and with contrasting broad whitish or buffish edges. In very young birds, the edges of these coverts form two narrow wing-bars. In contrast, the lesser coverts on the innerwing are darker, of the same brown as that of the upperparts, with a smaller amount of buffish edges, which can be completely absent in some birds. The remiges and rectrices are uniform brownish-black, with contrasting pale shafts in the rectrices. The lower breast and belly are mostly pure white but can vary a lot in colour; in some birds, they can be slightly grey or even completely brownish-grey. In most birds, the undertail-coverts are greyish-brown with broad whitish edges but sometimes these are pure white. The flanks and thighs are brown and only vaguely demarcated from the other underparts. Most thigh-feathers have pale edges. The fore-neck starts off in the same colour as the head but becomes paler with wider pale feather-edges towards the breast. In nearly all juveniles, greyish and brownish feathers of the upperbreast form a narrow vaguely demarcated breast-band. The axillaries and underwing-coverts are very dark brown, almost black, contrasting with the other underparts. The iris is greyish-blue (contra Cramp & Simmons 1977). The bare facial skin is variably pinkish to bluish-grey. The gular pouch is of a similar colour, becoming yellowish towards the chin. The amount of yellow is variable, increasing with age, and in immatures the whole gular pouch can become yellow. The gape is yellowish. The upper mandible is dark grey with a paler pinkish edge. The lower mandible is pinkish with a dark grey edge, becoming yellowish towards the gape. Legs and feet are greyish-pink. Juvenile birds start their first body moult soon after fledg-

143 Socotra Aalscholver / Arabische Aalscholver *Phalacrocorax nigrogularis*, juvenile, Abu Ali, Saudi Arabia, 19 April 1991 (Arnaud B van den Berg) **144** Socotra Cormorant / Arabische Aalscholver *Phalacrocorax nigrogularis*, adult, Judhaym, Saudi Arabia, December 1992 (Matthias Werner) **145** Socotra Cormorants / Arabische Aalscholwers *Phalacrocorax nigrogularis*, juveniles, Judhaym, Saudi Arabia, December 1992 (Peter Symens)

ing and the first primary moult may start already at an age of about six months (Keijl & Symens in press).

Immature birds are variable in plumage as they gradually moult into adult plumage. They can be separated from juvenile birds by their green iris (contra Cramp & Simmons 1977), darker bill, legs and feet, more yellow on the pouch, less and paler feather-edges on the upperparts, darker brownish underparts usually admixed with many grey feathers, and a variable amount of blackish spotting on the breast and mantle. They moult into adult plumage in their third calendar-year (Keijl & Symens in press) but juvenile-like feathers might still be present for another year, especially on the underparts.

At present, the largest breeding colonies are found on a few islands in the southern Arabian Gulf, from the Gulf of Salwah between Saudi Arabia, Bahrain and Qatar in the west, to the United Arab Emirates in the south and the Straits of Hormuz in the east. A smaller, possibly disjunct population may still breed on islets off Dhofar, Aden and Socotra (Bailey 1966, Gallagher et al 1984, Harrison 1985). Colonization of the Arabian Gulf appears to have occurred from the northern Indian Ocean. Possibly, the species had its origin in this area, though in view of the considerable fluctuations in size of the Arabian Gulf before the Pleistocene era and its intermittent availability as a marine refuge, it seems more likely that the exact centre of origin was the southern Red Sea (Bundy et al 1989) where at present it is only known as a vagrant (Brooks et al 1987). Along the Red Sea coast of Saudi Arabia, there is only one record, of a group of 11 at Yanbu al Sinaiyah on 31 March 1986 (Jennings 1986). In this context, it is also worth mentioning that an adult Socotra Cormorant, labelled as Great Cormorant but without date or location, is present in the marine biological station of Hurghada, Egypt (R Kinzelbach and M Werner pers comm). In the Arabian Gulf, breeding takes place from September to March (pers obs, contra Meinertzhagen 1954). In the centre of its distribution range, breeding colonies may consist of 10 000 to 25 000 pairs or more. Due to the inaccessibility of these colonies, very little is known about the breeding ecology of the species and population estimates are scarce. After the breeding season, the birds disperse but the extent of the movements is largely unknown (Cramp & Simmons 1977). From mid-December to late September, flocks of a few individuals up to several 1000s can be seen along the northern

Saudi Arabian coast. Observations near Jubail, c 200 km north of the breeding colonies, showed that juvenile birds arrive in the area first, followed 1 month to 6 weeks later by larger flocks of adults. A few immature birds remain in this area during the breeding season. Further north, in Kuwait, Socotra Cormorants are seen from February onwards (Clayton 1983) and are present until October (Cramp & Simmons 1977). Throughout the year, the species is highly gregarious and forms large feeding congregations of up to several 1000s birds. They can be seen flying in characteristic long, single-lined or V-shaped skeins (contra Meinertzhagen 1954). Although it has been described as a plunge diver (Bundy et al 1989), our observations showed that diving from the surface is the most frequently used hunting technique.

At present, Socotra Cormorant is still abundant within its very restricted range. Nevertheless, there are only a few important breeding colonies. These are nowadays subject to increasing human disturbance. Some suitable breeding islands have been deserted altogether. Whereas the total breeding population on the islands Judhaym (25:29 N, 50:25 E) and Zakhnuniyah (25:33 N, 50:19 E), the two largest colonies in Saudi Arabia, was estimated to be more than 50 000 pairs in 1981 (Gallagher et al 1984), a survey in January 1992 found only 9600 breeding pairs, with the colony of Zakhnuniyah, the largest breeding site in 1981, being totally deserted and lacking any sign of breeding in the recent past (Symens et al in press). In Saudi Arabia, Socotra Cormorants nowadays breed only in two other, much smaller colonies: on Unaybir Island in the south (24:55 N, 50:44 E) (1000 pairs in 1981, Gallagher et al 1984; 128 birds on fresh eggs, with another 1000 adults and at least 500 recently fledged juveniles present on the island in January 1993, Symens et al in press), and Kurayn Island in the north (27:39 N, 49:50 E) (150 nests in 1980, Bundy et al 1989; c 60 nests in 1991-92, Symens et al in press). Formerly, it also bred on Al-'Arabiyyah in the north as well (27:46 N, 50:12 E) (250 nests in 1938, Bundy et al 1989) but this site has been abandoned since the construction of a coastguard station on this island in the 1970s.

Living amidst the most important oil transportation routes in the world, in a region characterized by one of the world's highest population growth rates and by rapidly increasing commercial fisheries, urgent action has to be taken to effectively protect this highly vulnerable species.

References

- Archer, G F 1937. The birds of British Somaliland and the Gulf of Aden 1. London.
- Bailey, R S 1966. The sea-birds of the southeast coast of Arabia. *Ibis* 108: 224-264.
- Brooks, D J, Evans, M I, Martins, R P & Porter, R F 1987. The status of birds in North Yemen and the records of the OSME expedition in autumn 1985. *Sandgrouse* 9: 4-66.
- Bundy, G, Connor, R J & Harrison, C J O 1989. Birds of the Eastern Province of Saudi Arabia. London.
- Clayton, D 1983. Kuwait's Natural History. Kuwait.
- Cramp, S & Simmons, K E L 1977. The birds of the Western Palearctic 1. Oxford.
- Gallagher, M D & Woodcock, M W 1980. The birds of Oman. London.
- Harrison, P 1985. Seabirds: an identification guide. Beckenham.
- Jennings, M C 1986. Recent reports. *Phoenix* 3: 4-5.
- Keijl, G O & Symens, P in press. Biometry and moult of the Socotra Cormorant *Phalacrocorax nigrogularis*. *Sandgrouse*.
- Meinertzhagen, R 1954. Birds of Arabia. Edinburgh.
- Ripley, S D & Bond, G M 1966. The birds of Socotra and Abd-el-Kuri. *Smithson Misc Coll* 151: 1-37.
- Siegel-Causey, D 1988. Phylogeny of the Phalacrocoracidae. *Condor* 90: 885-905.
- Symens, P, Werner, M & Suhaibani, A in press. Interesting sites for breeding birds in Arabia: Judhaym island. *Phoenix*.

Peter Symens, c/o Wildlife Sanctuary for the Gulf Region, PO Box 11071, Jubail 31961, Saudi Arabia
Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands
Guido O Keijl, Stephensonstraat 15/1, 1097 BA Amsterdam, Netherlands

Blonde Ruiter in Lauwersmeer in juni 1993

Op 12 juni 1993 begeleidden Paul Knolle en Bernadette Balten enkele leden van de Twentse Vogelwerkgroep tijdens een excursie naar het Lauwersmeergebied. Er werd intensief gezocht naar leuke soorten, vooral voor de respectievelijk 15- en 12-jarige Geert en Peter Meutstege. Hoewel deze aanstormende talenten al mooie 'ticks' als Krooneend *Netta rufina*, Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* en Noordse Stern *Sterna paradisaea* hadden beleefd, zocht PK – op zoek naar méér – omstreeks 15:30 met de kijker de Bandpolder, Friesland, ten westen van Lauwersoog af, ter hoogte van hectometerpaal 3.2. In het gras bij een betonnen waterput op c 300 m afstand ontdekte hij een solitair foeragerende steltloper die op de rug gezien wel iets weg had van een, weliswaar kleine, Goudplevier *Pluvialis apricaria*. Hij pakte de telescoop en zei: 'Jongens, hier is een nieuwe soort voor jullie'. Maar het scherpstellen van de telescoop had een schokje tot gevolg: dit was absoluut geen plevier! Aan de andere kant zouden het ogenschijnlijk kleine formaat, de rond aandoende kop, de zo te zien korte snavel, de oranjegele poten, het foerageergedrag en de houding wel erg afwijkend zijn voor een Kemphaan *Philomachus pugnax*. De mededeling 'Als dit een Kemphaan is, heb ik nog nooit een Kemphaan gezien die zo op een Blonde Ruiter leek' maakte de aanwezigen, vooral de meer ervaren BB, opvallend onrustig. Omdat de

steltloper vaak langdurig in een greppel of tussen de distels verbleef en omdat de meegenomen apparatuur voor de grote afstand ontoereikend was, kon de vogel zich tergend lang aan zekere determinatie onttrekken. Wij vonden het geval echter alarmerend genoeg om vogelaars in de buurt te vragen met betere telescopen te komen meekijken. In de Lauwersmeer troffen wij, terwijl wij de excursie snel afsloten, Reini Hofkamp, Siep Luinenburg en Koert Scholten aan. Ook de telefonisch gewaarschuwde Bert, Iwe en Sybrand de Bruin waren snel ter plaatse. Gezamenlijk konden wij steeds meer details aan de nog altijd ver weg lopende vogel aflezen. Kort voor 18:00 waren er redenen genoeg om de vogel als adulte Blonde Ruiter *Tryngites subruficollis* landelijk te melden. 's Avonds, toen deze Amerikaanse dwaalgast tenslotte tot op 100 m kwam, werd hij nog gezien door c 30 vogelaars en op 13 juni door zeker 80. De Blonde Ruiter, de eerste twitchbare sinds augustus 1986 (Lisse, Zuidholland) werd voor het laatst gezien op 17 juni. Voor Geert en Peter Meutstege was het inderdaad een nieuwe soort!

De volgende beschrijving werd opgesteld door PK, BB, BdB en SdB. Omdat de vogel in afgesloten terrein verbleef, steeds op geruime afstand van de openbare weg, restte de fotografen niet meer dan het maken van een aantal 'bewijsplaatjes' die weinig kunnen toevoegen aan de beschrijving.

GROOTTE & BOUW Kleine steltloper met vrij lange poten, korte spitse snavel en vrij ronde kop met steil

voorhoofd. In directe vergelijking met Spreeuw *Sturnus vulgaris* iets kleiner of hoogstens even groot; beduidend kleiner dan mannetje Kemphaan. Handpenprojectie duidelijk maar niet groot. Vleugelpunt net voorbij staart stekend, tertiaals niet tot staarteind reikend. Tibia duidelijk korter dan tarsus.

KOP Voorhoofd, kruin en achterhoofd diep zeemkleurig met smalle donkere lengtestreepjes (bestaand uit losse vlekjes), als donker petje, op achterhoofd samenkomend en in nek overgaand in smal donker lijntje tot aan mantel, herinnerend aan winterkleed Kuifduiker *Podiceps auritus* of Grauwe Franjepoot *Phalaropus lobatus*. Rest van kop zeemkleurig en ongetekend. Rondom oog smal witachtig ringetje, waardoor oog duidelijk vrijstaand; hierdoor 'vriendelijke' gezichtsuitdrukking. Kin lichter dan rest van kop.

BOVENDELEN Mantel als petje maar grover getekend en met zwaardere zwartachtige streping. Rug met zelfde patroon. Door grotere veren uniform zwarte veercentra met brede zeemkleurige rand zichtbaar. Schouderveren weer groter met zelfde tekening. In zit schouderveren vrijwel gehele vleugel bedekkend waardoor vleugeldekveren niet goed zichtbaar. Tertiaals als schouderveren maar zowel centra als randen iets bleker, net als zichtbare vleugeldekveren. Stuit en staart uniform bruinachtig met donkere streepjes; in vlucht iets lichtere rand aan stuit en staart zichtbaar maar geen duidelijke witte tekening als bij Kemphaan.

ONDERDELEN Zeemkleurig, iets minder intens dan kop, doorlopend tot net voorbij poten en overgaand in witte onderstaartdekveren. Tussen poten zeemkleur iets verder doorlopend. Onderdelen vooral op borst licht geschubd door iets lichtere veerranden, alleen onder goede omstandigheden zichtbaar. Op zijborst, juist boven vleugelboeg, concentratie van kleine zwarte vlekjes, als donkere uitloper ('loshangende sjaal') van mantel naar borst. In inham tussen concentratie van vlekjes en vleugelboeg nog enkele verspreide donkere vlekjes, iets doorlopend naar middenborst.

VLEUGEL Ondervleugel zeer licht, grijsachtig wit; aan randen donkerder grijs. Bij poetsen opvallende sikkelvormige donkergrijze vlek (gevormd door toppen van handdekveren) zichtbaar. Bovenvleugel uniform bruinachtig zonder opvallende tekening, afgezien van zeer smalle witte vleugelstreep (zichtbaar bij vleugelstrekken, in vlucht moeilijk zichtbaar door snelle vliegwijze).

NAAKTE DELEN Iris donker (op afstand zwart); snavel zwart. Snavel smal en kort (korter dan afstand tussen snavelbasis en nek), uitlopend in punt. Bovensnavel recht, ondersnavel licht gebogen. Poot donkergeel met oranje zweem.

GEDRAG Zeer druk foeragerend, vooral op eerste dag. Op latere dagen minder actief. Foeragegedrag plevierachtig: afwisselend staand, lopend, pikkend, maar nooit snel rennend. Bij voorkeur in gras en distelbegroeiing verblijvend (soms lange perioden onzichtbaar), zelden op slikrandje in buurt van water. Vlucht snel en wendbaar, laag over grond, meestal zonder duidelijke aanleiding opvliegend. Nauwelijks interactie met andere soorten, wel enkele malen verjaagd door

146 Blonde Ruit / Buff-breasted Sandpiper *Tryngites subruficollis*, Bandpolder, Friesland, juni 1993 (Leo J R Boon)

Kemphaan. Bij verstoring eerder drukkend dan opvliegend.

De determinatie verliep, toen de vogel zich eenmaal goed liet bekijken, zonder problemen. De enige soort die voor determinatieproblemen kon zorgen, de Kemphaan, was met zekerheid uit te sluiten door het kleine formaat, de ronde kop met steil voorhoofd, de diep zeemkleurige kop met het opvallende donkere oog met lichte omranding, de korte donkere en vrijwel rechte snavel, de diepgele poten, de lichte ondervleugels met het bekende 'halvemaantje' en de vrijwel egaal bruinachtige bovendelen zonder wit op de bovenstaart.

Deze waarneming betreft het achtste geval voor Nederland en het tweede voorjaarsgeval; het eerste voorjaarsgeval was in mei 1986 in het Groningse deel van de Lauwersmeer (cf van den Berg 1993). Het tijdstip is bijzonder voor Europa, waar verreweg de meeste Blonde Ruiters van augustus-oktober worden gezien, vooral in september. Zo betreft slechts c 3% van de vele 100-en Blonde Ruiters in Groot-Brittannië (waar de soort als één van de algemeenste Nearctische dwaalgasten sinds 1982 niet meer beoordeeld wordt door de Britse zeldzaamhedencommissie) voorjaarsgevallen, met in de periode 1958-85 slechts twee juni-waarnemingen (Dymond et al 1989). In Frankrijk zijn sinds het eerste geval in 1924 tot en met 1989 80 gevallen bekend (van tenminste 100 individuen) waarvan drie omstreks half mei en alle andere tussen 19 juli en 9 november (Dubois & Yésou 1992). Van de drie

aanvaarde Belgische vogels werd er één waargenomen op 12 juni (!) 1988 (Gerald Driessens pers meded).

In Duitsland zijn tot 1990 minstens 10 gevallen (12 individuen) aanvaard waarvan één op 9 mei 1847 (Vauk 1972) en één op 19 mei 1985 (Bundesdeutscher Seltenheitausschuß 1989, 1990). De 11 Blonde Ruiters uit Zweden tot 1990 verschenen alle in de tweede helft van het jaar (Breife et al 1990).

Zoals door Driessens & van Rossum (1988) is aangegeven, hebben de meeste voorjaarsgevallen in Europa waarschijnlijk betrekking op Blonde Ruiters die, na een jaar of langer geleden in Europa te zijn gearriveerd, intussen hun normale trekrichting zijn gaan volgen.

Summary

BUFF-BREASTED SANDPIPER AT LAUWERSMEER IN JUNE 1993 From 12 to 17 June 1993, an adult Buff-breasted Sandpiper *Tryngites subruficollis* was present at Lauwersmeer, Friesland. This record represented the eighth

record for the Netherlands and the second in spring. Spring records are rare in Europe (especially June records) where most birds are observed in late summer and autumn, mostly juvenile birds arriving in September-October in the British Isles where this species is one of the commonest Nearctic waders.

Verwijzingen

- van den Berg, A B 1993. Lijst van Nederlandse vogelsoorten 1993. Santpoort-Zuid.
- Breife, B, Hirschfeld, E, Kjellén, N & Ullman, M 1990. Sällsynta fåglar i Sverige. Lund.
- Bundesdeutscher Seltenheitausschuß 1989, 1990. Seltene Vogelarten in der Bundesrepublik Deutschland von 1977 bis 1986; 1987 und 1988. Limicola 3: 157-196; 4: 183-212.
- Driessens, G & van Rossum, R 1988. Blonde Ruiters in België en Nederland in zomer van 1986. Dutch Birding 10: 27-29.
- Dubois, P J & Yésou, P 1992. Les oiseaux rares en France. Chabaud.
- Dymond, J N, Fraser, P A & Gantlett, S J M 1989. Rare birds in Britain and Ireland. Calton.
- Vauk, G 1972. Die Vögel Helgolands. Hamburg.

Paul Knolle, Venderinklanden 13, 7542 MK Enschede, Nederland
Bernadette Balten, Albertine Agnesplein 8a, 9717 EV Groningen, Nederland

Herkomst van gekleurringde Dwerggans te Strijen

Tot de 1950er jaren was de Dwerggans *Anser erythropus* een algemene broedvogel in Zweeds Lapland. Daarna namen de aantallen dramatisch af. In 1988 werd de totale populatie geschat op 100 individuen met slechts 10 broedparen. Eind 1992 werd vastgesteld dat de oorspronkelijke wilde Zweedse populatie bijna geheel verdwenen was. In 1981 is door de Svenska Jägareförbundet een door de Zweedse afdeling van het World Wide Fund for Nature gesteund reïntroductieproject gestart.

In het kader van dit project werden door Dwergganzen in gevangenschap gelegde eieren verzameld in de Wildlife Management School te Öster-Malma, Södermanland, Zweden. De eieren werden vervolgens uitgebroed door Brandganzen *Branta leucopsis* in Skansen Zoo, Stockholm. De uitgekomen kuikens werden samen met de pleegouders naar loopkooien in Öster-Malma gebracht en voordat ze vliegvlug werden met de pleegouders losgelaten in Svaipa, een vanouds bekend broedgebied van de Dwerggans in Lapland.

De bedoeling was dat de jonge Dwergganzen in hun eerste najaar met hun pleegouders naar Nederland leerden vliegen om er te overwinteren. Nederland wordt veiliger geacht dan de normale wintergebieden van Zweedse Dwergganzen in Zuidoosteuropa en Zuidwestazië waar de jachtdruk en veranderingen in het milieu extreem groot zijn (cf Dutch Birding 15: 33, 1993). In het voorjaar keren de ganzen terug naar de gebieden waar ze leerden vliegen. De Brandganzen gaan derhalve terug naar de omgeving van Stockholm en de Dwergganzen naar Svaipa. Door het verschil in trekgedrag wordt voorkomen dat Dwergganzen en Brandganzen gaan hybridiseren. Waarnemingen van hybriden Dwerggans x Brandgans in Nederland zouden wellicht toe te schrijven zijn aan de inmiddels gestaakte methode om eieren van Dwergganzen zonder meer in het nest van in het wild broedende Brandganzen te leggen (cf Dutch Birding 11: 41, 1989). (Overigens wordt vaak verondersteld dat de snel groeiende broedpopulatie van Brandganzen op Gotland, Zweden, onbedoeld ontstaan is uit een aantal exemplaren afkomstig van de Stockholm-populatie; cf Dutch Birding 15: 33, 1993.)

Gedurende 1981-91 werden 208 jonge

Dwergganzen in Svaipa losgelaten (geen enkel exemplaar in 1992). In 1981-83 werd niet iedere vogel gekleurnd maar daarna wel. De oudste is reeds meer dan zes jaar oud en is één van de vogels welke in de winters van 1989/90, 1991/92 en 1992/93 werden gezien te Strijen. De vogel, met een groene ring aan de rechterpoot, is 'mannelijk 655', ook wel 'Hudik' genoemd naar zijn pleisterplaats in de omgeving van Hudiksvall, Hälsingland, Zweden. Hij werd in juni 1986 grootgebracht en op 11 juli 1986 werd de vijf weken oude vogel geringd en met Brandganzen als pleegouders losgelaten in Svaipa. De vogel verloor in 1988 een groene ring aan de linkerpoot maar heeft aan die poot nog wel een bruine ring, die echter moeilijk te zien is. Bovendien heeft de vogel net als alle andere gekleurnde exemplaren een aluminium ring aan de rechterpoot. Dankzij de kleuringen is hij gedurende 1987-92 ieder jaar op verschillende plaatsen in Nederland en Zweden opgemerkt. Tevens is vastgesteld dat 'Hudik' sinds 1989 was gepaard met een Dwerggans zonder kleuringen. In 1989 en 1992 had dit paar nakomelingen waarmee het ook in Nederland werd gezien.

In het zomerhalfjaar werd 'Hudik' uitsluitend in Zweden waargenomen. In zijn eerste (volledige) zomer werd hij gezien bij Öster-Malma op 11 mei 1987 en bij Hudiksvall, van 4 juni tot 30 september. In zijn tweede zomer werd hij op 7 mei 1988 weer bij Hudiksvall opgemerkt. In zijn derde zomer werd hij, voor het eerst in het gezelschap van een ongeringde partner, gemeld bij Hudiksvall op 6 mei 1989 en ten zuidwesten van Svaipa op 29 mei; vervolgens zat op 18 juni het paartje bij Svaipa op vijf eieren en had het op 10 juli vier kuikens; tenslotte dook het paartje met twee juveniele exemplaren op bij Hudiksvall waar ze op 3-19 september verbleven. In zijn vierde zomer keerde hij met zijn partner en beide nakomelingen terug naar Hudiksvall om er op 4-7 mei 1990 te verblijven; op 15 juni werd hij gemeld van Svaipa en korte tijd later, op 26 juni, weer bij Hudiksvall waar hij en zijn partner ruiden aangezien ze in Lapland niet tot broeden kwamen. In zijn vijfde zomer werd hij voor het vierde achtereenvolgende jaar gedurende de eerste week van mei 1991 bij Hudiksvall gezien en voor het derde achtereenvolgende jaar vloog hij door naar Svaipa waar hij op 14 juni werd gemeld; op 22 juli was het paar weer terug bij Hudiksvall omdat voor het tweede achtereenvolgende jaar de broedpoging mislukte. In zijn zesde zomer keerde hij met zijn partner op 16 mei 1992 terug naar Hudiksvall; het lijkt vrijwel zeker dat hij behoorde tot één van de twee families die op 21 augustus te Svaipa werden waargenomen; van 5 tot 28 september vertoefde hij weer bij Hudiksvall met een partner en drie juveniele exemplaren (één van de juveniele vogels verdween tijdens het verblijf bij Hudiksvall).

Iedere winter bleek 'Hudik' in Nederland te verblijven. In zijn eerste winter werd hij gemeld van de Kievitslanden, Flevoland, op 2 januari 1987. In zijn tweede winter kwam een melding van het Haringvliet, Zuidholland, op 10 december 1988. In zijn derde winter werd hij voor het eerst in Strijen gezien; op 18 december 1989 was hij hier aanwezig in een groep van ten minste zes exemplaren waaronder twee juveniele en op 6 en 13 februari 1990 met zijn partner en twee nakomelingen (Hans Gebuis in litt). In de vierde winter werd het paartje in Flevoland waargenomen op 9 februari 1991. In zijn vijfde winter verbleef hij van 8 tot 16 december 1991 en 10 januari tot 15 maart 1992 samen met twee adulte exemplaren te Strijen (cf Dutch Birding 14: 31, 67, 114, 1992). In zijn zesde winter pleisterde hij van 23 oktober (ruim drie weken nadat hij voor het laatst in Hudiksvall was gemeld) tot ten minste 8 november 1992 te Strijen met zijn partner en twee juveniele exemplaren.

Behalve de 'Hudik'-familie pleisterden gedurende de laatste zomers ook andere Dwergganzen in de omgeving van Hudiksvall om te ruien. Op 5 september 1992 werden er 13 exemplaren geteld en op 6 en 19 september zelfs 19 (cf Vår Fågelvärld 51: 46, 87, 1992). Waarschijnlijk zijn de c 10 exemplaren die op 11 oktober 1992 bij Anjum, Friesland, werden gemeld direct van Hudiksvall gekomen; eind december verbleven nog zeven exemplaren bij Anjum waaronder drie met rode en gele kleuringen (Siedse Boersma pers meded). Ook elders in Nederland zijn gedurende de laatste winters regelmatig exemplaren met Zweedse kleuringen waargenomen. Alleen al in de omgeving van Strijen werden in 1987-92 behalve 'Hudik' nog ten minste zeven verschillende gekleurnde vogels vastgesteld.

Er zijn in Nederland geen meldingen bekend van exemplaren met een halsband, afkomstig van een Fins reintroductieproject dat in 1988 startte. Een dergelijke vogel arriveerde op 17 november 1992 voor de derde achtereenvolgende winter in Slimbridge, Gloucester, Engeland (Birdwatching 83: 69, 1993).

Het is te hopen dat een groter deel van het Oude Land van Strijen tegen de jacht beschermd zal worden dan nu het geval is. De Dwerggans is immers één van de meest bedreigde vogelsoorten ter wereld waarvan vooral tijdens de jacht op Kolganzen nog steeds per abuis exemplaren worden gedood. Zo ontdekten Eric Bos en Paul de Heer op 18 december 1991 op de ganzenmarkt van Barneveld, Gelderland, tussen 100en geschoten Kolganzen *A albifrons* een ongeringde juveniele Dwerggans die zij voor NLG 4.50 konden kopen; Kolganzen waren een paar kwartjes duurder (Paul de Heer pers meded). Het

147 Dwerggans / Lesser White-fronted Goose *Anser erythropus*, nest van 'mannetje 655' met vijf eieren / nest of 'male 655' containing five eggs, Svaipa, Lapland, Zweden, 17 juni 1989 (Lambart von Essen)

lijkt absurd dat enerzijds veel moeite wordt gedaan om de Dwerggans voor uitsterven te behoeden terwijl anderzijds exemplaren door de jacht om het leven komen. In feite zou alleen al om deze reden de jacht op Kolganzen moeten worden gesloten.

Alle meldingen van gekleurringde Dwerggans zijn van groot belang voor de evaluatie van het Zweedse reïntroductieproject. Men kan waarnemingen zenden aan de leider van het project: Lambart von Essen, c/o Svenska Jägareförbundet, Project Fjällgås, Öster-Malma, 640 50 Björnlunda, Zweden.

Summary

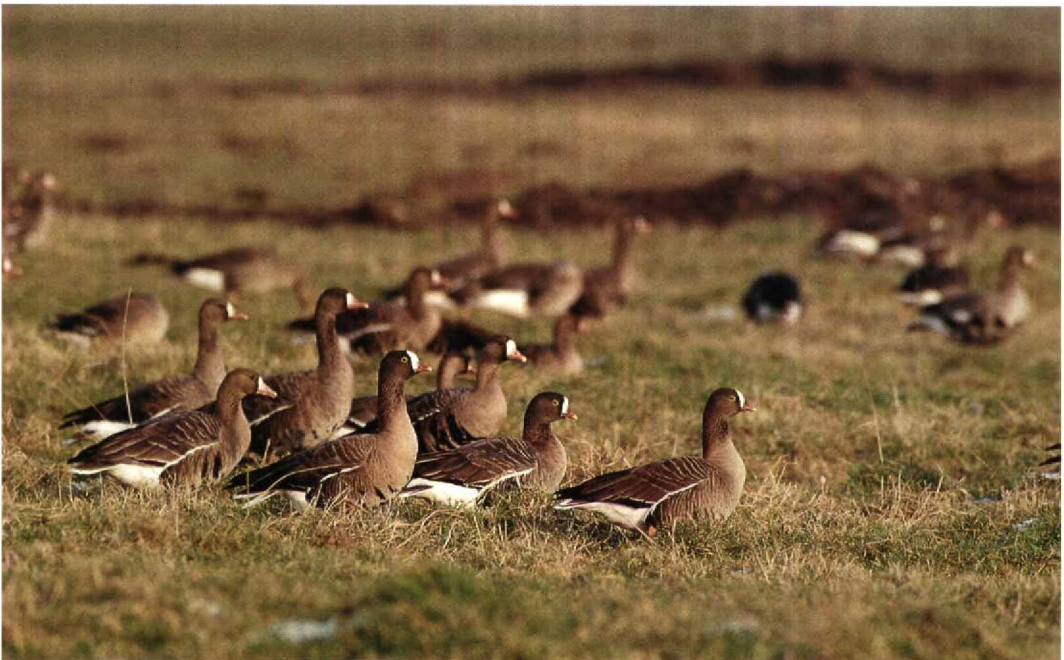
ORIGIN OF COLOUR-RINGED LESSER WHITE-FRONTED GOOSE AT STRIJEN Since the 1950s, the Swedish population of Lesser White-fronted Goose *Anser erythropus* diminished dramatically with only c 10 breeding pairs remaining in 1988 and even less in autumn 1992. Since 1981, the Svenska Jägareförbundet at Öster-Malma, Södermanland, attempted to re-introduce the species at a former well-known breeding ground near Svaipa, Lapland, in a re-introduction project supported by the World Wildlife Fund for Nature in Sweden. Since 1981, eggs of Lesser White-fronted Geese were

hatched by Barnacle Geese *Branta leucopsis* at a zoo near Stockholm, Sweden. Before the goslings were fully fledged, they were released together with their foster parents in Svaipa. Until 1992, 208 young Lesser White-fronted Geese have been re-introduced (none in 1992). All goslings released since 1984 were individually marked by colour rings. The Barnacle Geese guided the young Lesser White-fronted Geese to winter areas in the Netherlands. The winter region in the Netherlands is considered safer than the normal winter sites in south-eastern Europe and south-western Asia where hunting pressures and environmental changes have been extreme in recent decades. In spring, the Lesser White-fronted Geese returned to the area where they began to fly and, as a consequence, they started to return to Svaipa without their foster parents. At present, the re-introduction efforts resulted in the establishment of an estimated population of 20-30 birds near Svaipa.

As an example, the life history is described of the longest-living colour-ringed bird which was present at Strijen, Zuidholland, the Netherlands, during the winters of 1989/90, 1991/92 and 1992/93. The bird was released when five weeks old on 11 July 1986 at Svaipa. Every year since then, it has been seen in summer in northern Sweden (extreme dates 4 May and 30 September) and in winter at several places in the Netherlands (extreme dates 23 October and 15 March). Most sightings in Sweden have been from the surroundings

148 Dwergganzen / Lesser White-fronted Geese *Anser erythropus*, familie van 'mannetje 655' / family of 'male 655', Strijen, Zuidholland, 6 februari 1990 (*Hans Gebuis*) 149 Dwergganzen / Lesser White-fronted Geese *Anser erythropus*, groep met 'mannetje 655' (ring niet zichtbaar) / group with 'male 655' (ring not visible), Strijen, Zuidholland, 11 december 1991 (*Hans Gebuis*)

of Hudiksvall, Hälsingland, where during the last years some individuals of the species are present when moulting. Since 1989, the bird has been seen together with a Lesser White-fronted Goose without colour rings. The pair had a nest containing five eggs near Svaipa on 18 June 1989 and was seen tending four goslings on 10 July. Between 18 December 1989 and 13 February 1990, the pair was seen at Strijen together with two juveniles. After two summers without offspring, the second successful breeding attempt took place in 1992 when the pair with three juveniles was probably seen at Svaipa on 21 August and certainly

near Hudiksvall on 5-28 September (one of the juveniles disappeared during its stay near Hudiksvall); the pair with two juveniles were back at Strijen on 23 October.

The find of a dead juvenile Lesser White-fronted Goose amongst White-fronted Geese *A. albifrons* in a Dutch game market on 18 December 1991 indicates that hunters easily misidentify this threatened species when shooting White-fronted Geese. In fact, the worldwide efforts to protect the Lesser White-fronted Goose from extinction warrant a total ban on hunting other goose species with which it normally associates.

Lambart von Essen, Fågelveik, Ludgo, 611 91 Nyköping, Zweden

Gerard L Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam, Nederland

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Nederland

Varia

Oriental White Stork in Hong Kong

Oriental White Stork *Ciconia boyciana* is now generally recognized as a full species (Sibley & Monroe 1990, Hancock et al 1992, del Hoyo et al 1992) although closely related to White Stork *C. ciconia*. Oriental White Stork is distinctly larger than White Stork. Its bill is black, with the basal edge red on some birds, and the lower mandible is angled upwards towards the tip. The bare skin surrounding the eyes and on the lores as well as the gular skin are red. Further features distinguishing it from White Stork are its pale yellowish-grey or bluish irides and off-white outer webs on the upperside of the outer secondaries and inner primaries which are especially conspicuous on birds in flight.

Oriental White Stork is a rare bird with the total world population recently estimated at c 2000 (Chan 1991). It no longer nests in Japan and Korea, where it has been reduced to a rare winter visitor, and is now confined as a breeding species to the south-eastern region of the Russian Far East and immediately adjacent areas in north-eastern China. It winters mainly along the lower reaches of the Chang Jiang (Yangtse) River (Chan 1991).

The accompanying photographs were all taken in Hong Kong where, until the winter of

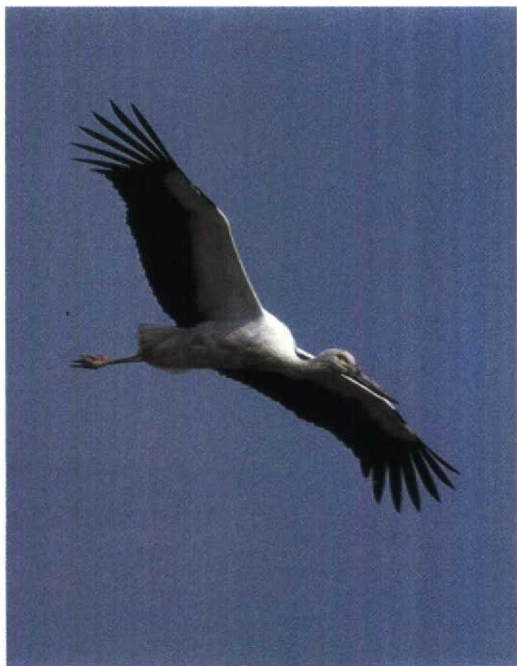
1990/91, the status of Oriental White Stork was that of a vagrant. There had been just four records (none of more than two birds) before 27 November 1990. On that day, workers on the Mai Po Marshes NR reported six or seven birds and, amazingly, the following day c 80 Oriental White Storks were present (Chan 1991). The number continued to rise to a maximum of 121 by mid-January 1991. The flock still comprised 83 birds on 3 March with the last record of the winter being on 9 March 1991. Disappointingly, only 11 birds returned in the winter of 1991/92. Nevertheless, with up to 17 being seen in the winter of 1992/93 (S Chan in litt), it appears that the Mai Po Marshes NR has become established as a regular wintering ground for small numbers of Oriental White Stork.

I would like to thank Simba Chan for commenting on several aspects of this note.

References

- Chan, S 1991. Oriental White Storks wintering in Hong Kong, 1990/1991. *Spec Group Storks, Ibises & Spoonbills Newsl* 4 (2): 3.
- Hancock, J A, Kushlan, J A & Kahl, M P 1992. *Storks, ibises and spoonbills of the world*. London.
- del Hoyo, J, Elliott, A & Sargatal, J 1992. *Handbook of the birds of the world 1*. Barcelona.
- Sibley, C G & Monroe, Jr B L 1990. *Distribution and taxonomy of birds of the world*. New Haven.

Ray Tipper, The Old Bakehouse, Hanging Birch Lane, Waldron, East Sussex TN21 0PA, UK

150 Oriental White Stork / Zwartsnavelooievaar *Ciconia boyciana*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, December 1991 (Ray Tipper) **151** Oriental White Stork / Zwartsnavelooievaar *Ciconia boyciana*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, December 1991 (Ray Tipper) **152** Oriental White Storks / Zwartsnavelooievaars *Ciconia boyciana*, Mai Po Marshes NR, Hong Kong, November 1991 (Ray Tipper)

Mystery photographs

53 The bird in last issue's mystery photograph shows the robust structure, bill shape, streaked brownish plumage and squatting stance of a lark. Moreover, the absence of a crest, the heavy bill and the distinct black patch on the side of the lower throat are indicative of a *Melanocorypha* lark. Calandra *M calandra* and Bimaculated Larks *M bimaculata* usually show a more distinct black patch on the side of the lower throat and less distinct dark markings on the lower breast than the mystery bird. The bird's head markings are less conspicuous than in either Calandra or Bimaculated Larks which, eg, usually show a demarcated white supercilium reaching behind the eye. (For comparative photographs of these species, see Dutch Birding 9: 172-174, 1987; 12: 82-84, 203, 1990.) Two other WP congeners, White-winged *M leucoptera* and Black Larks *M yeltoniensis*, are sexually dimorphic. Females of both of these much

sought-after vagrants to western Europe show heavy streaking on the breast. White-winged Lark is less heavily patterned than the mystery bird without a black patch on the side of the lower throat. It also has a whiter belly and at least a little rufous in the wing. However, a female Black Lark in worn plumage may show heavy markings, sometimes including a dark patch on the side of the lower throat. This photograph of Black Lark was taken by Tim Loseby at Tselinograd, Kazakhstan, in May 1992. Interestingly, the picture reveals that a female may have browner upperparts and a darker grey bill than many field guides suggest. Important features of this species such as the absence of a white trailing edge to the wing, little white in the outer tail and the dark legs, cannot be seen in the picture. Of course, these features should be established before identifying the bird, especially when it is encountered as a vagrant in western Europe.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG, Santpoort-Zuid, Netherlands

153 Black Lark / Zwarte Leeuwerik *Melanocorypha yeltoniensis*, female, Tselinograd, Kazakhstan, May 1992 (Tim Loseby)

Mystery photograph 54. Solution in next issue

DBA-nieuws

Betaling van abonnementsgeld voor 1994 In dit nummer van Dutch Birding treft u een acceptgirokaart aan waarmee het abonnementsgeld voor 1994 kan worden betaald. Ondanks kostenverhogingen hebben wij besloten voor de Nederlandse abonnees de abonnementsprijs ook voor 1994 niet te verhogen. Deze blijft NLG 52.50. Wij verzoeken u dit bedrag zo snel mogelijk over te maken. Wij voelen ons echter genoodzaakt een opslag van NLG 5.00 in rekening te brengen als er vóór 1 februari 1994 nog niet betaald is. In plaats van NLG 52.50 betaalt u dan NLG 57.50. Betaal dus de contributie per omgaande, dan hoeven wij geen extra tijd en geld te besteden aan het versturen van betalingsherinneringen. Gebruik voor alle abonnementszaken het speciale adres van de abonneementenadministratie: Dutch Birding Association, p/a Anja Nusse, Symfoniestraat 21, 1312 ET Almere, Nederland.

Met ingang van 1993 is België in postaal opzicht buitenland geworden. Omdat dit gepaard is gegaan met een verhoging van de portokosten, moeten wij helaas onze Belgische abonnees voortaan BEF 1150.00 in rekening brengen. Wij hopen dat u hiervoor begrip heeft.

Payment of subscription for 1994 We request our subscribers to pay their subscription rate for 1994 as soon as possible. We are pleased to inform our European

subscribers that the rate for 1994 remains unchanged at NLG 60.00. Subscribers outside Europe now receive Dutch Birding by airmail and have to pay NLG 70.00. We kindly request to follow the instructions on the enclosed invoice. Please do not pay via bank (NLG 20.00 extra costs), cheque (NLG 20.00 extra costs) or giro (NLG 6.50 extra costs). However, it is possible to pay by Eurocheque without extra costs. British and Irish subscribers can continue to pay by Sterling cheque. Subscribers who have not paid their subscription rate before 1 February 1994 will be charged NLG 5.00 extra. So, pay your subscription now! For all subscription matters, please use the special subscription administration address: Dutch Birding Association, c/o Anja Nusse, Symfoniestraat 21, 1312 ET Almere, Netherlands.

Finally, we request our German subscribers to send their new postal code to the above address.

DBA-vogeldag op zaterdag 5 februari 1994 te Utrecht Er wordt al hard gewerkt aan de organisatie van de komende DBA-vogeldag welke plaats zal vinden op zaterdag 5 februari 1994 te Utrecht, Utrecht. Tijdens deze dag zal de Oriental Bird Club (OBC) een grote rol spelen. Zowel de DBA als de OBC zullen voor deze dag sprekers leveren. Het programma en de plaats worden in het volgende nummer van Dutch Birding bekend gemaakt.

Recensies

P SLATER, P SLATER & R SLATER 1992. *The Slater field guide to Australian birds*. Herziene druk. Sydney. 344 pp. ISBN 0-947116-99-0. GBP 15.95.

De verscheidenheid aan Australische vogelgidsen doet weinig onder voor die van Europa. De herziene druk van het boek van de Slaters mikt vooral op gebruikers in het veld. Het lijkt in weinig meer op de twee dikke en onhandige gidsen van Peter Slater in 1971 (non-passerines) en 1975 (passerines). Het is een zeer handzame veldgids met beknopte teksten voor 750 soorten en 157 fraaie kleurplaten. De lay-out is voortreffelijk met tegenover elkaar de tekst, het kaartje en de afbeelding van iedere soort. Het boek is stevig en soepel, licht van gewicht (400 g) en tamelijk smal (2 x 11.5 x 21.5 cm). Voor een aantal kleurentekeningen lijkt het boek té smal geworden aangezien daarvan de staart deels ontbreekt. De kwaliteit van de zeer praktische tekeningen is goed. Bovendien is van iedere broedvogelsoort in kleur een ei afgebeeld. In de tekst worden bondige

beschrijvingen van de verschillende kleden, het geluid, het voorkomen en het nest gegeven. ARNOUD B VAN DEN BERG

A J GASTON 1992. *The Ancient Murrelet. A natural history in the Queen Charlotte Islands*. T & A D Poyser, London. ISBN 0-85661-070-4. GPB 17.00.

Last year, the Poyser series was enriched with a volume dealing with the natural history of Ancient Murrelet *Synthliboramphus antiquus*. This small pelagic auk visits land exclusively to breed. Even during the breeding season, adults visit their colonies, situated on the innumerable islands in the north-western Pacific, only on moonless, overcast nights. The chicks leave their natal burrow soon after hatching. Under cover of night, the two tiny chicks rapidly run to the sea, scrambling over logs and branches, jumping off rocky ledges and squeezing through narrow crevices. During this jour-

ney, they face numerous dangers, varying from owls to mice. Once they reach the sea, they then have to find their parents. It is a miracle that they survive!

The author has been studying the breeding biology of this species for six years. In this book, he describes the fruits of his research in a passionate, yet thorough style. He has succeeded in combining the legibility of a novel with the scientific accuracy that is the hallmark of the Poyser series. Although a book about an obscure Nearctic species hardly seems to be of any interest for European birders, this one certainly is. STEVE C V GEELHOED

S, KEITH, E K URBAN, & C H FRY 1992. *The birds of Africa 4*. Academic Press, London. 609 pp. 32 colour plates. ISBN 0-12-137305-5. GBP 85.00.

The *major opus* on African Birds has now reached the first taxonomic groups in the passerines, with broadbills to chats covered here. The result is truly impressive. I feel the taxonomic decisions that had inevitably to be taken are well balanced; of course, every decision will open a debate. Difficult groups, such as larks, pipits, swallows, bulbuls and turdids, are not only well structured taxonomically but all species are also illustrated in magnificent quality (including females and juveniles, with an entire page devoted to juvenile robin-chats): this has never been done before. Congratulations to the artist Martin Woodcock! Some will possibly find the ground colour of the pipits too dark and the 'jizz' of green bulbuls not exactly matching. I consider this to be a minor flaw in view of the progress made from previous artwork. On the other hand, the line drawings, whilst mostly useful, include, eg, wing diagrams of the Palearctic *Luscinia* and *Phoenicurus*, depicted here in a rather old-fashioned style and, in fact, superfluous because they are surely better presented in standard works on Palearctic birds (eg, Svensson).

It is difficult to discover errors in the text. However, even more than in previous volumes, the variation in our knowledge among the different species becomes apparent; some birds are treated thoroughly because they are well known, eg, Common Bulbul *Pycnonotus barbatus* (also 10 subspecies are illustrated!), others are virtually unknown in the wild. For most species, the available information on range and status, description, field characters, voice, general habits, food and breeding habits provides essential reading, for the first time assembled. The weak point, however, is the range maps, unfortunately as usual in this series, but to a lesser extent than previously. Not only has published information on a few species (Golden Greenbul *Calyptocichla serina*, Sjoestedt's Honeyguide Greenbul (sic) *Baeopogon clamans*) been overlooked but other

maps are rather incomplete (Black Saw-wing *Psaldiprocne pristoptera*, Yellow-whiskered Greenbul *Andropadus latirostris*) and no birder will take their discrete maps as given here seriously.

No one interested in African birds can go without this series but three more volumes have yet to come. Hopefully, the final ones will be available in the not too distant future. MICHEL LOUETTE

J MACKINNON & K PHILLIPPS 1993. *A field guide to the birds of Borneo, Sumatra, Java and Bali*. Oxford University Press, Oxford. 570 pp. ISBN 0-19-854035-3 (hardback); 0-19-854034-5 (paperback). GBP 50.00 (hardback) or GBP 25.00 (paperback).

This is finally the first field guide that completely covers the Indonesian islands of Java, Borneo and Sumatra (Greater Sundas). After van Marle & Voous's *Checklist of the birds of Sumatra*, Smythies' *Birds of Borneo* and the recent *Field guide of the birds of Java* by MacKinnon, it fills an urgent need. It is also for the first time that all 22 endemics of Sumatra are illustrated, including enigmatic and 'lost' species like Rueck's Blue Flycatcher *Cyornis ruckii* and the Blue-wattled Bulbul *Pycnonotus nieuwenhuisi*.

There are very interesting introductory chapters on geography, climate, vegetation, biogeography, conservation, and a section on where and when to see birds. Appendices include endangered species by island, land birds found on offshore island groups and miniature sonosketches of bird calls.

It is a pity that this publication, like most recent guides from this region, is not yet up to the excellent standards of the New World bird guides. Though the 88 plates by Karen Phillipps are generally good and all 820 species covered are illustrated in bright colours. That alone is a remarkable feat!

My main criticism concerns the text. The data for the text could have been more thoroughly researched and edited. The status and distribution sections are more than sometimes not up to date or give wrong information. For example, the Speckled Piculet *Picumnus innominatus*, according to the book a mystery bird in Borneo and known from 3 specimens only, is actually frequently seen in lowland forest in Sabah, Borneo. There are quite a few more of these types of omissions. Descriptions of vocalizations are sometimes poor or incomplete and frequently no information is given for calls of important species of which tape recordings have been deposited long ago at BLOWS in London, UK, or at LNS in New York, USA.

Nevertheless, this book is a long-awaited and highly convenient guide to the fascinating and eventually disappearing avifauna of these islands. JELLE SCHARRINGA

Aankondigingen & verzoeken

African Bird Club African Ornithology has long needed a focus for gathering information on a continental basis and making it more accessible to both resident and overseas birders. From 1 January 1994, the African Bird Club (ABC) will perform this function. Additionally, the ABC will 1 foster an interest in bird conservation in the region; 2 promote and work with local African societies; 3 produce a twice-yearly colour bulletin featuring identification papers and site guides; 4 encourage visits to lesser-known parts of the region; 5 locate and publish information on globally threatened and near-threatened species; and 6 develop a Conservation Research Fund.

Anyone can join. The membership rate is GBP 12.00 per year. The ABC also seeks Founder Members to fund its launch and first year of operation. Founder membership is available as a one-off payment of GBP 30.00 and includes the first year's subscription. For a comprehensive membership leaflet, please contact: African Bird Club, Membership Secretary, c/o Birdlife International, Wellbrook Court, Girton Road, Cambridge CB3 0NA, UK.

Birds of Romania On behalf of the Romanian Ornithological Society (ROS), Gerard Gorman is collecting data and records on bird observations in Romania from the last 10 years. As there are very few field ornithologists and birders in Romania, the records of foreign birders who have visited the country could be vital in filling in numerous gaps in knowledge. Records of all types and from all regions of Romania are needed. It is hoped that this voluntary work will assist the ROS in preparing the ground for a future atlas. Please send your records to or contact: Gerard Gorman, Pf 701-1047, Budapest 1399, Hungary, telephone and fax +36-1-1621687.

Colour-ringed gulls Several projects in Europe use colour rings to study dispersal, movements, site fidelity and population dynamics of gulls. Most schemes use, generally in addition to a metal ring, engraved Darvic PVC rings in various colours (white, yellow, black, blue, green, orange, red etc). The engraving is a combination of two to five characters (digits and/or letters). Any sighting of a colour-ringed gull is a valuable contribution to a research project. The following persons act as co-ordinator and welcome sightings (species, colour, code read, date and exact locality) of:

Mediterranean Gull *Larus melanocephalus*: Peter L Meininger, RWS DGW, PO Box 8039, 4330 EA Middelburg, Netherlands.

Black-headed *L. ridibundus* and Common Gulls *L. canus*: Kjeld T Pedersen, Daglykkevej 7, 2650 Hvidovre, Denmark.

Lesser Black-backed *L. fuscus* and Yellow-legged Gulls *L. cachinnans*: Norman D van Swelm, Voorme Bird Observatory, PO Box 305, 3233 ZG Oostvoorne, Netherlands.

Herring Gull *L. argentatus*: Arie L Spaans, IBN-DLO, PO Box 23, 6700 AA Wageningen, Netherlands.

When a sighting does not concern a bird from their own schemes, it will be forwarded to the relevant project. Observers will be informed on the ringing details of the bird reported.

Tundra Swans with yellow neck-collar During a study in the Netherlands and Germany in 1989-93 on the behaviour during migration and winter of Tundra Swan *Cygnus columbianus bewickii*, 160 individuals were marked with a yellow neck-collar with black inscription. Already many sightings of these birds have been reported. However, for a number of individuals we only have received a few reports per winter, indicating that these birds stay in yet unknown areas for most of the winter. We therefore ask observers to look in the next winters for marked Tundra Swans, especially in unusual or less well-known wintering or staging areas. Please send your reports of birds with a yellow neck-collar, including details of the observations, to: Trinus Haitjema, It Heechhout 7, 8723 ES Koudum, Netherlands. After the winter, observers will receive a list with ringing details and other sightings of the birds they reported.

The birds of the Western Palearctic Preparation of the eighth and last volume of the *Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa - The birds of the Western Palearctic* (or *BWP* as it is more affectionately known) is virtually complete and publication is scheduled for 1994. The editors would like to express their deep appreciation for the help and support generously given over many years by ornithologists and birdwatchers not only throughout Europe but also in Russia (including beyond the Urals) and other republics of the former USSR, many countries in the Middle East and Africa, India, Pakistan, Japan, Australia, New Zealand and North America. Bringing this great project to fruition has been an immense privilege and pleasure but we could not have done it without your help. Thank you very much. *BWP* EDITORS

WP reports

This review of recent reports of rare and interesting birds in the Western Palaearctic refers mainly to **July-August 1993** and focuses on north-western Europe. Additional information covering not-so-recent reports is included as well. Some reports of species outside the WP are also mentioned. The reports are largely unchecked and their publication here does not imply future acceptance by the records committee of the relevant country.

In England, the long-staying **Pied-billed Grebes** *Podilymbus podiceps* at Druridge Pools, Northumberland, and Stithians, Cornwall, remained present. A completely white **Black-necked Grebe** *Podiceps nigricollis* was discovered at Oostvoornse Meer, Maasvlakte, Zuidholland, on 16 August. On 11 August, a **soft-plumaged petrel** *Pterodroma mollis/madeira/feae* passed Cape Clear Island, Cork, Ireland. A probable **Bulwer's Petrel** *Bulweria bulwerii* at Salton Sea, California, USA, on 10 July would be the first for North America. Large numbers of **Mediterranean Shearwaters** *Puffinus yelkouan* were reported in England. At Portland, Dorset, 20, 12, 33 and 11 individuals were counted on 1, 2, 3 and 6 July, at Prawle, Devon, 12 on 15 July and at Porthgwarra, Cornwall, 23 and 12 on 27 and 31 July, respectively. In August, 230 were reported in Britain with peak counts of 17 and 27 at Porthgwarra on 13 and 16 August and 12 at Hornsea, Humberside, on 30 August. At Tynemouth, Tyne and Wear, England, a **Swinhoe's Storm-petrel** *Oceanodroma monorhis* was tape-lured, trapped and released for the fourth consecutive year, on 20, 28 and 29 July between 00:30 and 01:30; this faithful individual was previously trapped at this site on 7 July 1990, 31 July 1991 and 30 July 1992 (cf Dutch Birding 15: 32-33, 1993). One of two pairs of **Gannets** *Morus bassanus* on Helgoland, Schleswig-Holstein, Germany, bred with success and one juvenile fledged. Late news from Poland concerns the first **Pygmy Cormorant** *Phalacrocorax pygmeus* this century on 7 June 1992 at Jeziorsko Reservoir. In Turkey, 23 pairs of **White Pelicans** *Pelecanus onocrotalus* at Ereğli marshes constituted the first breeding record there for two decades; several pairs were also breeding at Seyfe Gölü where the species first bred last year. Two records of **Dalmatian Pelican** *P. crispus* in August 1990 have been accepted by the Polish rarities committee. In France, the northward expansion of **Cattle Egrets** *Bubulcus ibis* continued in 1992 when at least 13 and perhaps even 36 nests were found away from the Camargue, Bouches-du-Rhône. The species first nested in the Camargue in 1957 and became firmly established in 1970 when 22 nests were found; numbers have since increased to 580 pairs in 1991 and to c 1000 in 1992. Britain's largest influx of **Little Egrets** *Egretta garzetta* started in late July, building up to a total of at least 250 by mid-August, mostly in the south-west. In 1993, the first breeding of **White Storks** *Ciconia ciconia* in Fin-

land occurred. Several colonies of **Greater Flamingo** *Phoenicopterus ruber* in Turkey were thriving: c 300 pairs at Ereğli marshes, c 600 pairs at Çamaltı Tuzlasi (highest ever), c 100 pairs at Acı Gölü and confirmed breeding at Seyfe Gölü (where the species first bred last year). In Germany, the species was breeding for the first time in a separate group of six nests at Zwillbrocker Venn, Nordrhein-Westfalen (Joop Treep in litt). The other part of this colony comprised a group of seven nests of **Chilean Flamingo** *P. chilensis* (including one mixed pair which was unsuccessful). The combined breeding strength of both species increased from nine nests in 1992, with only four young hatching, to 13 nests in 1993, with 10 young hatching. The precise number of non-breeding birds is not known because the area is difficult to survey. On 2 August, seven young flamingos were ringed with a black-painted aluminium ring on the left leg. Yellow plastic rings were used on the left leg in 1987 and right leg in 1988, green plastic rings in 1989 left and 1990 right and aluminium rings in 1991 left and 1992 right. (Ring recoveries and other information can be sent to Joop Treep, De Leek 30, 9411 MK Beilen, Netherlands.) A paper on ageing of Greater Flamingo has recently been published by Johnson, Cezilly and Boy (Ardea 81: 25-33, 1993). Five **Marbled Ducks** *Marmaronetta angustirostris* were still present at Embalse de Los Molinos, Fuerteventura, Canary Islands, during mid-August.

In 1993, the **Red Kite** *Milvus milvus* re-introduction project in Scotland moved a large step forward with the discovery in the Highlands of five nests from which seven young fledged (cf Dutch Birding 15: 180, 1993) and in southern England an even larger number of chicks was raised. However, the re-introduction programmes have been hampered by persecution. In Bird Watching's September issue, it is shown that in Britain during 1993 at least four Red Kites were killed; furthermore, 11 nests of **Hen Harriers** *Circus cyaneus* and 26 nests of **Peregrines** *Falco peregrinus* were robbed and at least one **White-tailed Eagle** *Haliaeetus albicilla*, two **Hen Harriers**, three **Northern Goshawks** *Accipiter gentilis*, five **Eurasian Sparrowhawks** *A. nisus*, 21 **Common Buzzards** *Buteo buteo*, two **Golden Eagles** *Aquila chrysaetos* and eight **Peregrines** were killed which is claimed to represent just the tip of an ice-berg. The adult **Steller's Sea Eagle** *H. pelagicus* seen during 1991-93 at several places around the Baltic Sea, in Germany, Sweden and Finland, was reportedly found dead in September in Estonia (cf Dutch Birding 15: 180, 1993). In Denmark, a **Short-toed Eagle** *Circaetus gallicus* which stayed at Jydelejet on Møn from late June was still present in southern Sjælland on 8 August. The seventh for the Netherlands passed over Terschelling, Friesland, on 2 August. At Savukoski, Lapland, Finland, a mixed pair of male **Pallid Harrier** *C. macrourus* x female **Montagu's Harrier** *C. pygargus* discovered on 14 June suc-

cessfully raised three hybrid young, one male and two females. This was the first hybridization between these species in the wild to be fully documented. In the north-easternmost part of the Netherlands, between Delfzijl and Stadskanaal, Groningen, 27 pairs of Montagu's Harrier were breeding in 1993 and an additional four pairs bred in the nearby Lauwersmeer area. At the Hortobagy, Hungary, two **Long-legged Buzzards** *B rufinus* were present during the entire period. For the fourth consecutive year, an **Imperial Eagle** *A heliaca* returned to Hakel, Magdeburg, Germany, to spend late summer; during early September, it was joined by a **Booted Eagle** *Hieraetus pennatus*. On Fuerteventura, a pale-morph Booted Eagle was reported at Embalse de Los Molinos on 12 August. In France, several **Eleonora's Falcons** *F eleonora* were staying at, eg, Le Sambuc, Camargue, from late August to 3 September, and two other individuals were seen in Brittany on 28 August. A **Purple Swamp-hen** *Porphyrio porphyrio* found at Lepelaarsplassen, Flevoland, the Netherlands, in the evening of 20 August could not be relocated during the following days.

In Hungary, a **Demoiselle Crane** *Anthropoides virgo* was reported on 16-17 July at Krs Jusztus and on 26 July at Halastó, Hortobagy. One stayed at Spurn, Humberside, during mid-September. In Norfolk, England, the **Oriental Pratincole** *Glareola maldivarum* was pre-

sent at Burnham Norton from 2 July to 13 August and at Titchwell on 14-17 August; from 29 August, it was seen in East Sussex. The second **Lesser Sand Plover** *Charadrius mongolus* for Sweden at Stora Ören, Öland, during 5-11 August caused some discussion before the identification was established as the eastern subspecies *mongolus/stegmanni*. In British Columbia, Canada, this species was reported at Queen Charlotte Island on 22 June and at Victoria on 26-28 July. The **Greater Sand Plover** *C leschenaultii* discovered at Zeebrugge, West-vlaanderen, Belgium, on 14 July was not seen after 15 July. In the Netherlands, one was briefly seen on Schiermonnikoog, Friesland, on 10 August. Possibly the first **Great Knot** *Calidris tenuirostris* for Denmark was an adult at Skallingen, Ribe, Jylland, on 2 September, which was relocated on Fano on 3 September. **Semipalmated Sandpipers** *C pusilla* were reported on Svalbard, Norway, in June and Tresco, Scilly, England, on 20-22 August. The eighth and ninth **Red-necked Stints** *C ruticollis* for Sweden were seen at Getterön, Halland, on 2-5 July and at Tanum, Bohuslan, on 12 July. An adult **Least Sandpiper** *C minutilla* stayed at Kinsale, Cork, on 28-31 August. In Britain, **White-rumped Sandpipers** *C fuscicollis* were seen at Loch of Strathbeg, Grampian, on 4-5 July, at Pool of Virkie, Shetland, from 31 July to 3 August and at South Ferriby, Humberside, on 5-16 August. In Ireland, singles were seen at Ballycotton, Cork, on 20-25 July, at

154 Hybrid male Pallid Harrier / Steppiekiekendief *Circus macrourus* x female Montagu's Harrier / Grauwe Kiekendief *C pygargus*, juvenile female, Lappland, Finland, 7 August 1993 (Dick Forsman)

155 Long-billed Dowitcher / Grote Griijze Snip *Limnodromus scolopaceus*, Strand Lough, Down, Northern Ireland, August 1993 (Anthony McGeehan) **156** Oriental Pratincole / Oosterse Vorkstaartplevier *Glareola maldivarum*, Norfolk, England, May 1993 (Robin Chittenden RBPL)

Tacumshin, Wexford, on 8 August and at Kilcoole, Wicklow, on 13-14 August. The eighth for Norway stayed at Hamningberg, Finnmark, on 21 July. At Hiddensee, Rügen, Germany, an adult was present during the second week of August. On Gotland, the 10th for Sweden was seen at Furilden on 14-21 August. The third **Baird's Sandpiper** *C bairdii* for the Netherlands stayed on a flooded bulb-field near Julianadorp, Noordholland, from 31 July to 1 August. In France, one was reported at Trunvel, Finistère. At Snettisham, Norfolk, an adult was present on 19-22 August and a juvenile was reported in Devon from 30 August. An adult **Sharp-tailed Sandpiper** *C acuminata* in summer plumage stayed at Bombay Hook, Delaware, USA, on 8-17 August. On 27 June, a **Spoonbill Sandpiper** *Eurynorhynchus pygmeus* was discovered at Barrow, Alaska, USA. A **Great Snipe** *Gallinago media* was present on North Ronaldsay, Orkney, Scotland, on 15-17 August. An adult summer **Long-billed Dowitcher** *Limnodromus scolopaceus* was photographed at Strand Lough, Down, Northern Ireland, on 25-27 August. A **Little Curlew** *Numenius minutus* stayed at the mouth of the Santa Maria River in Santa Barbara, California, on 4-20 August. The third **Spotted Redshank** *Tringa erythropus* for Australia turned up at Broome, Western Australia, on 11 June. A **Turnstone** *Arenaria interpres* ringed on Ellesmere Island, Canada, on 13 July 1992 was trapped and released in the Netherlands on 27 September 1992 (John Dennis in litt). During a 13-day fisheries trip in late August/early September, while at the southern edge of the Grand Banks of Newfoundland, Canada, between 44 and 45N, 400 km south-south-east of Cape Race and c 1600 km west of the Açores, 20 non-juvenile **Great Skuas** *Stercorarius skua* and at least five and probably up to 70 **South Polar Skuas** *S maccormicki* were seen in two days by John Wells. The fourth **Great Black-headed Gull** *Larus ichthyæus* this year for Hungary was an adult staying until at least 3 August at Halastó. Near Le Portel, Pas-de-Calais, France, more than 900 **Mediterranean Gulls** *L melanocephalus* were counted on two fields at Outreau on 20 August (cf Dutch Birding 15: 45-54, 1993). For the first time since 1907, **Sabine's Gulls** *L sabini* were breeding on Svalbard, Norway; five pairs and two nests containing eggs were found. In the harbour of Les Sables d'Olonne, 1000 individuals were present after a western gale on 15 September, and at least 1000 were counted elsewhere along the coast of Vendée, France (also, 1000 **European Storm Petrels** *Hydrobates pelagicus* and a **Sooty Tern** *Sterna fuscata* were reported). Four juvenile **Audouin's Gulls** *L audouinii* flew north of Cabo Raso, west of Lisboa, Portugal, on 15 August, possibly associated with a light northerly movement of juvenile Yellow-legged Gulls *L cachinnans* (there is only a handful of previous records of Audouin's Gulls for Portugal). The second **Ring-billed Gull** *L delawarensis* for Bulgaria was an adult seen at Galata, Varna, on 2 August. The first breeding attempt by **Great Black-backed Gull** *L marinus* for the Netherlands occurred in a Black-headed Gull *L ridibundus* colony; the nest contained three eggs which failed to hatch. A **Ross's Gull** *Rhodostethia rosea* seen on 12-13 September at Meldorfer

Bucht, Schleswig-Holstein, was then found dead (hit by a car). At the English east coast, at least two different **Lesser Crested Terns** *Sterna bengalensis* were reported in Norfolk during July-August. Thanks to the creation of artificial islands, Bulgaria's only breeding population of **Sandwich Terns** *S sandvicensis* at Atanasovska lake, Burgas, increased from 595 pairs in 1992 to 1200 in 1993. On Karan, North-Eastern Province, Saudi Arabia, an adult **Roseate Tern** *S dougallii* stayed with the resident White-cheeked Terns *S repressa* on 12-15 July. On 20 July, a **Bridled Tern** *S anaethetus* was seen on Eigg near Rhum, Highland, Scotland. The first **Whiskered Tern** *Chlidonias hybridus* for North America was present at Cape May, New Jersey, USA, from 29 June to 15 July. Thereafter, it was seen across Delaware Bay at several places along the Delaware shore during the second half of July and August. Two **White-winged Black Terns** *C leucopterus* were seen regularly in the same area from 19 July to 17 August.

The second **Great Spotted Cuckoo** *Clamator glandarius* for Sweden was seen at Rönne, Skåne, on 29 July. The eighth **Eurasian Scops Owl** *Otus scops* for Sweden and the first since 1975 was calling every night from 1 June to at least early July at Riseberga, Skåne. The third-calendar year male **Snowy Owl** *Nyctea scandiaca* discovered on 21 June on Aranmore Island, Donegal, Ireland, was relocated on 14 July and remained there until at least 28 September. In Scotland, different individuals were seen in late July and August in the Western Isles, Orkney and Highland. The second **Pallid Swift** *Apus pallidus* for Ireland was discovered at Howth Head, Dublin, on 11 August and picked up exhausted and moribund by late afternoon (the first Irish record was in October 1913). Others were claimed at Skatelövsfjorden, Sweden, on 14 June and Burnham Norton on 25 July. In eastern Portugal, a pair of

157 Lesser Sand Plover / Mongoolse Plevier *Charadrius mongolus*, Stora Ören, Öland, Sweden, 7 August 1993
(Mikael Nord)

158 Snowy Owl / Sneeuwuil *Nyctea scandiaca*, male, Aranmore Island, Donegal, Ireland, 31 July 1993 (Jack Malins)

159 Blyth's Reed Warbler / Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, Karmøy, Rogaland, Norway, 10 June 1993 (Håkon Heggland)

White-rumped Swifts *A. caffer* was seen carrying feathers in suitable breeding habitat on 4 and 23 July. This would be the first breeding for Portugal, where about five previous sightings are known. Two different groups of 8-10 **European Bee-eaters** *Merops apiaster* on the coast of Skåne were probably family parties indicating breeding in Sweden. At Hamningberg, in the far north of the Norwegian mainland, a **European Roller** *Coracias garrulus* was seen on 22 July. Others were reported at Morro Jable, Fuerteventura, on 13 August and South Gare, Cleveland, England, on 11 September. In Saudi Arabia, five **Thick-billed Larks** *Rhamphocoris clotbey* were seen near the Thumamah Wildlife Research Centre at Riyadh, during August. The third **Citrine Wagtail** *Motacilla citreola* for Ireland was a first-winter found at Ballycotton, Cork, on 21 September (the previous two were seen at Ballycotton as well). In Britain, first-winter birds were reported on Tresco, Scilly, on 19-21 August, Fair Isle, Shetland, on 27-31 August and Farlington, Hampshire, from 30 August to 2 September. A juvenile stayed at Beddington, Greater London, on 24-28 August. On Helgoland, a first-winter bird was seen on 24-28 September. The first male **Finsch's Wheatear** *Oenanthe finschii* for Bulgaria, found at Emona Headland on 26 May, was still present on 1 July and was accompanied by a female carrying food; another male was found on 30 June at Kamen

Briag, also on the Black Sea coast. The **River Warbler** *Locustella fluviatilis* present on 30-31 May in Belgium was not singing at Schulen, Limburg, but at Schilde, Antwerpen (cf Dutch Birding 15: 184, 1993). In Sweden, 60 River Warblers (40 in Uppland) and 26 **Blyth's Reed Warblers** *Acrocephalus dumetorum* (11 in Uppland) were heard during June-July. A **Paddyfield Warbler** *A. agricola* has been trapped at La Claire, Guernsey, Channel Island, on 19 August and another at Utklippan, Blekinge, Sweden, on 2 September. In Norway, a Blyth's Reed Warbler was trapped on Lista on 24 July. During August, more than 500 **Basra Reed Warblers** *A. griseldis* were claimed at Thumamah, Riyadh, Saudi Arabia. The first-year **Olivaceous Warbler** *Hippolais pallida* trapped at Knokke, Westvlaanderen, on 9 September 1990 has been accepted as the first for Belgium. The fourth **Booted Warbler** *H. caligata* for Sweden ringed at Ottenby, Öland, stayed from 26 August until 2 September. The first **Dartford Warbler** *Sylvia undata* for Finland was an adult male trapped at Tauvo, Siikajoki, on 8 August. The only record for Denmark of **Spectacled Warbler** *S. conspicillata* has been reviewed; the bird trapped on Christianso on 20 September 1976 has now been accepted as an adult female **Subalpine Warbler** *S. cantillans* (Dan Ornithol Foren Tidskr 87: 241, 1993). For the second or third year in succession, a pair of **Greenish Warblers** *Phylloscopus trochiloides*

successfully bred on Christiansø. On 12 and 16 September, **Arctic Warblers** *P borealis* were seen on Helgoland. During 1-11 September, six individuals were reported in Britain. It is a matter of speculation why the breeding population of **Willow Warblers** *P trochilus* in Britain has dwindled to 60% during 1990-92. The ninth **Firecrest** *Regulus ignicapillus* for Finland (and the first twitchable individual) was seen at Kuopio from 13 July to at least 23 August. The 12th **Short-toed Tree-creeper** *Certhia brachydactyla* for Britain was trapped on 31 August at Dungeness, Kent (where half of the records originate from) and stayed until 8 September. The sixth **Isabelline Shrike** *Lanius isabellinus* for Sweden was a male reported at Ottenby on 28 August. From 29 June to 1 July, a **Lesser Grey Shrike** *L minor* stayed at Helsinki, Finland. In Saudi Arabia, four **Rosy Starlings** *Sturnus roseus* were reported at Thumamah, Riyadh, during August. In Bulgaria, a male **Italian Sparrow** *Passer italiae* was apparently nesting at Blagoevgrad near Sofia in 1993 (earlier breeding was recorded in 1987 and 1988). The fourth **Spanish Sparrow** *P hispaniolensis* for Britain and the first for Scotland was a male present in Holland Gardens, North Ronaldsay, on 11-19 August. During August, 100s of **Pale Rock Sparrows** *Petronia brachydactyla* were seen in the Riyadh area. The first **Siskin** *Carduelis spinus* for the USA was reported on Attu Island, Alaska. In Britain, **Yellow-breasted Buntings** *Emberiza aureola* were reported at Landguard, Suffolk, on 4 September, at

Felixstowe, Suffolk, on 6 September and at Portland Bill, Dorset, on 8-10 September. A **Lapland Longspur** *Calcarius lapponicus* seen at Estaca de Bares, Galicia, on 19 September was a good vagrant for Spain where there has been only a handful of records since 1970.

For a number of reports in this and the previous review, recent publications in *Birding World*, *Birdwatch*, *Bird Watching*, *British Birds*, *Dansk Ornithologisk Forenings Tidsskrift*, *Limicola*, *Linnut*, *Nos Oiseaux*, *Notatki Ornitológiczne*, *Oriolus*, *Riyadh Birding News*, *Scottish Bird News*, *Vår Fågelvärld*, *Winging It* and *Wingspan* were consulted. News from Britain was kindly supplied by *Rare Bird News* (0881-888111). I wish to thank Gerard van Aalst, Peter Arctander, Mashuq Ahmad, Christine Barthel, Peter Barthel, Leo Boon, Tony Clarke, John Dennis, Nikolai Dilchev, Gerald Driessens, Philippe Dubois, Erling Jirle, Annika Forsten, Sandra Gardeslen, Hans Gebuis, Håkon Heggland, Andreas Helbig, Ted Hoogendoorn, Peter Iankov, Erling Jirle, Chris Kightley, Guy Kirwan/OSME, Lasse Laine, Paul Leader, Bruce Mactavish, Franko Maroevic, Dave McAdams, Anthony McGeehan, Peter Meininger, Dirk Moerbeek, Colm Moore, Killian Mullarney, Dieter Oelkers, Klaus Malling Olsen, Gerald Oreel, Stefan Pfützke, Olivier Pineau, John Ryan, Bob Scott, Hadoram Shirihai, Tadeusz Stawarczyk, Frank Stühmer, Peter Symens, Tom Tarrant, Joop Treep, Tim Wachter, John Wells and Pierre Yésou for their help in compiling this review.

Arnoud B van den Berg, Duinlustparkweg 98, 2082 EG Santpoort-Zuid, Netherlands

Recente meldingen

Dit overzicht van recente meldingen van zeldzame en interessante vogels in Nederland en België beslaat voornamelijk de maanden **juli** en **augustus 1993**. De vermelde gevallen zijn merendeels niet geverifieerd en het overzicht is niet volledig. Alle vogelaars die de moeite namen om hun waarnemingen aan ons door te geven worden hartelijk bedankt.

Waarnemers van soorten in Nederland die worden beoordeeld door de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna wordt verzocht hun waarnemingen zo spoedig mogelijk toe te zenden aan: CDNA, Postbus 45, 2080 AA Santpoort-Zuid, Nederland. Hiertoe gelieve men gebruik te maken van CDNA-waarnemingsformulieren die eveneens verkrijgbaar zijn bij bovenstaand adres.

Nederland

PIJLSTORMVOGELS TOT VALKEN **Grauwe Pijlstormvogels** *Puffinus griseus* werden gemeld op 6 augustus bij Scheveningen, Zuidholland, en 30 augustus (zeven)

en 31 augustus bij Terschelling, Friesland. **Noordse Pijlstormvogels** *P puffinus* werden gezien op 2 augustus drie langs Den Helder, Noordholland, op 6 augustus twee langs Camperduin, Noordholland, en op 31 augustus één langs Terschelling. **Vale Pijlstormvogels** *P yelkouan* werden, zoals gewoonlijk, voornamelijk langs de Hondsbossche Zeewering, Noordholland, gezien en wel op 11, 24, 25, 26 en 30 juli en 2 en 5 augustus. Verder waren er waarnemingen op 14 augustus bij Scheveningen en op 30 augustus langs Terschelling. **Vale Stormvogeltjes** *Oceanodroma leucorhoa* vertoonden zich op 11 augustus bij Camperduin en op 26 augustus bij Wervershoof, Noordholland. **Kuifaalscholvers** *Phalacrocorax aristotelis* lieten zich zien op 13 juli en 20 augustus bij Terneuzen, Zeeland, op 17 juli (twee) en 24 augustus bij Vlissingen, Zeeland, op 28 juli (vier) bij Katwijk, Zuidholland, en op 26 augustus bij de Maasvlakte, Zuidholland. Bij het Quackjeswater, Zuidholland, werd op 19 juli een, u raad het al, **Wouwaap** *Ixobrychus minutus* gezien. **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* werden gemeld op 2 juli bij Stavoren,

Friesland, op 19 juli bij Gouda, Zuidholland, van 17 tot 22 augustus maximaal twee in de Brabantse Biesbosch, Noordbrabant, op 18 augustus bij Vlissingen, op 24 augustus bij Middelburg, Zeeland, en op 28 augustus langs de Oostvaardersdijk, Flevoland. Van 7 tot 22 juli verbleef een **Koereiger** *Bubulcus ibis* bij Rhenen, Utrecht, en op 24 juli waren er hier twee, beide van dubieuze herkomst (geringd). Vanaf 27 augustus zat er één bij de Workumerwaard, Friesland, en vanaf 31 augustus één in de Lauwersmeer, Groningen. **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* werden gezien op 15 juli bij Het Zwin, Zeeland, op 18 juli op Terschelling, van 24 tot 27 juli één en op 28 juli twee bij Sirjansland, Zeeland, op 26 juli langs de Oostvaardersdijk, op 30 en 31 juli langs de Philipsdam, Zeeland, en vanaf 18 augustus minimaal vijf exemplaren op verschillende plaatsen in Zeeuws-Vlaanderen, Zeeland. **Grote Zilverreigers** *E alba* verbleven tot 18 augustus (maximaal drie) in het Oostvaardersplassen-gebied, Flevoland, op 26 juli bij het Veerse Meer, Zeeland, en vanaf 31 augustus in de Lauwersmeer. **Zwarte Ooievaars** *Ciconia nigra* werden gemeld op 4 en 5 augustus bij recreatieterrein Bussloo, Gelderland, op 14 augustus bij Vlissingen, op 15 juli op de Maasvlakte, op 17 juli bij Alkmaar, Noordholland, op 23 augustus bij Biddinghuizen, Flevoland, op 24 augustus vijf exemplaren in de Brabantse Biesbosch en rond 28 augustus twee in de Deurnse Peel, Noordbrabant. **C 35 Ooievaars** *C ciconia* werden gemeld, vooral vanaf eind juli en de laatste op 19 augustus, met als maximum 16 exemplaren op 17 augustus bij Vinkeveen, Utrecht. Een **Flamingo** *Phoenicopterus ruber roseus* werd op 1 en 2 augustus gezien op de Keersluisplas, Flevoland. Een zomerwaarneming van een **Ross' Gans** *Anser rossii* betreft een exemplaar vanaf 29 augustus in de Lauwersmeer en een 'even waardevolle' waarneming van een **Witkopenend** *Oxyura leucocephala* werd op 21 juli gedaan bij Hoorn, Noordholland. **Zwarte Wouwen** *Milvus migrans* werden gemeld op 17 augustus bij Koudekerke, Zeeland, op 18 augustus bij de Knardijk, Flevoland, en op 27 augustus bij Groningen, Groningen, en **Rode Wouwen** *M milvus* op 18 juli bij het Robbenoordbos, Noordholland, en op 29 augustus bij Nieuwkoop, Zuidholland. Een **Slangearend** *Circaetus gallicus* vloog op 2 augustus over Terschelling. Van de **Grauwe Kiekendief** *Circus pygargus* kwamen verspreid over Nederland en de periode 11 meldingen binnen. In Oost-Groningen werden dit seizoen maar liefst 27 broedparen vastgesteld en in de Lauwersmeer nog eens vier paren. Van de **Visarend** *Pandion haliaetus* werden in juli zes exemplaren gemeld, begin augustus zeven en eind augustus al weer c 40. Wel aardig is de melding van vier pleisterende en drie overtrekkende exemplaren op 29 augustus in de Brabantse Biesbosch. **Roodpootvalken** *Falco tinnunculus* werden gezien op 17 augustus twee bij Vlissingen en twee bij Vinkeveen, op 18 augustus op Texel, Noordholland, op 19 augustus bij Joure, Friesland, en op 29 augustus bij de Philipsdam. Vanaf 23 augustus verbleef weer een **Slechtvalk** *F peregrinus* in de Lauwersmeer, op 24 augustus verscheen er één bij de Hellegatsplaten, Zuidholland,

en op 28 augustus zouden twee exemplaren gezien zijn bij de Clauscentrale bij Roermond, Limburg.

RALLEN TOT ALKEN De **Purperkoet** *Porphyrio porphyrio* die op 20 augustus in de Lepelaarsplassen, Flevoland, rondstapte liet de waarnemers verbluft achter en kon de volgende dagen niet worden teruggevonden. Op het Rammegors, Zeeland, waren op 4 juli nog zes **Steltkluten** *Himantopus himantopus* aanwezig en tot 17 augustus bleef daar minimaal één exemplaar. De **Griël** *Burhinus oedicnemus* van Het Zwanenwater, Noordholland, werd voor het laatst gezien op 19 juli. Een melding van een kortstondig aanwezige **Woestijnplevier** *Charadrius leschenaultii* kwam van Schiermonnikoog, Friesland, op 10 augustus. **Morinelplevieren** *C morinellus* werden, voornamelijk op doortrek, gezien op 17 augustus bij Westkapelle, Zeeland, op 18 augustus in de Lauwersmeer, op 19 augustus bij Katwijk, op 21 augustus bij Scheveningen en op 28 augustus twee bij Bloemendaal, Noordholland. De derde **Bairds Strandloper** *Calidris bairdii* voor Nederland werd op 31 juli en 1 augustus gezien bij Julianadorp, Noordholland. **Gestreepte Strandlopers** *C melanotos* verbleven op 26 augustus in de Lauwersmeer en van 28 augustus tot 1 september twee exemplaren op dezelfde voortreffelijke bollenveldjes bij Julianadorp, waar eerder de Bairds Strandloper zat. Ook op deze veldjes was van 28 augustus tot 1 september een **Breedbekstrandloper** *Limicola falcinellus* aanwezig. Er was een melding van een **Poelsnip** *Gallinago media* op 9 augustus in de Carel Coenraadpolder, Groningen. **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* pleisterden van 18 tot 29 juli, meestal twee, op het Rammegors, van 21 juli tot 24 augustus één bij Julianadorp, op 24 en 25 juli twee in de Putten bij Camperduin, op 14 en 27 augustus in de Lauwersmeer, op 15 augustus langs de Oostvaardersdijk en op 29 augustus bij het Balgzand, Noordholland. Op 16 augustus werd op de Maasvlakte een **Terekrutter** *Xenus cinereus* gezien. Op de bollenveldjes bij Julianadorp werden in augustus minimaal twee **Grauwe Franjepotten** *Phalaropus lobatus* gezien, vanaf 12 augustus waren er maximaal drie aanwezig in de Lauwersmeer, op 12 en 13 augustus één op Vlieland, Friesland, op 13 augustus op Ameland, Friesland, van 14 tot 19 augustus op het Rammegors, op 21 augustus langs de Oostvaardersdijk, op 28 augustus twee bij de Bandpolder, Friesland, en op 29 augustus twee bij 's-Gravenzande, Zuidholland. Langs de Oostvaardersdijk werden op 31 augustus één **Middelste Jager** *Stercorarius pomarinus*, acht **Kleine Jagers** *S parasiticus* en één **Kleinste Jager** *S longicaudus* waargenomen. Van deze laatste soort waren ook waarnemingen op 6 augustus op de Maasvlakte, op 27 augustus bij Westkapelle, op 28 augustus bij Valkenisse, Zeeland, op 29 augustus bij Grootte Keeten, Noordholland, en bij Julianadorp, op 30 augustus bij Camperduin en op 31 augustus bij Den Helder. Op 23 augustus vloog een **Vorkstaartmeeuw** *Larus sabini* langs Schiermonnikoog. Op 15 augustus zat een **Grote Burgemeester** *L hyperboreus* in de Putten bij Camperduin. Slechts enkele **Geelpootmeeuwen** *L cachinnans* werden gezien: op 26 juli bij Harderwijk,

160 Slangearend / Short-toed Eagle *Circaetus gallicus*, Terschelling, Noordholland, 2 augustus 1993 (Arie Ouwkerk) **161** Grauwe Franjepoot / Red-necked Phalarope *Phalaropus lobatus*, 's-Gravenzande, Zuidholland, 30 augustus 1993 (Henk Harmsen) **162** Grauwe Fitis / Greenish Warbler *Phylloscopus trochiloides*, Schiermonnikoog, 30 augustus 1993 (André J van Loon & Kees Schouten) **163** Graszanger / Zitting Cisticola *Cisticola juncidis*, Paal, Zeeland, 3 juli 1993 (Max Berlijn)

164 Bairds Strandloper / Baird's Sandpiper *Calidris bairdii*, Julianadorp, Noordholland, augustus 1993 (Hans Gebuis)

Gelderland, op 1 en 30 augustus bij Ilmuiden, Noordholland, op 2 en 7 augustus bij de Houtribhaven, Flevoland, op 18 augustus bij de Wassenaarse Slag, Zuidholland, en op 19 augustus één en 28 augustus twee bij Katwijk. **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* werden gemeld op 4 juli bij Schagen, Noordholland, vanaf 17 juli tot 3 augustus op het Balgzand, met op 3 augustus 10 exemplaren, op 17 juli bij de Houtribhaven, op 24 juli in de HW-duinen, Zuidholland, op 26 juli boven Groningen, op 1 augustus twee bij 't Zand, Noordholland, op 4 en 5 augustus in de Putten bij Camperduin, op 17 augustus bij Vlissingen en op 26 augustus bij Deventer, Overijssel. **Reuzensterns** *Sterna caspia* verbleven op 19 juli bij Camperduin, van 9 tot 27 augustus in de Lauwersmeer, van 18 tot 29 augustus maximaal 10 in de Workumerwaard en op 30 augustus zes in de Makkumerwaard, Friesland, op 19 augustus bij Stellendam, Zuidholland, en de Ventjagersplaten, Zuidholland, waar er ook een op 28 augustus zat, en van 20 tot 28 augustus minstens drie in Flevoland. Een **Witwangstern** *Chlidonias hybridus* werd gemeld op 14 augustus langs de Oostvaardersdijk. **Witvleugelsterns** *C leucopterus* waren van 2 juli tot 7 augustus aanwezig in Flevoland (maximaal drie), van 3 juli tot 21 augustus

één in de omgeving van Den Oever, Noordholland, op 3 juli bij de Mokkebank, Friesland, op 4 juli bij Marken, Noordholland, op 6 juli bij het Uitdammerdie, Noordholland, op 24 juli bij Woerden, Utrecht, op 8 augustus bij de Ventjagersplaten en op 29 augustus langs de Afsluitdijk, Noordholland. Een **Papegaaiduiker** *Fratercula arctica* trok op 6 augustus langs Camperduin.

HOPPEN TOT GORZEN Een **Hop** *Upupa epops* zat van 17 tot 21 juli voor Paal, Zeeland, en op 17 augustus bij Wageningen, Gelderland. Vanaf 14 augustus werden reeds 26 **Duinpiepers** *Anthus campestris* waargenomen. Opmerkelijk is de melding van c 250 **Noordse Kwikstaarten** *Motacilla flava thunbergi* met enkele **Engelse Kwikstaarten** *M f flavissima* op 27 augustus op de Maasvlakte. De **Graszanger** *Cisticola juncidis* van Paal werd gezien tot 7 augustus. Op 18 augustus werden er twee opgemerkt bij Ossensisse, Zeeland, en van 19 tot 21 augustus zong er één bij Kloosterzande, Zeeland. **Waterrietzangers** *Acrocephalus paludicola* werden gemeld op 31 juli op Terschelling, op 8 augustus drie en tot 15 augustus nog één op de Maasvlakte en op 14 augustus bij de 's-Gravenhoek-inlagen, Zeeland. Een **Sperwergrasmus** *Sylvia nisoria* werd op 27 augustus gevangen bij Bloemendaal. Op 11 augustus zat op Rottumeroog, Groningen, een **Grauwe Fitis** *Phylloscopus trochiloides* te zingen en op 30 augustus werd er één gevangen op Schiermonnikoog. In juli waren er geruchten van een broedgeval van de **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* in Zeeuws-Vlaanderen. Er was een melding van vier **Witkopstaartmezen** *Aegithalos caudatus caudatus* op 30 augustus in het Fochteloërveen, Drenthe. Ook van de **Taigaboomkruiper** *Certhia familiaris* was een melding van een broedgeval in de omgeving van Vaals, Limburg, waar ook later in het seizoen nog waarnemingen werden gedaan. Er was een opmerkelijk vroege melding van een **Notekraker** *Nucifraga caryocatactes* van 24 tot 28 augustus bij Rhenen. De invasie **Kruisbekken** *Loxia curvirostra* sukkelde nog enige tijd door; vooral begin augustus kwamen meerdere waarnemingen binnen van groepen tot 10-tallen exemplaren. Op 2 juli zat een **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* bij Vlissingen en op 3 juli twee en 26 juli één bij de Lepelaarsplassen. Vanaf 15 augustus waren er al weer enkele waarnemingen van **Ortolanen** *Emberiza hortulana*.

Ruud M van Dongen, Albertusstraat 4, 5261 AD Vught, Nederland
Hans Gebuis, Boogschutter 30, 3328 KB Dordrecht, Nederland
Peter W W de Rouw, Warande 23, 3705 ZB Zeist, Nederland

België

STORMVOGELS TOT DUIKERS Een **donsstormvogel** *Pterodroma mollis/madeira/lae* werd op 25 augustus door drie waarnemers goed beschreven vanaf het Ooster-

staketsel te Oostende, Westvlaanderen. Verder trokken langs Oostende een **grote pijlstormvogel** op 31 juli en een **Vale Pijlstormvogel** *Puffinus yelkouan* op 23 augustus. Een **Grote Pijlstormvogel** *P gravis* vloog op 8 augustus vrijwel over het strand langs Oostduinkerke, Westvlaanderen. Er werden in totaal vijf **Kuifaal-**

scholvers *Phalacrocorax aristotelis* gemeld. Buiten de twee gekende broedplaatsen in Vlaanderen verbleven **Kwakken** *Nycticorax nycticorax* te Damme, Westvlaanderen, op 19 juli; te Harchies, Henegouwen, rond 8 augustus en te Dudzele, Westvlaanderen (twee), tot 14 augustus. Tussen 15 juli en 29 augustus werden in Het Zwin bij Knokke maximaal drie **Kleine Zilverreigers** *Egretta garzetta* waargenomen; te Zeebrugge-Achterhaven, Westvlaanderen, verbleef er één van 21 juli tot 29 augustus; op 4 augustus waren er waarnemingen te Kallo, Oostvlaanderen, en te Lokeren, Oostvlaanderen en te Kallo-Doel zat er wederom één op 14 en 15 augustus. In het Molsbroek te Lokeren pleisterde op 20 augustus kortstondig een **Zwarte Ooievaar** *Ciconia nigra*. Onder de 85 gemelde **Ooievaars** *C. ciconia*, zijn de overnachting van 20 exemplaren te Pommeroeul, Henegouwen, op 13 augustus en de groep van maar liefst 50 exemplaren te Denderhoutem, Oostvlaanderen, op 26 augustus de meest spectaculaire. Op 21 juli zwom een mannetje **Witoogend** *Aythya nyroca* te Lier-Duffel, Antwerpen. Op 18 augustus zouden boven Tienen, Brabant, niet minder dan 80 **Wespendieven** *Pernis apivorus* zijn geteld. Een gekleurmerkte juveniele **Arendbuizerd** *Buteo rufinus* hing op 4 augustus boven Kallo-Doel maar de herkomst werd nog niet achterhaald.

PLEVIEREN TOT STERNS De enige (juveniele) **Steltkluit** *Himantopus himantopus* zat op 1 augustus bij Kalmt-hout, Antwerpen. Een adulte **Woestijnplevier** *Charadrius leschenaultii* in zomerkleed verbleef op 14 en 15 juli in de Voorhaven te Zeebrugge. Op 7 augustus vloog een **Morinelplevier** *C. morinellus* langs Knokke; over Zuierenkerke, Westvlaanderen, vloog er één op 15 augustus. Een adulte **Gestreepte Strandloper** *Calidris melanotos* was van 11 tot 22 augustus aanwezig te Zelzate, Oostvlaanderen. **Poelruiters** *Tringa stagnatilis* zaten bij Zingem, Oostvlaanderen, op 5 juli en te Zeebrugge-Achterhaven op 15 augustus. De, indien aanvaard, derde **Kleine Geelpootruiter** *T. flavipes* voor België zat op 25 juli enkele uren in de Oude Vrede bij Knokke en vertrok in noordelijke richting. Op 26 juni zat een mannetje **Grauwe Franjepoot** *Phalaropus lobatus* te Kallo. **Kleinste Jagers** *Stercorarius longicaudus* werden enkel gezien te Oostende, en wel op 8, 23, 24, 25 en 31 augustus. Ook de adulte **Kleine Burgemeester** *Larus glaucooides* op 4 juli, de adulte **Grote Burgemeester** *L. hyperboreus* op 7 augustus, de **Lachsterns** *Gelochelidon nilotica* op 3 juli en 21 augustus en de **Reuzenster** *Sterna caspia* op 24 (één) en 29 augustus (vier) werden allen waargenomen te Oostende. Op 13 en 14 juli pleisterde een adulte **Dougalls Stern** *S. dougallii* in de Voorhaven van Zeebrugge. Een claim van een **Forsters Stern** *S. forsteri* kwam van Oostende op 25 juli. Op 21 juli vloog een **Witvleugelster** *Chlidonias leucopterus* langs het Groot Buitenschoor bij Antwer-

pen, Antwerpen. Een zeer mak, adult exemplaar werd op 29 augustus gefotografeerd te Longchamps, Namen.

HOPPEN TOT GORZEN Een **Hop** *Upupa epops* liet zich gemakkelijk vinden bij Oostakker, Oostvlaanderen, van 24 tot 27 augustus. Te Gullegem, Westvlaanderen, zat er één op 27 augustus. Van de 28 gemelde **Draaihalzen** *Jynx torquilla* werden er 11 geringd in Het Zwin bij Knokke. Langs de Oostkust was dit jaar een broed-geval. Een **Kortteenleeuwrik** *Calandrella brachydactyla* werd op 15 juli waargenomen in de Voorhaven van Zeebrugge. Verrassend genoeg kon deze van 2 tot 5 augustus op dezelfde plaats uitvoering worden bekeken en gefotografeerd. In deze periode werden al 22 **Duinpiepers** *Anthus campestris* waargenomen, met maximaal zes bij Oostakker op 29 en 30 augustus. Twee vroege **Beflijsters** *Turdus torquatus* vlogen op 28 augustus over Bredene, Westvlaanderen. Van 24 tot 29 augustus zat een moeilijk vindbare **Graszanger** *Cisticola juncidis* bij Oostakker. Op 21 juli zou een **Waterrietzanger** *Acrocephalus paludicola* gezien zijn te Oostende-Bredene. Vansten waren te Neerpelt, Limburg, op 2 augustus; te Doornzele, Oostvlaanderen, op 15 augustus; te Zwijnaarde, Oostvlaanderen, op 20 en 21 augustus en te Tienen op 31 augustus. Op 29 augustus werd een eerste-winter **Veldrietzanger** *A. agricola* geringd te Messelbroek, Brabant. In Het Zwin bij Knokke werden **Orpheusspotvogels** *Hippolais polyglotta* geringd op 24 en 28 augustus. Ook van **Sperwergramussen** *Sylvia nisoria* waren alleen vangsten; twee in Het Zwin bij Knokke en één te Meetkerke, Westvlaanderen. Op 9 augustus zou in het park van Tervuren, Brabant, een **Kleine Vliegenvanger** *Ficedula parva* zijn waargenomen. Vanaf 29 augustus begon zich een grote invasie van **Zwarte Mezen** *Parus ater* af te tekenen. In totaal 11 **Buidelmezen** *Remiz pendulinus* werden gezien te Gent, Harchies, Korbeek-Lo, Lier en Tienen. Op 30 augustus werd een onvolwassen **Grauwe Klauwier** *Lanius collurio* gevangen en geringd te Korbeek-Lo. Een **Raaf** *Corvus corax* werd op 15 augustus opgemerkt te Melsen, Oostvlaanderen. Na 6 augustus herleefde de invasie van **Kruisbekken** *Loxia curvirostra* die een maand eerder was stilgevallen. Te Bredene verbleef rond half augustus een **Roodmus** *Carpodacus erythrinus* en op 27 augustus een adult mannetje bij Wilrijk, Antwerpen. Er werden slechts zes **Ortolanen** *Emberiza hortulana* gemeld, waarvan vier te Lier.

Deze waarnemingslijst kwam tot stand met medewerking van Hugues Dufourny (Henegouwen), Philippe Smets (Tienen), Dirk Symens (VLAVICO), Erik Vanloo (Trekellingen in het Oostendse), Willy Verschueren (Linkeroever) en Frederik Willemyns (Mergus). Ook de hulp van al diegenen die (hun) waarnemingen meedeelden op de Belgische Dutch Birding-vogellijn (03-4880194) was hier onontbeerlijk.

Gerald Driessens, Bosstraat 44, 2500 Lier, België

DB Actueel

Alpengierzwaluw bij Westkapelle Op vrijdag 17 september 1993 om 08:10 zagen Floor Arts en Cor Berrevoets tijdens zeezoekwaarnemingen vanaf de zeedijk bij Westkapelle, Zeeland, op korte afstand een Alpengierzwaluw *Apus melba* passeren. De vogel kwam laag langs de buitenzijde van de dijk aanvliegen, zwenkte ter hoogte van de waarnemers richting binnenland en verdween na het draaien van enkele grote ronden boven zee. Toen de vogel om 08:40 plotseling weer opdook en een poosje bleef rondvliegen in de buurt van de zeedijk, werden andere vogelaars gewaarschuwd. In totaal 12 personen smaakten het genoegen de Alpengierzwaluw geruime tijd en vaak op zeer korte afstand te kunnen bekijken. Gedurende het enkele uren durende verblijf van de vogel werd deze meestal op geringe hoogte vliegend waargenomen, jagend op insecten. Hierbij werd een flink gebied bestreken tussen Domburg en Westkapelle waarbij de vogel een duidelijke voorkeur leek te hebben voor het gedeelte van de zeedijk waar de waarnemers zich bevonden. Het was aardig om te zien hoe enkele waarnemers in een schrikreactie bukten toen de vogel binnen een halve meter over hun hoofd scheerde! Om 10:45 verdween de vogel definitief in zuidoostelijke richting.

Dit was het 18e geval van de Alpengierzwaluw voor Nederland (het 11e sinds 1980) en met de waarneming op 28-29 oktober 1987 bij Koog aan de Zaan, Zaanstad, Noordholland, pas het tweede enigszins 'twitchbare'. PETER L. MEININGER

Bonte Tapuit op Vlieland Bijna één jaar na de kortstondige waarneming van een 'Blonde Tapuit' op Vlieland, Friesland, in oktober 1992 ontdekte Wim van Splunder op donderdag 7 oktober 1993 om 16:15, niet ver van de vorige plek, verbazingwekkend genoeg een overeenkomstige vogel. Deze zat langs het fietspad langs de duinrand, enkele 100en m ten westen van bungalowpark 'Ankerplaats'. Marc-Olaf Blijerveld, San-

165 Alpengierzwaluw / Alpine Swift *Apus melba*, Westkapelle, Zeeland, 17 september 1993 (Peter L. Meininger)

der Lagerveld, Raymond van Splunder en Chris Winter werden per portofoon gewaarschuwd en tot donker kon de vogel uitvoerig bestudeerd en gefotografeerd worden. Gelukkig kon de determinatie ditmaal wel zeker gesteld worden, en wel als eerste-winter mannetje Bonte Tapuit *Oenanthe pleschanka*. De volgende dag (8 oktober) was de vogel ook nog aanwezig. De determinatie leverde weinig problemen op. De grijsbruine kleur van mantel en rug, de ver naar beneden doorlopende donkere keelvlek en de lichte veerranden op kop, rug en mantel sloten een Blonde Tapuit *O. hispanica* uit. Het betreft het vierde geval voor Nederland, na een geval in 1988 en twee gevallen in 1992. RAYMOND VAN SPLUNDER

Izabelklauwier kortstondig op Texel Op donderdag 21 oktober 1993 om 16:45, ontdekten Marcel Capello en Wilfried Mahu bij 'De Hoge Berg' op Texel, Noordholland, een bleek uitzijnde klauwier *Lanius* die zij determineerden als waarschijnlijke Izabelklauwier *L. isabellinus*. Hoewel het al donker begon te worden, reden zij snel naar de noordpunt om vogelaars te waarschuwen. In de schemering konden vervolgens c. 20 gelukkigen de determinatie bevestigen. Ondanks het slechte licht konden alle relevante kenmerken zoals de ongetekende bleek grijsbruine bovendelen, de roodbruine bovenstaart en bleker rossige onderstaart, de vaag geschubde flanken met oranje waas en de lichte randjes aan de vleugelveren worden vastgesteld en kon de vogel beschreven en 'op hoop van zegen' gefotografeerd worden. Tegen donker werd de vogel actiever en verdween op een gegeven moment in de duisternis. Ondanks intensief zoeken door vele vogelaars kon de vogel een dag later niet meer worden teruggevonden. Indien aanvaard, betreft dit het eerste geval voor Nederland van deze lang verwachte dwaalgast. ENNO B. EBELS

166 Bonte Tapuit / Pied Wheatear *Oenanthe pleschanka*, eerste-winter mannetje, Vlieland, Friesland, 7 oktober 1993 (Raymond van Splunder)

TENBA

Long Lens Bags LL600, LL400, LL300

Een veilig opberg- en transportsysteem voor uw lange brandpunt tele-objectieven van 300, 400 of 600 mm, uitgevoerd in duurzaam, waterafstotend, zwart protek materiaal.

RUGZAKKEN

Leverbaar in 3 uitvoeringen. De PBP is een medium grote rugzak. In de PBL is plaats voor uw lange brandpunt objectieven. De PBH SPECIAL is een super uitvoering waarin zelfs een tent in opgeborgen kan worden.

Voor meer informatie:

MACROLUX BV

Pampuslaan 104, 1382 JR Weesp
Tel: 02940 - 30596 Fax: 02940 - 30796

Dutch Birding Vogelgidsen

Roofvogels van Noordwest-Europa

Dick Forsman

Roofvogels behoren tot de moeilijkste vogels om te determineren. Vooral de buizerden en arenden hebben een ongeëvenaarde variatie in verenkleeden. De kleden verschillen naar soort, leeftijd, gebied van herkomst en geslacht. Daarnaast kennen ze in enkele gevallen meerdere kleurvormen van licht tot donker.

Dick Forsman is er in geslaagd een overzichtelijke gids samen te stellen, met meer dan 200 foto's en honderden lijntekeningen. Hierdoor is de lezer in staat alle roofvogels, die in Noordwest-Europa te zien zijn, betrouwbaar te determineren, niet alleen naar soort, maar ook naar leeftijd en geslacht.

Eindredactie: Sandra Gardeslen en Dirk Moerbeek

Dutch Birding Vogelgids 2

ISBN 90-74345-02-6

Formaat: 15 x 21 cm
Omvang: 228 pagina's
Illustraties: 201 foto's, 200 tekeningen
Prijs: NLG 39,90; BEF 825

Jagers van het Noordelijk Halfrond

Klaus Malling Olsen

Een gids voor het identificeren van de *Stercorariidae*.

Dutch Birding Vogelgids 1

ISBN 90-74345-01-8

Formaat: 15 x 21 cm
Omvang: 104 pagina's
Illustraties: ca. 100 foto's, veel tekeningen
Prijs: NLG 24,90; BEF 475

Bovenstaande boeken kunnen besteld worden door het overmaken van de ledenprijzen NLG 35,-, resp. NLG 19,90 (+ een bijdrage van NLG 3,- in de porto- en verzendkosten) per exemplaar op girorekening 2989470 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties.

In België kunnen de boeken besteld worden door het overmaken van BEF 825, resp. BEF 475 per exemplaar op girorekening 000-1648397-76 t.n.v. Ger Meesters Boekproducties, Haarlem, Nederland.

De boeken zijn ook in de boekhandel verkrijgbaar.

Ger Meesters Boekproducties Uitgeverij

Vrijheidsweg 86 ● 2033 CE Haarlem ● ☎ 023-336044 ● ☎ 023-350895

1994
Field Excursions with
Yorkshire
Birding

Bharatpur

JANUARY 23RD - FEBRUARY 6TH 1994

See 150 species in a day at this renowned Indian birding paradise, the vast numbers of egrets, raptors and waterfowl providing a photographic extravaganza

£950

Beidaihe in spring

MAY 7TH - MAY 21ST 1994

Visit this amazing Chinese hotspot and see mouth watering Eastern Palearctic species - Siberian Rubythroat, White's Thrush, Siberian Blue Robin, Lanceolated Warbler and Pechora Pipit. Plus much more...

£950

Beidaihe in autumn

OCTOBER 29TH - NOVEMBER 12TH 1994

Timed to coincide with the spectacular migration of cranes as they head southwards to their wintering grounds. See Siberian White, White-naped, Red-crowned, Hooded and Common Cranes in large numbers. Expect to see Pallas's Rosefinch and Siberian Accentor.

£950

For full details

Contact Yorkshire Birding
8 St. Peters Avenue, Anlaby, Hull, East Yorkshire, ENGLAND
(010) 482 658551

All trips arranged through WILDWAYS of Bristol ABTA, ATOL, AFTA

DUTCH BIRDING & NHBS

A Book Service for the European Birder

De Boekenservice voor de Europese Vogelaar

Designed for the European birdwatcher, this service offers books covering all areas of European & World ornithology, in any language, with easy ordering and rapid despatch. Payment is easy too - we accept cheques in £/Gld/DM, Eurocheque, most credit cards, and International Post/Girobank.

NEW / FORTHCOMING TITLES

Title		Gld*	DM*	
Birdwatcher's Guide to Malaysia - 11/93.....	£14.00	41	36	☐
Collins Guide to the Birds of Russia - 11/93.....	£19.99	59	52	☐
Crows and Jays: A Guide to the Crows, Jays & Magpies of the World				
<i>First identification guide to this group. 11/93.....</i>	£25.95	76	68	☐
Finches and Sparrows: An Identification Guide - 10/93.....	£29.99	88	78	☐
Hamlyn Bird Species Guide: The Great Tit - 09/93.....	£10.00	29	26	☐
Hamlyn Bird Behaviour Guide: Seabirds - 09/93.....	£14.99	44	39	☐
Identification Guide to European Non-Passerines - 11/93				
<i>The long-awaited companion to Svensson's Passerine guide.....</i>	£15.00	44	39	☐
New Atlas of the Breeding Birds in Britain & Ireland: 1988-1991				
<i>The new BTO atlas. due 11/93. Poyser.....</i>	£40.00	118	104	☐
World Checklist of Birds - 10/93 Yale UP				
<i>Based on Sibley & Monroe. 9,702 species listed.....</i>	£35.00	103	92	☐

NOW AVAILABLE FROM STOCK:

Birds of Brazil: A Natural History - now available. Princeton UP				
EXTENDED SPECIAL OFFER - reduced from £90 to.....	£70.00	206	184	☐
Birds of Camargue - annotated checklist.....	£15.99	47	42	☐
Field Guide to the Birds of Borneo, Sumatra, Java & Bali.....	£50.00	146	130	☐
<i>820 species on 88 colour plates.....</i>	£25.00	73	65	☐
Field Guide to the Waterbirds of Asia - 327 species.....	£21.95	65	58	☐
Field Guide to the Birds of Taiwan - 458 species.....	£49.95	47	42	☐
Great Auk Islands (Poyser).....	£22.00	65	58	☐
The Peregrine Falcon - new edition now available (Poyser).....	£25.00	73	65	☐
Les Pies-Grieches d'Europe, d'Afrique du Nord, et du Moyen Orient				
<i>New monograph on shrikes of the W Palearctic.....</i>	£22.50	66	59	☐
Supplement to Distribution & Taxonomy of Birds of the World				
<i>First update to Sibley & Monroe. Yale UP.....</i>	£19.95	59	52	☐
Where to Find Birds in Australia - new reprint edition.....	£16.00	47	42	☐

* Guide prices only - may alter due to publishers' price increases or currency fluctuation.

You can order any natural history book using this service. For a quotation, please send details of title/author, or send for our free catalogue:

ORDERING DETAILS

Payment: £/Gld/DM cheque, Eurocheque, or bank transfer (please write for details).
Giro/Postbank: please write for details
Credit card: VISA/Access/Master-/Eurocard

Postage & Packing Charges:

Orders up to £35 - add £5 (Gld 15 / DM 13)
Orders up to £60 - add £7 (Gld 21 / DM 18)
Orders up to £90 - add £9 (Gld 27 / DM 23)
Orders over £90 - add 10% of order value.

ORDER FORM

Name:.....
Address:.....
.....
Country:.....

I enclose payment of £/Gld/DM:.....
Please debit my credit card no:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Expiry..... Signature.....

Send you order, quoting ref.DB/NHBS, to:

Natural History Book Service Ltd

2-3 Wills Road, Totnes, Devon TQ9 5XN, UK.

Tel: 0803-865913 (Int'l: 44-803-865913) Fax: 0803-865280 (Int'l: 44-803-865280)

Dutch Birding

An international journal on Palearctic birds

Chief editor Arnoud van den Berg (+31-23378024)

Deputy chief editors Enno Ebels (+31-30961335) and Gerald Oreel (+31-251870992)

Executive editor André van Loon (+31-206997585)

Photographic editor René Pop (+31-104508879)

Editorial board Marc Argeloo, Ferdy Hieselaar, Graham Holloway, Peter Meininger and Frank Rozendaal

Editorial advisory board Christine Barthel (Germany), Peter Barthel (Germany), Gerald Driessens (Belgium), Klaas Eigenhuis (Netherlands), Dick Forsman (Finland), Ted Hoogendoorn (Netherlands), Lars Jonsson (Sweden), Killian Mullarney (Ireland), Hans Schekkerman (Netherlands), Hadoram Shirihai (Israel) and Peter Symens (Saudi Arabia)

Editorial assistants Ruud van Dongen, Gerald Driessens, Hans Gebuis, Hans van der Meulen and Peter de Rouw

Production and lay-out André van Loon and René van Rossum

Advertising Peter Meijer (+31-348031905, fax +31-348020394)

Subscriptions 1993: NLG 52.50 (Netherlands) or BEF 1000 (Belgium); NLG 60.00 (other countries inside Europe) and NLG 65.00 (countries outside Europe). Giro account (Netherlands) 01 50 697; giro account (Belgium) 000 1592468 19; bank account 54 93 30 348 of ABN•AMRO (Bilthoven). All accounts are in the name of the Dutch Birding Association. Payment may also be made by credit card (Access, Eurocard, MasterCard or Visa). Please indicate the account number and expiry date and append a signature. Note: This method of payment is not applicable to subscribers resident in the Netherlands and Belgium.

Dutch Birding is a bimonthly journal with issues in February, April, June, August, October and December. It publishes original articles and notes on morphology, systematics, occurrence and distribution of birds in the Benelux, Europe and elsewhere in the Palearctic region. It also publishes contributions on birds in the Asian-Pacific region.

The Dutch, English and scientific bird names follow: the *List of Dutch bird species 1993* by A B van den Berg (1993, Santpoort-Zuid); *The 'British Birds' list of English names of Western Palearctic birds* by British Birds (1993, Blunham); the list compiled by C S Roselaar in the Dutch edition of *The illustrated encyclopedia of birds of the world* by C M Perrins (1991, Weert); and *Distribution and taxonomy of birds of the world* by C G Sibley & B L Moroe Jr (1990, New Haven).

Manuscripts should be typewritten with double line-spacing and wide margins on both sides. Word-processed manuscripts can also be submitted on diskette (either in Macintosh or MS-DOS format). More information is available from the editors.

A schedule of payment rates for authors, photographers and artists is available from the editors.

Dutch Birding Association

Board Gijsbert van der Bent (president, +31-171813606), Chris Quispel (secretary, +31-71124825), Arnold Veen (treasurer), Arnoud van den Berg, Roy de Haas and Peter Meijer

Dutch Birding Association is sponsored by Nuts-Aegon Ziektkosten NV

Board assistants Theo Admiraal, Gerald Driessens, Ron van den Enden, Hans Gebuis, Paul Knolle, Ger Meesters, Anja Nusse, Gerald Oreel, Ferry Ossendorp, Wim van der Schot and Kees Tiemstra

Travel-reports service Dirk de Moes, Postbus 94, 3956 ZS Leersum, Netherlands (+31-343457501)

Dutch Rarities Committee

Members Edward van IJzendoorn (chairman, +31-23391446), Karel Mauer, Cock Reijnders, Kees Roselaar, Jelle Scharringa, Hans Schekkerman, Gerard Steinhaus and Wim Wiegant (archivist)

A committee of the Dutch Birding Association and the Netherlands Ornithological Union

© 1993 Stichting Dutch Birding Association. The copyright of the photographs and drawings remains with the photographers and artists. ISSN 0167-2878.

Printed by Albédon/Klop BV, Postbus 3211, 2220 CE Katwijk, Netherlands

Dutch Birding

Jaargang 15 nummer 5 oktober 1993 *Volume 15 number 5 October 1993*

Artikelen

- 193 Breeding Black-winged Stilts in the Netherlands in 1989-93, including one paired with Black-necked Stilt *Peter L Meininger*
198 Mongoolse Pieper te Westenschouwen in november 1983 *Arnoud B van den Berg, Leen van Ree & C S (Kees) Roselaar*
206 Invasie van Witbandkruisbekken in Nederland en Westeuropa *Enno B Ebels*

Mededelingen

- 215 Morphology and distribution of Socotra Cormorant in Saudi Arabia *Peter Symens, Arnoud B van den Berg & Guido O Keijl*
218 Blonde Ruiter in Lauwersmeer in juni 1993 *Paul Knolle & Bernadette Balten*
220 Herkomst van gekleurde Dwerggans te Strijen *Lambart von Essen, Gerard L Ouweneel & Arnoud B van den Berg*

Varia

- 224 Oriental White Stork *Ray Tipper*

Mystery photographs

- 226 Mystery photograph 53: Black Lark *Arnoud B van den Berg*

DBA-nieuws

- 227 Betaling van abonnementsgeld voor 1994; Payment of subscription for 1994; DBA-vogeldag op zaterdag 5 februari 1994 te Utrecht

Recensies

- 227 *The Slater field guide to Australian birds* door P Slater, P Slater & R Slater *Arnoud B van den Berg*
227 *The Ancient Murrelet* by A J Gaston *Steve C V Geelhoed*
228 *The birds of Africa 4* by S Keith, E K Urban & C H Fry *Michel Louette*
228 *A field guide to the birds of Borneo, Sumatra, Java and Bali* by J MacKinnon & K Phillipps *Jelle Scharringa*

Aankondigingen & verzoeken

- 229 African Bird Club; Birds of Romania; Colour-ringed gulls; Tundra Swans with yellow neck-collar; The birds of the Western Palearctic

WP reports

- 230 WP reports: July-August 1993 *Arnoud B van den Berg*

Recente meldingen

- 235 Nederland: juli en augustus 1993 *Ruud M van Dongen, Hans Gebuis & Peter W W de Rouw*
238 België: juli en augustus 1993 *Gerald Driessens*

DB Actueel

- 240 Alpengierzwaluw bij Westkapelle; Bonte Tapuit op Vlieland; IZabelklauwier kortstondig op Texel

Voorplaat: Visarend *Pandion haliaetus*, Biesbosch, Noordbrabant, september 1991 (*Hans Gebuis*)

Front cover: Osprey *Pandion haliaetus*, Biesbosch, Noordbrabant, Netherlands, September 1991 (*Hans Gebuis*)

Abstracted/indexed in: Auk, Ecological Abstracts, Emu, GEOBASE (Geo Abstracts Database), Ibis, Wildlife Review, Zoological Record